

Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae

Vedecký časopis Fakulty práva Pan-európskej vysokej školy

PANEUROPSKA VYSOKÁ ŠKOLA

Fakulta práva

Obsah/Contents

Vedecké štúdie / Primary researches

- ▶ Ke smlouvě o dílo podle nového občanského zákoníku 4
The Contract for Work under the New Civil Code
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.

Odborné články / Papers

- ▶ „Odluka cirkvi od štátu“ čo je to? 26
„Separation of Church and State“ What is it?
JUDr. Jozef Augustín
- ▶ Postavenie Svätej stolice v medzinárodných vzťahoch a medzinárodnom práve v rokoch 1870 – 1929 33
The Status of The Holy See in the International Relations and the International Law Between the Years 1870 – 1929
JUDr. Martin Floriš
- ▶ Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva v oblasti zásahov do osobnej slobody vo väzobných veciach 45
The Case Law of The European Court of Human Rights in Interference with the Personal Freedom of Custody Issues
JUDr. Ing. Hilda Kozáčková, MBA
- ▶ Niektoré historické aspekty právnej úpravy organizovanej a zločineckej skupiny 50
Some of the Historical Aspects of the Legislatin of Organized and Crime Group
JUDr. Ján Šanta, PhD., Bc. Linda Kordíková
- ▶ Predkupné právo v pozemkovom spoločenstve 61
Pre-Emption Right in the Land Association
JUDr. Ing. Jarmila Lazíková, PhD.

Recenzie / Review

- ▼ Recenzia na dielo Peter Mosný – Miriam Laclavíková „Vybrané kapitoly z vývoja právnych inštitútorov“, Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2013, ISBN 978-80-8082-703-8. 195 s. 71
Review of the Book Written by Peter Mosný – Miriam Laclavíková „Selected Chapters from the Development of Legal Institutions“, Trnava: University of Trnava, Faculty of Law, 2013, ISBN 978-80-8082-703-8. 195 P.
 JUDr. PhDr. Róbert Jáger, PhD.

Informácie / Information

- ▼ Správa z inauguračného konania doc. JUDr. Jozefa Čentéša, PhD. za profesora v odbore trestné právo 73
Report of the Inaugural doc. JUDr. Jozef Čentéš, PhD. As Profesor of Criminal Law
 prof. JUDr. Mgr. Jana Viktorová, PhD.
- ▼ Informácia z medzinárodnej konferencie Dny práva Visegradu v Kroměříži 2014 – Problémy ústavnosti v trestním i civilním řízení 76
Information of the International Konference Days of Visegrad Law in Kroměříž 2014 – The Problems of Constitutionality in Criminal and Civil Proceedings
 Doc. JUDr. Zdeněk Koudelka, PhD.
- ▼ Informácia z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou „Aktuálne problémy prípravného konania trestného“ 78
Information from the National Conference with International Participation „Actual Problems of Pre-Trial Criminal“
 Mgr. JUDr. Martin Vlha, PhD.

Ke smlouvě o dílo podle nového občanského zákoníku

The Contract for Work under the New Civil Code

prof. JUDr. Karel Marek, CSc.

Abstrakt Smlouva o dílo je zřejmě druhým nejčastěji používaným smluvním typem (po smlouvě kupní), proto považujeme za vhodné věnovat se této smlouvě – nově upravené v novém občanském zákoníku. Smlouvou o dílo se zavazuje zhотовitel k provedení díla a objednatel se zavazuje k zaplacení ceny za jeho provedení. Dílem se rozumí zhotoovení určité věci, pokud nespadá pod kupní smlouvu, její údržba, provedení opravy nebo úpravy určité věci nebo výsledek jiné činnosti. Dílem se rozumí vždy zhotoovení, oprava nebo úprava stavby nebo její části.

Nová úprava, daná občanským zákoníkem č. 89/2012 Sb., nahradila úpravu smlouvy o dílo, danou zrušeným občanským zákoníkem z roku 1964, i obchodním zákoníkem z roku 1991, který byl novým ObčZ rovněž zrušen.

Příspěvek se zabývá nejdůležitějšími ustanoveními nové podoby smlouvy o dílo. Za základ návrhu nové úpravy byla vzata úprava obchodního zákoníku s přihlédnutím k některým zahraničním úpravám, protože pojetí smlouvy o dílo v platném občanském zákoníku je poplatné jeho původní koncepcí z r. 1964 a vzoru občanského zákoníku z r. 1950. V určitých směrech se přihlází i k některým ustanovením někdejšího zákoníku mezinárodního obchodu, jehož normativní konstrukce platný obchodní zákoník přejímal, ale které byly často formulovány přesněji a přehledněji než stávající úprava.

V zájmu přehlednosti úpravy je text strukturován tak, že nejprve upravuje smlouvu o dílo obecně a poté odchylky o ceně díla sjednané podle rozpočtu, o díle prováděném na nemovitých věcech a o dílech s nehmotným výsledkem.

Abstract Contract for work is probably the second most widely used type of contract (next to the purchase contract). Therefore it's complex legal regulation is very important for the unambiguous definition of the rights and obligations of the parties to the contract. By the contract for work, the contractor undertakes to perform certain work and the employer undertakes to pay the price for its performance. Work as defined by the law manufacture specified products (provided the manufacture does not fall under the notion of a purchase contract), the maintenance, repair or modification of certain items or the result of other activities. Fabrication, repair or modification of buildings or parts thereof shall be always covered by contracts for work.

The new legislation, given by the Civil Code, Law No. 89/ 2012 Coll. and effective from 1 January 2014, replaced the regulation of the contract for work, as contained in the abolished Civil Code of 1964, as well as the in

the Czech Commercial Code of 1991 that was also cancelled by the new Civil Code of 2012.

The paper describes the most important provisions of the new shape the of contract for work. The basis for the draft new legislation was taken from the regulation of this contract by the Commercial Code and having taken regard to certain legal regulations by other countries, because the concept of contract work as contained in the former Civil Code was strongly influenced by its original design from 1964 and the by patterns of the Civil Code of 1950. In some respect certain provisions of former Code of International Trade were also take into account, the normative structure of which was "borrowed" by the later Commercial Code. The new Civil Code regulation, however, should be more precise and clearer than the previous arrangements.

In the interest of clarity, the contract is structured so that the introductory rules cover contracts for work in general and thereafter follow rules for deviation from the price of the work according to the agreed budget, for the work carried out on real estate and works concerning intangible assets.

Klíčová slova:

občanské právo, obchodní právo, občanský zákoník nový občanský zákoník, obchodní zákoník, smlouva o dílo.

Key words:

civil law, business law, Civil Code, New Civil Code, Commercial Code, Contract for Work

▀ Úvodem

Smlouva o dílo je zřejmě druhým nejčastěji používaným smluvním typem (po smlouvě kupní), proto považujeme za vhodné věnovat se této smlouvě – nově upravené v novém občanském zákoníku. Základní ustanovení určuje, že smlouvou o dílo se zhotovitel zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo a objednatel se zavazuje dílo převzít a zaplatit cenu.

Cena díla je ujednána dostatečně určitě, je-li dohodnut alespoň způsob jejího určení, anebo je-li určena alespoň odhadem. Mají-li strany vůli uzavřít smlouvu bez určení ceny díla, platí za ujednanou cena placená za takové nebo srovnatelné dílo v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek.

Důvodová zpráva uvádí, že nová úprava má odstranit dualismus úpravy neobchodní a obchodní smlouvy o dílo. Za základ návrhu nové úpravy byla vzata platná úprava obchodního zákoníku s přihlédnutím k některým zahraničním úpravám, protože pojetí smlouvy o dílo v platném občanském zákoníku je poplatné jeho původní koncepcí z r. 1964 a vzoru občanského zákoníku z r. 1950. V určitých směrech se přihlíží i k některým ustanovením někdejšího zákoníku mezinárodního obchodu, jehož normativní konstrukce platný obchodní zákoník přejímal, ale které byly často formulovány přesněji a přehledněji než dosavadní úprava.

V zájmu přehlednosti úpravy je návrh strukturován tak, že nejprve upravuje smlouvu o dílo obecně a poté odchylky o ceně díla sjednané podle rozpočtu, o díle prováděném na nemovitých věcech a o dílech s nehmotným výsledkem.

Dílo je pojato standardně jako činnost (práce), přičemž práce jako plnění smlouvy o dílo se od práce poskytované zaměstnancem na základě pracovní smlouvy liší zejména tím, že podle smlouvy o dílo vykonává zhotovitel činnost samostatně, podle vlastního rozhruhu, s vlastními prostředky a na vlastní riziko, nepodléhaje ani soustavnému dozoru, ani řízení objednatele.

Zásada je, že zhotovitel provádí dílo osobně nebo je nechává provést pod svým osobním vedením jen tehdy, je-li to zapotřebí vzhledem k jeho osobním vlastnostem nebo k povaze díla. Nejedná-li se o takový případ, může zhotovitel pověřit provedením nebo vedením díla jinou osobu, pak ale, již podle obecné úpravy závazkového práva, odpovídá za rádné plnění jako by dílo provedl sám.

Velmi často je k provedení díla potřebná součinnost zhotovitele v různých formách (dostavit se ke zkoušce šatů šitych na míru, předat věc k provedení opravy, umožnit vstup do domu nebo bytu, zajistit staveniště atp.). Osnova řeší na obecné úrovni různé aspekty této situací. Zhotovitel není příkazníkem objednatele, nepodléhá tudiž zásadně jeho pokynům, může to však být v určitém rozsahu ujednáno. Stejně tak může (a někdy pro určité případy musí) být ujednáno, že objednatel dodá zhotoviteli věc nebo materiál k provedení díla apod. Pro tyto případy je převzato řešení, že zhotovitel jako osoba, která dílo provádí na svoji odpovědnost, musí případně příkazy objednatele stejně jako věci případně objednatelem k provedení díla předané s dostatečnou péčí prověřit a upozornit na jejich případné vady. Řešena je i situace, kdy objednatel, ač k tomu smluvně zavázán, věc nedodá.

Právě proto, že je pravidlem, že zhotovitel při provádění díla příkazům objednatele nepodléhá, musí zákon vyhradit objednateli právo kontroly nad prováděním díla. I v tom směru se přejímá dosavadní pojetí občanského a obchodního zákoníku.

Povinnost provést dílo zhotovitel splní jeho dokončením a předáním, své povinnosti objednatel splní zaplacením ceny. Návrh řeší také zvláštní případy, kdy je dílo předáváno po částech, kdy cena určena jen odhadem, kdy je dílo z různých příčin zmařeno apod.

Pokud jde o vady díla, odkazuje se shodně s dosavadními úpravami na přiměřená použití ustanovení o kupní smlouvě.

▀ Cíl, metody a východiska

Cílem je hodnotit novou právní úpravu. Používá se zejména metody komparativní a analytické. Dílo je podle důvodové zprávy pojato jako činnost (práce), přičemž práce jako plnění smlouvy o dílo se od práce poskytované zaměstnancem na základě pracovní smlouvy liší, přičemž nepodléhá ani soustavnému dozoru ani řízení objednatele. K tomu je možno uvést, že je přitom celá řada případů, a to zejména ve výstavbě, kdy jde dnes o obchodněprávní vztah a je zde prováděn průběžně technický dozor.

Jak je vidět z právní úpravy, půjde o činnost; oproti dosavadní úpravě nemusí být však tato činnost hmotně zachycená. Protože nová právní úprava vychází z dosavadní úpravy obchodněprávní, může být více přijatelná pro podnikatelskou než pro občanskou sféru.

Úprava pak vychází z toho, že zhotovitel může pověřit k provádění díla jinou osobu (jiné osoby), odpovídá však jakoby dílo prováděl sám.

Smlouva o dílo se začasté využívá právě ve výstavbě, kde je východiskem zvládnutí pojmového aparátu, který se vytvořil a kde použití příslušného pojmu s jeho

daným obsahem vytvořeným jako obchodní zvyklost může být východiskem pro stanovení povinnosti některé ze smluvních stran. Proto se věnujeme nejprve těmto otázkám.

Stavbou se rozumí stavební dílo bez zřetele na jeho stavebně technické provedení, účel a dobu trvání. Kromě jednoduchých či líniových staveb, a to zvláště u staveb průmyslových, se stavba pravidelně člení na: stavební část stavby (která však zahrnuje i jiné než stavební dodávky, a to ty, které do stavební části přísluší, např. světelné elektroinstalace, zdravotní techniku, rozvody ústředního vytápění apod.) a technologickou část stavby (nazývanou též strojnětechnologickou částí stavby).

Stavební část stavby členíme na stavební objekty. Stavební objekt je definován jako prostorově ucelená část stavby, která je její základní částí.

Provozní celek (PC) je souhrn vzájemně funkčně navazujících provozních souborů, vykonávající úplný technologický proces, popř. úplný technologický proces speciální jednoho druhu, určený dokumentací stavby a uváděný do provozu zpravidla v souvislém čase. Provozní celek je v hlavních rysech charakterizován druhem procesu, pro který je pořizován.

Provozní celek se člení na provozní soubory, a to obvykle na několik provozních souborů strojního, elektrotechnického a dalšího zařízení (u technologických staveb) pro základní technologický proces (resp. technologický proces speciální) a z dalších provozních souborů pro doplňkové technologické procesy. Za provozní celek se považují úplná technologická zařízení např. pro strojirenský závod či úpravna odpadních vod.

U složitých výrobních staveb je možno provozní celek členit na dílčí provozní celky. Provozní celek těchto staveb je charakterizován kompletností technologie od vstupu surovin, polotovarů a jiných materiálů určených ke zpracování až po výstup finálních výrobků, případně včetně balení a expedice.

Dílčí provozní celek (DPC) je souhrn vzájemně funkčně navazujících provozních souborů, vykonávající dílčí část úplného technologického procesu, popř. dílčí část úplného technologického procesu speciálního, určený dokumentací stavby a uváděný do provozu zpravidla v souvislém čase.

Také dílčí provozní celek se člení na provozní soubory, u výrobních staveb je charakterizován uzavřeným technologickým procesem, který je na vstupu a výstupu obvykle ukončen jeho částečným přerušením (mezisklad, silo, skládka atd.). Při návrhu členění je třeba vycházet ze zajištění komplexnosti funkce příslušného dílčího provozního celku tak, aby bylo možno zajistit provádění samostatných komplexních vyzkoušení dílčích provozních celků a jejich postupné předávání a přípravu pro následný zkušební provoz (garanční zkoušky).

Provozní soubor (PS) je funkčně ucelená část provozního celku, dílčího provozního celku nebo technologické části stavby (soubor strojů a zařízení tvořící samostatný funkční celek), tvořená souhrnem technologických zařízení, vykonávající ucelený dílčí technologický, tj. samostatný proces, popř. technologický speciální proces, nebo úplný technologický proces doplňkový, určená dokumentací stavby a uváděná do provozu zpravidla v souvislém čase.

Provozní soubor se zpravidla člení na provozní jednotky nebo na provozní jednotky a základní jednotky anebo přímo na základní jednotky. Pokud je to účelné (např. pro dodavatelské zajištění stavby), člení se provozní soubor na dílčí provozní soubory, nebo na dílčí provozní soubory a provozní jednotky, popř. přímo na základní jednotky.

Dílčí provozní soubor (DPS) je funkčně ucelená část provozního souboru, tvořená souhrnem technologických zařízení a vykonávající samostatný dílčí technologický proces (popř. technologický proces speciální nebo doplňkový), určená dokumentací stavby a uváděná do provozu zpravidla v souvislém čase. Používá se jen výjimečně u velmi členitých a složitých zařízení, kdy mezi provozní soubor a provozní jednotku je účelné nebo potřebné vložil další mezistupeň. Člení se na provozní jednotky nebo na provozní jednotky a základní jednotky anebo přímo na základní jednotky.

Provozní jednotka (PJ) je funkčně ucelená část provozního souboru nebo dílčího provozního souboru, tvořená souhrnem technologických zařízení a vykonávající ucelenou část dílčího technologického procesu určeného dokumentací stavby.

Provozní jednotka se může členit na základní jednotky. Funkční skladba provozní jednotky se stanoví v dokumentaci stavby a její funkci lze ověřit jen současným vyzkoušením všech základních jednotek ji tvořících.

Základní jednotka (ZJ) je výrobek dodávaný jedním výrobcem, který má jako celek samostatné určení, plní určitou vymezenou a trvalou provozně technickou funkci hlavní nebo pomocnou a tvorí konstrukčně uzavřenou jednotku, kterou nelze beze zbytku rozdělit na dvě nebo více funkčních jednotek. Základní jednotka se v dokumentaci stavby dále nečlení. Pojem základní jednotka má v podstatě charakter kusové dodávky, jde o označení samostatného stroje nebo zařízení.

Způsob realizace výstavby lze rozlišovat podle toho, jakou měrou přispívají účastníci k realizaci stavby. Dodavatelský systém určuje, které subjekty jsou v přímém vztahu k investorovi, či ve vztahu k jiným subjektům, a jakým způsobem dodávají.

Generální dodávka vychází z rozsahu celé stavební části stavby či technologické části stavby. U technologické části stavby vychází z úrovni provozního celku. Finální dodávka je dodávka na úrovni provozního souboru a finální poddodávka na úrovni dílčího provozního souboru.

Pokud se jedná o stroj (stroje), zařízení, které jsou současně dodávány, montovány a odzkoušeny, funkci (technologického či netechnologického) procesu nezajišťující, jde o tzv. dodávku smontovaných strojů.

Zvláště z hlediska praxe má pochopitelně význam označení a definování provozně nevyzkoušených strojů a zařízení. Provozně nevyzkoušené stroje a zařízení jsou specifické tím, že jsou dodávány na stavbu, aniž bylo možno předtím plně ověřit jejich funkceschopnost v podmínkách, které odpovídají konkrétním provozním podmínkám dané stavby.

Dodávkami na klíč se pak rozumí dodávky celé stavby (tj. stavební části a technologické části). Investorem je označena osoba, která stavbu pro sebe nebo pro jiného připravuje a zajišťuje. Jde o subjekt uzavírající pro přípravu a realizaci stavby smlouvy s dalšími účastníky výstavby.

Pokud není investor vhodně procesně vybaven (nemá vnitřní kvalifikovaný útvar či pracovníky potřebných odborností), může pro něj investorské činnosti vykonávat specializovaný subjekt (např. tzv. inženýrské nebo projektové – inženýrské organizace), např. na základě mandátní smlouvy či nepojmenované smlouvy o investorské činnosti. Generální projektant je osoba, která plní pro stavbu projekty odpovídající zásadně rozsahu stavební i technologické části stavby (smluvně však může být předmět plnění, tak jako u plnění jiných, přesně vymezen).

Pod pojmem dodavatelé pak rozumíme osoby, které zabezpečují (provádějí) dodávky pro stavbu, ať již na základě smlouvy o dílo či jiných smluv. V tomto rámci jsou i vyšší dodavky a jim odpovídající vyšší dodavatelé, tj. generální dodavatelé (na úrovni stavební části či provozního celku), finální dodavatelé (na úrovni provozního souboru), finální poddodavatelé (na úrovni dílčího provozního souboru). Kusové dodávky jsou dodávky zboží podle smluv kupních nebo dílčích montáží podle smlouvy o dílo, jejich dodavatelé (prodávající, zhotovitelé) nesou označení kusoví dodavatelé. Dokumentace stavby je přitom takový souhrn dokladů, které se pro stavbu zpracovávají v souladu s funkcemi, které budou plnit.

V prvé etapě (fázi) jde o dokumentaci při přípravě investice, tj. před fází zpracování jednotlivých stupňů „projektové dokumentace“ (tzv. předinvestiční fáze). Jde zpravidla o zpracování technicko – ekonomické studie nebo studie souboru staveb. Studie především definuje cíle projektu (ve věcném i ekonomickém a časovém vyjádření) a prokazuje na koncepční úrovni vhodnost (ve variantách řešení zohledňujících i umístění stavby v území a krajině), že navržených a doporučených cílů investičního záměru – projektu lze dosáhnout. Slouží rozhodnutí orgánů investora, zda projekt (k dosažení navržených cílů – záměru projektu) bude (či nebude) realizován, a pokud ano, pak ve které z koncepčních variant navržených ve studii (z nichž jedna byla osobou zpracovatele studie doporučena).

Ve druhé etapě (fázi) se pravidelně zpracovávají jednotlivé stupně potřebné projektové dokumentace:

- Dokumentace příkládaná k návrhu na vydání rozhodnutí o umístění stavby (DÚR)
- Dokumentace příkládaná k žádosti o vydání stavebního povolení (DSP)
- Dokumentace pro provedení stavby (DPS)

Mimo tyto stupně projektové dokumentace bývá zpracována:

- Realizační dokumentace stavby (RP) a zpracovává se pravidelně zhotovitelem
- Dokumentace (výkresy) skutečného provedení stavby; zpracovává se vždy
- Dokumentace pro výběr zhotovitele (DVZS); zpracovává se podle potřeby, zejména jde-li o veřejné zakázky (prováděcí vyhláška k zákonu o zadávání veřejných zakázek dnes určuje, že se u staveb používá dokumentace pro provedení stavby).
- Koncepční projekt pro technologickou část stavby (KP) je zpracován jen v případě potřeby, tj. pro podrobnější vyjasnění navrhovaných technologických procesů v etapě, kdy bude teprve posléze vypracována DSP (která podle zvyklosti a podle požadavků stavebních úřadů neobsahuje podrobnější řešení technologické části stavby), tedy před zahájením prací na DPS tak, aby toto vyjasnění bylo pro zpracovatele DPS již závazné. Tento případ je žádoucí tehdy, když projekt pro provedení stavby (DPS) zpracovává přímo vybraný zhotovitel.

Pokud pro stavbu není třeba stavební povolení, ale stačí jen její ohlášení, zpracovává se dokumentace k ohlášení stavby (DOS). U jednodušších staveb pochopitelně nemusí být vždy zpracovány všechny druhy a stupně dokumentace a některý druh dokumentace může plnit více funkcí. Ve smlouvě bychom neměli opomenout ani ujednání o zkouškách a splnění závazku. Zkouškami se ověřují vlastnosti zkoušených plnění a jejich způsobilost. Existují různé druhy zkoušek, od technicky poměrně jednoduchých až po zkoušky odborně velmi složité. Zkoušky jsou zpravidla vymezeny i právními předpisy, technickými předpisy či technickými normami. Zejména jsou však (vč. obsahu) dohodnutý ve smlouvě. Individuální vyzkoušení je v praxi používaný pojem pro smluvní povinnost zhotovitele,

resp. dodavatele buď dodávky smontovaného výrobku, nebo montáže, popř. montážních prací. Rozumí se jím vyzkoušení stroje, zařízení nebo technického systému v rozsahu nutném pro prověření jeho úplnosti a jeho funkcí a současně ověření rádného provedení montáže, popř. jen ověření rádného provedení montáže (jedná-li se jen o montáže nebo montážní práce). Pokud má být individuální vyzkoušení povinností smluvní zhotovitele, musí být jako takové ve smlouvě sjednáno. Komplexním vyzkoušením jsou zkoušky díla, které zásadně tvoří soubor strojů a zařízení. Dodavatel – zhotovitel – jím prokazuje, že dílo je kvalitní a že je schopno zkušebního provozu (pokud je sjednán). Pojem komplexní vyzkoušení určuje, že se komplexně zkouší všechny části předmětu plnění.

Zkušební provoz navazuje na komplexní vyzkoušení (doporučujeme přesně sjednat, kdo ho bude provádět, bez výslovného sjednání bychom při interpretaci podle ostatních ustanovení smlouvy mohli docházet k různým závěrům; obecně přitom je tendence vývoje od zajišťování zkušebního provozu objednatelem k povinnosti zhotovitele) a ověřuje, zda zařízení bude za předpokládaných provozních podmínek schopno provozu v rozsahu stanoveném pro zkušební provoz v dokumentaci.

Zkušební provoz je počáteční fáze užívání (provozu) stavby. Během zkušebního provozu se obvykle realizuje náběhová křivka, tj. trajektorie (dráha), po níž se postupně naplňují cíle projektu. Spojuje komplexní vyzkoušení s garančními zkouškami nebo jiným způsobem prokázání a zhodnocení splnění cílů projektu. Alespoň ve svém závěru probíhá již v provozních podmínkách. Navazující garanční zkoušky prokazují, zda zařízení dosahuje ve smlouvě výslovně sjednaných hodnot a ukazatelů.

Zda bude provedeno individuální vyzkoušení, komplexní vyzkoušení, zkušební provoz a garanční zkoušky, popř. zda budou provedeny jen některé či všechny tyto zkoušky postupně, je věcí smluvního ujednání a vyplývá to z charakteru díla. Jestliže podle smlouvy má být rádné provedení díla prokázáno provedením zkoušek, považuje se provedení díla za dokončené až poté, co byly tyto zkoušky úspěšně provedeny.

► **Úprava dílčích otázek, diskuse a výsledky**

Základní ustanovení určuje, že zhotovitel se zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo a objednatel se zavazuje dílo převzít a zaplatit cenu. Oproti znění Základního ustanovení v obchodním zákoníku je tedy text obohacen o provedení na náklad a nebezpečí zhotovitele, což byl text určený v obchodním zákoníku až v ustanovení § 537, které na základní ustanovení navazovalo. Text Základního ustanovení byl pak obohacen i o zařazení povinnosti převzít dílo, která byla rovněž v obchodním zákoníku v § 537. Jinak je v Základním ustanovení upravena cena. Určuje se, že cena díla je sjednána dostatečně určitě, je-li dohodnut alespoň způsob jejího určení, anebo je-li určena alespoň odhadem. Mají-li strany vůli uzavřít smlouvu bez určení ceny díla, platí za ujednанou cenu placená za totéž nebo srovnatelné dílo v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek. Připomínáme, že uzavírání smlouvy vůli stran bez určení ceny díla nemůžeme doporučit zejména u rozsáhlé atypické průmyslové výstavby. V obchodním zákoníku bylo určení díla vymezeno v Základním ustanovení v § 536, ve vztahu k Základnímu ustanovení kupní smlouvy § 409 a ustanovení § 410.

V občanském zákoníku se této otázce věnuje § 2587 a určuje, že **dílem se rozumí zhotovení určité věci, nespadá-li pod kupní smlouvu, a dále údržba, oprava nebo úprava věci nebo činnost s jiným výsledkem**. Dílem se rozumí vždy zhotovení, údržba nebo úprava stavby nebo její části.

Při uzavírání smlouvy by podle našeho názoru měli zejména objednatelé (podobně jako u kupní smlouvy kupující) zvážit zařazení (a jeho zařazení doporučujeme) článku „Význam a účel smlouvy“. Obsah tohoto článku není totiž jen proklamací, ale mohou s ním být spojeny závažné právní důsledky ve vztahu k právní úpravě jiných ustanovení (při jejich výkladu).

Ve smlouvě o dílo ve výstavbě by neměly chybět ani základní údaje o stavbě. Domníváme se, že je vhodné uvádět prohlášení objednatele (stavebníka), že stavba je rádně povolena (příp. sankce, resp. zastavení nepovolené stavby totiž nepostihnou jen objednatele, ale připraví řadu problémů i zhotoviteli). Je vhodné sjednat, kdy předá (sdělí, že bylo vydáno) objednatel zhotoviteli stavební povolení (pokud nebylo vydáno již před uzavíráním smlouvy). Předáno by mělo být nejpozději při předání a převzetí staveniště. Ve smlouvě můžeme zejména doporučit uvedení názvu a místa stavby a její charakteristiky (např. že se jedná o stavbu trvalou, dočasné apod.). Pokud by neměly úplnou vypovídací schopnost údaje o významu a účelu stavby, lze ve smlouvě uvést i článek o důležitosti stavby.

Kromě přesné identifikace smluvních stran lze – jde-li o výstavbu – doporučit uvést ve smlouvě:

- další účastníky výstavby,
- údaje o investorovi (příp. údaje o budoucím uživateli),
- alespoň základní řešení dodavatelského systému (tj. které subjekty a jakým způsobem dodávají investorovi) a zakotvení kontrahovaného plnění v něm, včetně určení funkcí generálního projektanta, generálního dodavatele (zhotovitele) technologické části stavby a generálního dodavatele stavební části stavby.
- Kromě přesného označení subjektů sjednávané smlouvy, tj. zhotovitele a objednatele, lze uvést – a je to i velmi praktické – jejich statutární orgány a osoby (funkcionáře, zaměstnance), které jsou oprávněny ke sjednávání možných smluvních dodatků.
- Pro snadnější plnění povinností vyplývajících z daňových předpisů (zejména ze zákona o dani z přidané hodnoty) se uvádí DIČ (tzv. daňové identifikační číslo).
- Pokud se zaslíží zboží, z něhož je dílo vytvořeno, před zahájením prací např. do skladu (skladů) objednatele, neměly by ve smlouvě chybět ani přepravní dispozice, tj. adresa příjemce, dohodnutý způsob dopravy a místo určení (je možno též dohodnout i způsob balení, event. jaké zařízení je určeno pro kryté temperované skladы). Zařízení dodávané v obalech i volně je vhodné signovat (označovat dohodnutým kódem), aby bylo zřejmé, pro který objekt či provozní soubor je určeno.
- Vhodné je též sjednat, kdo bude působit jako vedoucí prací (stavbyvedoucí) zhotovitele a kdo bude vykonávat funkci technického dozoru (technického dozorce) investora, tedy koncipovat ujednání o tom, kdo je na dané stavbě oprávněn k zápisům a pořizování stavebního (montážního) deníku a ke kontrole provedených prací.
- U složitějších staveb mohou být ve smlouvě uvedeny i další osoby, např. zástupci pro všechny technické (k řešení technických otázek, příp. k předkládání technických podkladů pro návrhy dodatků smluv vyplývajících z navrhovaných technických změn), vedoucí „najížděcí skupiny“ (pro řízení jednotlivých druhů zkoušek), koordinátor (pověřený koordinací prací subdodavatelů, event. i jiných dodavatelů dodávajících přímo investoru), osoby odpovídající za bezpečnost práce na stavbě apod. Tito funkcionáři však nejsou obecně oprávněni sjednávat změny smluv (techničtí zástupci mohou však např. být oprávněni dohodnout drobné změny projektu a v projektu je shodně vyzna-

čít; např. může jít o změnu v údaji kóty stanovící vzdálenost jednotlivých strojů od sebe).

- U rozsáhlejších staveb může být též sjednáno, kdo je jménem smluvních stran oprávněn provést odevzdání a převzetí díla, příp. kdo je tzv. odpovědným geodetem zhotovitele a objednatele.
- Ve smlouvách bude pak zpravidla uvedena i osoba vykonávající tzv. autorský dozor projektanta (nebude tam naopak zejména při subdodávce na nižším dodavatelském stupni).

Ustanovení § 2588 odst. 1 upravuje případy, kdy dílo nemůže provést nikdo jiný než konkrétní zhotovitel, provedení díla je totiž závislé na jeho zvláštních osobních schopnostech. Tyto schopnosti může mít např. i umělecký kovář nebo kovotepec, který se zavázal vytvořit konkrétní originální dílo. V tomto případě zaniká závazek ztrátou jeho způsobilosti (např. úrazem nebo nemoci) nebo jeho smrti. To však neplatí, může-li dílo provést ten, kdo činnost zhotovitele převzal jako jeho právní nástupce.

Podle § 2588 odst. 2 smrt objednatele sama o sobě závazek neruší, ledaže by se tím stalo splnění závazku nemožným nebo zbytečným. Shodné je to i v případě zániku závazku smrti objednatele. Dílo nemusí být vázáno na osobní vlastnosti zhotovitele – nebo to není vzhledem k povaze díla zapotřebí (např. u údržby nápojových automatů). V takových případech nemusí zhotovitel provést dílo osobně a může je nechat provést subdodavatelem. Nejde-li však o uvedené případy, pak platí, že zhotovitel provede dílo osobně nebo pod svým osobním vedením. Není-li dohodnuto jinak, obstará zhotovitel vše, co je k plnění potřeba. Není-li ujednána **doba plnění**, plní se v době přiměřené. Doba plnění je u smlouvy o dílo stanovena ve prospěch zhotovitele. To znamená, že zhotovitel, pokud to smluvní ujednání nevylooučí, by mohl plnit dříve než ve sjednané době plnění.

Doba plnění nebude mnohdy sjednávána jen jedna – celková, ale bude začasté sjednávána doba pro dílčí plnění a protiplnění. Konkrétní smlouva by měla tyto otázky upravit určitým způsobem. Podle dohodnutého rozsahu plnění může být u dodávek pro výstavbu sjednáno, jaké předá objednatel zhotoviteli podklady, pokud bude projekty zpracovávat zhotovitel (je-li to dohodnuto, může zhotovitel zajistit i vydání stavebního povolení). Může však být také sjednáno, že příslušné projekty a stavební povolení zajistí a předá zhotoviteli objednatel. Bude-li však jednotlivé stupně (druhy) dokumentace dodávat zhotovitel zajíždějící i hmotné dodávky, lze dohodnout při možnosti dílčího plnění, jaké dokumentace předá objednateli a v jaké době. Jednotlivé druhy dokumentace přitom mohou mít dílčí doby plnění, např. i pro jednotlivé stavební objekty a provozní soubory. Vhodné je též dohodnout, v jakém místě dojde ke splnění jednotlivých projektových prací a jaká jednání mezi smluvními stranami budou před tím provedena. Dohodnuta by měla být také doba „**předání staveniště**“ objednatelem pro zhotovitele (tj. předání staveniště ve stavu umožňujícím provádění stavebních prací), která zejména u rozsáhlejších staveb může být též plněna ve sjednaných dílčích dobách postupně. Rovněž je třeba dohodnout předání „**stavební připravenosti**“, již se rozumí již pokročilý stav stavebních prací, který umožní zahájení a plynulé provádění dodávek a montážních prací dodavatelem technologické části stavby. Sjednává se i tzv. „**montážní připravenost**“, což je velmi pokročilý stav montážních prací spadajících do technologické části stavby, který umožní práce stavebních dodavatelů pro úplné dokončení stavebních prací (např. potery podlah, obklady, malby a další dokončovací stavební práce).

Z jednotlivých protiplnění (plnění objednatele vůči zhotoviteli) může být sjednána zejména doba předání vytyčeného staveniště, určení mezideponii, deponii a skládek, určení

zemníků, vytýčení a stabilizace základních směrových a výškových bodů stavby, užívání příjezdové cesty, umístění (přemístění) dopravních značek, předání připojovacích míst zdrojů energie, vody apod. Pro plnění zhotovitele i objednatele může být zpracován **časový harmonogram činností** (včetně uvedení doby dopravy rozhodujících dodávek na stavbu), který buď celý nebo jen některé jeho části, popř. sumář rozhodujících činností, může tvořit i součást smlouvy.

Ustanovení § 2591 určuje, že je-li k provedení díla nutná součinnost objednatele, určí mu zhotovitel přiměřenou lhůtu k jejímu poskytnutí. Uplyne-li lhůta marně, má zhotovitel právo podle své volby si buď zajistit náhradní plnění na účet objednatele, anebo, upozornil-li na to objednatele, odstoupit od smlouvy. Toto ustanovení se vztahuje zejména (ale nejen) na hmoty, které se objednatel zavázal zhotoviteli zajistit (může se však týkat i některé dokumentace apod.). Pokud věci, k jejichž opatření se objednatel zavázal, objednatel neopatří včas, je stanoveno, že mu pro to zhotovitel může poskytnout přiměřenou lhůtu a po jejím marném uplynutí může sám po předchozím upozornění opatřit věci na účet objednatele. Objednatel je pak povinen uhradit jejich cenu a účelné náklady s tím spojené bez zbytečného odkladu poté, když o to zhotovitel požádá. Věci, které jsou potřebné k provedení díla a k jejichž opatření není podle smlouvy zavázán objednatel, je povinen opatřit zhotovitel.

Navazující ustanovení § 2592 (i ustanovení § 2593) odpovídá dosavadní úpravě obchodního zákoníku. Upravuje, že zhotovitel postupuje při provádění díla samostatně. Opak platí a je pak vázán pokyny objednatele jen tehdy, bylo-li to ujednáno a plyně-li to ze zvyklostí. Objednatel má právo kontrolovat již provádění díla. Na stavbách či při strojně-technologických dodávkách plní tuto funkci tzv. technický dozor (technický dozorce). Pokud zjistí, že zhotovitel porušuje svoji povinnost, může požadovat nápravu a provedení díla řádným způsobem (např. i provedením příslušného zápisu ve stavebním či montážním deníku). Pokud zhotovitel poruší svoje povinnosti a nezajistí nápravu ani v přiměřené době a vedl-li postup zhotovitele nepochybňě k podstatnému porušení smlouvy, může objednatel od smlouvy odstoupit.

Další ustanovení § 2594 má v zásadě stejné řešení jako pro tuto otázku použil obchodní zákoník. Je zde určena bezodkladná **upozorňovací povinnost zhotovitele** pro případ, že je nevhodná povaha věcí nebo příkazu, které objednatel zhotoviteli dal. To platí při vynaložení potřebné péče. Neznamená to, že by musel zhotovitel např. provádět znovu všechny vlastnosti osvědčující atesty, nemůže však přijímat „vstupy“ od objednatele, aniž by jim odpovídající potřebnou péčí věnoval. Tvoří-li nevhodná věc nebo pokyn překážku v rádném provádění díla, zhotovitel provádění díla přeruší až do výměny díla či změny příkazu. Lhůta pro dokončení díla se prodlužuje o dobu přerušení a zhotovitel má právo na úhradu nákladů s tím spojených po určenou dobou. Pokud by na předané věci či příkazu objednatel trval, může zhotovitel žádat, aby mu objednatel toto potvrdil písemně. Pokud zhotovitel postupuje v souladu s touto úpravou § 2594, nemá objednatel právo na vady díla vzniklé nevhodností věcí nebo příkazů.

Podle § 2595 koncipována ještě možnost zhotovitele od smlouvy odstoupit a to tehdy, trvá-li objednatel na provedení díla podle zřejmě nevhodného příkazu nebo s použitím zřejmě nevhodné věci i po upozornění zhotovitele. Opatří-li zhotovitel věc zpracovanou při provádění díla, má stran této věci, pokud se stala součástí díla, postavení prodávajícího. Má se za to, že kupní cena věci je zahrnuta v ceně díla. Věci, které má objednatel podle smlouvy opatřit k provedení díla, je povinen předat zhotoviteli v době určené ve smlouvě, jinak bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy. V pochybnostech se má za to, že

o cenu těchto věcí se nesnížuje cena za provedení díla. Pokud věci, k jejichž opatření se objednatel zavázal, objednatel neopatří včas, je stanoveno, že mu pro to zhotovitel může poskytnout přiměřenou lhůtu a po jejím marném uplynutí může sám po předchozím upozornění opatřit věci na účet objednatele. Objednatel je pak povinen uhradit jejich cenu a účelné náklady s tím spojené bez zbytečného odkladu poté, kdy jej o to zhotovitel požádá. Věci, které jsou potřebné k provedení díla a k jejichž opatření není podle smlouvy zavázán objednatel, je povinen opatřit zhotovitel. Smluvní strany si tedy mohou dohodnout, kdo opatří věci ke zhotovení díla. Pokud tak smluvní strany učiní, platí smluvní ujednání. Jestliže smlouva záležitost opatření věcí nerешí, pak platí, že věci opatří zhotovitel. Bylo-li dohodnuto, že věci ke zhotovení díla opatří objednatel, nese tento nebezpečí škody na nich po dobu, po kterou je jejich vlastníkem. Pokud se bude jednat o věc převzatou od objednatele (např. do opatrování za účelem její opravy nebo úpravy nebo za účelem jejího zpracování při provádění díla), odpovídá zhotovitel jako skladovatel. Po dokončení díla nebo po zániku závazku dílo provést je zhotovitel povinen bez zbytečného odkladu vrátit objednateli věci od něho převzaté, jež nebyly zpracovány při provádění díla.

Je-li předmětem díla věc určená jednotlivě, nabývá k ní **vlastnické právo** objednatel. To neplatí v případě, že zhotovitel zpracoval věc objednatele na jiném místě než u objednatele či na jeho pozemku nebo na pozemku, který objednatel opatřil, nebo že je hodnota díla stejná nebo vyšší než hodnota objednatelovy zpracované věci, tehdy nabývá vlastnické právo zhotovitel. Výslově to upravuje § 2599 odst. 1 a zhotovení věci podle druhu naopak určuje vlastnictví zhotovitele § 2599 odst. 2. To koresponduje s dřívější úpravou obchodního zákoníku. Navazující ustanovení upravují situace zmaření díla. Pokud zhotovitel nabude zpracováním vlastnické právo k věci a zmaří-li se dílo z důvodu, za nějž zhotovitel neodpovídá, nemá objednatel právo na náhradu za věc, kterou zhotoviteli předal ke zpracování. (Právo z bezdůvodného obohacení tím není dotčeno.) Jestliže však k tomu za stejné situace dojde z důvodu, za nějž zhotovitel odpovídá, poskytne objednateli náhradu za jeho zpracovanou věc, anebo mu vrátí věc téhož druhu. Určení toho, kdo nese nebezpečí škody na věci a kdo k ní má vlastnické právo, má pochopitelně značný význam. To lze dokumentovat například u zhotovování díla ve výstavbě. Bude-li ve smlouvě dohodnuto, že vlastníkem je zhotovitel (pak lze ovšem doporučit zhotoviteli pojistění věci a s pojistným uvažovat při sjednávání ceny) a objednatel například naplnil podmínky zahájení řízení o úpadku, nebude dílo zahrnuto do podstaty. Důsledkem této situace je ovšem právě ta skutečnost, že zhotovitel nese nebezpečí škody na zhotovované věci (není-li sjednáno jinak). Naopak, bude-li vlastníkem díla objednatel, potom by se dílo do podstaty mělo zahrnout a pohledávku zhotovitele na zaplacení díla uplatnit při soupisu pohledávek všech věřitelů. Tato pohledávka tedy podle konkrétní situace může být případně uspokojena i v nepatrném rozsahu, event. vůbec. Zhotovitel ovšem nenese nebezpečí škody na věci. Nic však nebrání jedné z možných podob dohody, že k dodávkám nese nebezpečí rizik nahodilého poškození objednatel, ale až do úplného zaplacení díla je vlastníkem zhotovitela. Je tedy možné, že vlastníkem bude jedna smluvní strana a nebezpečí nahodilého poškození ponese strana druhá. Lze též smluvně sjednat určitým způsobem vlastnictví a nositelství nebezpečí ze škod pro pozemky, dosavadní stavby a porost předané zhotoviteli k užívání či péči (v průběhu výstavby) a jiným způsobem pro zhotovované dílo samé. Konkrétní smluvní úprava musí vycházet z konkrétních podmínek týkajících se smluvních stran a charakteru díla. Zejména je třeba vzít do úvahy způsob a termíny placení, která strana byla příp. nucena vzít si úvěr, zda je dílo předmětem záštavního práva, zda se stává součástí jiného díla apod. Nemělo by být opomenuto též ujednání o včasném zajistění proti škodám a o pojistění díla v době rozestavěnosti. Smluvně je vhodné řešit i otázky spojené s připadným zánikem závazků provést dílo.

Při řešení otázek vlastnických vztahů v praxi se setkáváme i s tím, že pro vztahy mezi objednatelem a zhotovitelem na jedné straně a vztahy mezi zhotovitelem a jeho subdodavatelem na straně druhé nejsou volena kompatibilní řešení. Pro tentýž předmět plnění je v jedné smlouvě sjednáno (event. vyplývá ze zákona) vlastnické právo objednatele a v subdodavatelské smlouvě vlastnické právo subdodavatele. Takovým řešením je třeba se vyvarovat a sjednat v celém dodavatelském systému shodný vlastnický režim.

Navazující ustanovení § 2600 až 2603 řeší otázky **zmaření díla**. Rozlišují přitom, kdo má vlastnické právo k věci, a zda tento subjekt za zmaření odpovídá. Rozlišují se tak čtyři řešení.

Podle § 2600 nemá objednatel právo na náhradu za věc, kterou zhotovitel předal ke zpracování, pokud zhotovitel nabyl zpracováním vlastnictví k věci a pokud se dílo zmaří z důvodů, za které zhotovitel neodpovídá. Nemusí se přitom jednat jen o případy, ve kterých odpovídá objednatel, může jít i o případy další. Oproti právní úpravě v ustanovení § 2600 se v § 2601 jedná o situace, kdy je dílo zmařeno z důvodů, za něž zhotovitel odpovídá. Tehdy musí zhotovitel poskytnout objednatieli peněžitou náhradu za jeho zpracovanou věc, anebo mu poskytne věc téhož druhu.

Ustanovení § 2602 a 2603 řeší situace, ve kterých je vlastníkem objednatel. Pokud zpracováním nabyl vlastnické právo objednatel a zmaří-li se dílo z důvodu, za který zhotovitel odpovídá, může objednatel požadovat buď vydání věci vzniklé zpracováním, anebo tuto věc odmítnout a požadovat náhradu svých věcí použitých ke zpracování. Vydá-li zhotovitel objednatieli věc vzniklou zpracováním, není tím dotčeno jeho právo z bezdůvodného obohacení. Jestliže však objednatel věc vzniklou zpracováním odmítne, má vůči zhotoviteli právo na peněžitou náhradu za zpracovanou věc nebo na vrácení věci téhož druhu. Jestliže ve stejné vlastnické situaci došlo ke zmaření z důvodů, za něž zhotovitel neodpovídá, může objednatel požadovat jen vydání věci vzniklé zpracováním, nahradí však zhotoviteli cenu jeho věci použité ke zpracování. Shodně s ustanovením § 2600 jde o případy, kdy za zmaření díla neodpovídá zhotovitel, jde tedy buď o případy, ve kterých odpovídá objednatel, ale nejen o ně, jde i o situace další. Podle § 2604 je **dílo provedeno, je-li dokončeno a předáno**. Musí být splněny obě tyto podmínky. Přitom je dílo dokončeno, je-li předvedena jeho způsobilost sloužit svému účelu. Objednatel převeze dokončené dílo s výhradami, nebo bez výhrad. Objednatel by měl řádně provést prohlídku díla. Převeze-li totiž objednatel dílo bez výhrad, nepřizná mu soud právo na zjevné vady díla, namítně-li zhotovitel, že právo nebylo uplatněno včas. Vzhledem k tomu, že je kritériem dokončení díla způsobilost sloužit svému účelu, je vhodné uvést účel díla přímo ve smlouvě. Objednatel přitom dílo převeze buď s výhradami nebo bez výhrad. Měl by se přitom s dílem řádně seznámit. Musí zejména uplatnit s výhradou (s výhradami) zjevné vady. Pokud objednatel převeze dílo bez výhrad, nepřizná mu soud právo za zjevné vady díla, a to jestliže zhotovitel namítnе, že právo nebylo uplatněno včas.

Dohodou se určuje, kdy bude dokončeno provedení díla včetně smluvěných podmínek druhu zkoušek a podmínek sepsání zápisu o převzetí (včetně jeho obsahu). Může být pochopitelně dohodnuto plnění po částech, např. po stavebních objektech a provozních souborech, současně lze sjednat i odpovídající bonifikace a sankce (smluvní pokuty) ve vztahu k těmto dobám. Zhotovování díla zejména ve výstavbě bude činností značně složitou a včasné a řádné plnění bude mnohdy záviset i na spolupůsobení (vhodně sjednáném) ostatních osob, zejména objednatele (jž zmíněné předání staveniště, případně předání dokumentace apod.). V řadě případů nemůže přitom zhotovitel zabezpečit celé zhotovení díla vlastními zaměstnanci, ale bude kontrahovat subdodávky (zejména

elektroinstalace, izolace, vzduchotechniku apod.). Tento postup mu zákon umožňuje. Zhotoviteľ díla totiž může pověřit jeho provedením jinou osobu, jestliže ze smlouvy nebo z povahy díla nevyplývá nic jiného. Při provádění díla jinou osobou má zhotovitel odpovědnost, jako by dílo prováděl sám.

Zhotoviteľ bude přitom se subdodavateli uzavírat rovněž smlouvy o dílo, ale i smlouvy kupní a jiné, včetně smluv inominátních. Pro tyto případy lze zhotoviteli doporučit „hru na dopravního strážníka“, tj. sjednat podmínky subdodávek (mimo jiné záruční) ve shodě s podmínkami kontraktu s objednatelem. Pro případ, že by objednatele poskytl „lepší plnění“, tj. výhodnější podmínky, než má smluvně zajištěny se subdodavateli, měl by se rizika z toho plynoucí (např. rozdíly v zárukách) snažit řešit při sjednání ceny. Realizace tohoto doporučení však není jednoduchá, neboť mezi sjednáváním smlouvy mezi investorem a zhotovitelem a zhotovitelem a subdodavateli bývá relativně dlouhá lhůta. Složitost při plnění smlouvy o dílo, například ve výstavbě, vyplývá mimo jiné z delší doby plnění, než je tomu u jiných smluv, vysokých finančních objemů a zpravidla většího počtu osob na výstavbě zúčastněných. Může ovšem vyplývat i z toho, že věci potřebné ke zhotovení díla, resp. část věcí, opatří objednatel.

Půjde-li v daném případě o zhotovení projektu, popř. i dodávky části stavební a technologické, dohodne se i výkon a rozsah autorského (nebo občasného autorského) dozoru.

Pokud se neprovádí zhotovení celé technologické a stavební části stavby, měla by smlouva určovat, které objekty, stavební práce, provozní soubory a provozní jednotky tvoří předmět plnění. Je vhodné dohodnout i rozsah zařízení staveniště.

Co se týká zpracování jednotlivých „stupňů“ (druhů) projektové dokumentace, je vhodné dohodnout, kdo a v jakých termínech projedná dokumentaci a se kterými veřejnoprávními orgány. Zhotoviteľ např. může provádět jen taková ve smlouvě určená jednání, která využije pro účely dokončení projektu. Pokud smlouva o dílo zpracování projektů zahrnuje, je třeba zpravidla dohodnout i termíny, v jakých zhotovitel a objednatel projednají dokumentaci v průběhu jejího zpracování (např. koncepci řešení; v realizační dokumentaci např. v závěru zpracování). Ve smlouvě má své místo též ujednání o tom, jaké podklady a v jakých lhůtách si smluvní strany předávají v průběhu zpracování projektů. Případně je možné se dohodnout i na předání specifikace náhradních dílů i na jejich dodávkách a na dodávkách servisních prací, a to pochopitelně nejen pro dobu, kdy po splnění zhotoviteľ odpovídá za vady, event. pro záruční dobu, ale i pro dobu „pozáruční“. V praxi činí obtíže zejména u provádění rekonstrukcí a modernizací staveb, tzn. provádění změn dohodnutého díla. V průběhu provádění díla se totiž mohou zjišťovat (mj. u desítek let starých bytových domů) nové skutečnosti, které nebylo možno zjistit (nebo by to bylo možné jen obtížně a při značném vynaložení nákladů) ani při stavebnětechnických průzkumech či při pasportizaci, které byly prováděny před zpracováním projektové dokumentace.

Právní úprava se složitostí provádění díla počítá a jak je zřejmé ze zákonného textu, umožňuje, za podmínek tohoto ustanovení, tj. lze-li jednotlivé stupně díla odlišit, předání a převzetí po částech. Ve smlouvě bychom neměli opomenout ani ujednání o zkouškách. Jestliže podle smlouvy má být řádné provedení díla prokázáno provedením dohodnutých zkoušek, považuje se **provedení díla za dokončené** až poté, co byly tyto zkoušky úspěšně provedeny. K účasti na zkouškách je zhotoviteľ povinen objednatele včas pozvat. Neúčast objednatele na zkouškách, k jejichž provedení byl včas pozván, nebrání to provedení zkoušek, nevylučuje-li to povaha věci.

Provádění zkoušek bude typické zejména ve výstavbě, ale např. i při vývoji a výzkumu. Pokud budou zkoušky a jejich výstupy stanoveny předpisy nebo závaznými normami

normalizační soustavy (ČSN), je třeba tuto skutečnost respektovat (například předepsaná měření a výchozí revizní zprávy). Tam, kde druh zkoušek předepsán není, doporučujeme dohodnout jej ve smlouvě, respektive uvést jej v její příloze a přesně popsat.

Pro provádění některých zkoušek je vhodné dohodnout ve smlouvě zpracování zvláštní dokumentace (např. pro komplexní vyzkoušení, zkušební provoz a garanční zkoušky), aby zpracování návrhu a jejího odsouhlasení. V návrhu bude i způsob ověřování zkoušek a stanovení, kdy proběhly úspěšně, a obsah zápisu (zápisů o nich).

Výsledek zkoušky se zachytí v zápisu. Jestliže není objednatel přítomen, potvrdí zápis místo něho hodnověrná, odborně způsobilá a nestranná osoba, která se zkoušek zúčastnila. NOZ dále upravuje, že nepříčí-li se to povaze závazku, je zhotovitel objednateli povinen zápis předat.

Pokud by byla **předmětem díla věc**, řídí se podle § 2608 předání věci obdobně ustanoveními o kupní smlouvě. Převzetím nabývá objednatel vlastnické právo k věci a přechází na něho nebezpečí škody na věci, nestalo-li se tak již dříve.

Ustanovení § 2609 určuje, kdy může zhotovitel dílo prodat po vyrozumění objednateli (odst. 1) a kdy bez vyrozumění (odst. 2).

Podle odst. 1 musí být splněny tyto podmínky: prodej musí být uskutečněn vhodným způsobem; objednatel neprevzal dílo bez zbytečného odkladu poté co dílo mělo být dokončeno. Bylo-li dílo dokončeno později, pak může být vhodným způsobem prodáno bez zbytečného odkladu po vyrozumění o dokončení díla. Nebrání-li tomu povaha věci, stanoví se nejprve náhradní lhůta k převzetí věci, která není kratší než jeden měsíc. Současně zhotovitel objednatele vyrozumí, že jinak bude věc prodána.

Podle odst. 2 § 2609 může zhotovitel prodat věc bez vyrozumění, nehlásí-li se neznámý nebo nesnadno dosažitelný objednatel o dílo po dobu delší šest měsíců. Prodat věc bez vyrozumění lze i tehdy, pokud se objednatel nehlásí o věc po dobu přiměřenou její povaze.

Právo na zaplacení ceny díla vzniká provedením díla. Je-li dílo přejímáno po částech, vzniká právo na zaplacení ceny za každou část při jejím provedení. Zhotoviteli a objednateli je umožněno, aby si sjednali placení zálohy. Pokud tak neučinili a jde o dílo buď se značnými náklady nebo takové dílo, které se provádí po částech, může zhotovitel požadovat během provádění díla přiměřenou část odměny s přihlédnutím k vynaloženým nákladům. Lze to realizovat mj. i tak, že se měsíčně sepisí tzv. zjišťovací protokoly či soupisy provedených prací, na základě kterých se část odměny ve smyslu tohoto ustanovení uhradí.

V otázkách placení je možno široce využít smluvní volnosti. Lze dohodnout **placení záloh, vystavování dílčích faktur**, příp. zda se bude vůbec fakturovat. Pokud by došlo k dohodě o provádění fakturace, je vhodné dohodnout lhůty pro vystavení faktury (faktur), náležitosti faktur, lhůty splatnosti, sankce (smluvní pokuty při nedodržení některého ujednání) a výši úroku pro případ pozdní úhrady.

Obdobně jako umožňoval občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb., v úplném znění) umožňuje i § 2612 NOZ určení ceny odhadem. Zjistí-li pak zhotovitel po uzavření smlouvy, že **cenu určenou odhadem bude třeba podstatně překročit**, oznámí to bez zbytečného odkladu objednateli s odůvodněním nové ceny. Pokud by to neučinil bez zbytečného odkladu poté, co potřebu zvýšení ceny zjistil, anebo zjistit měl a mohl, právo na zaplacení rozdílu v ceně nemá. Jestliže zhotovitel oznámil objednateli zvýšení ceny

v souladu s určenými podmínkami, může objednatel od smlouvy odstoupit. V tomto případě zaplatí zhotoviteli poměrnou část původně určené ceny, má-li z částečného plnění prospěch. O tom, jak bude reagovat, se musí objednatel rozhodnout bez zbytečného odkladu. Neodstoupí-li totíž objednatel od smlouvy bez zbytečného odkladu po doručení oznamení o vyšší ceně, platí, že se zvýšením ceny souhlasí.

Pro případ, že by **objednatel zmařil provedení díla** z důvodu, za nějž odpovídá, náleží zhotoviteli podle § 2613 cena za dílo snížená o to, co zhotovitel neprovedením díla ušetřil – jde o obdobné řešení, které bylo v obchodním zákoníku. Dohodnou-li se strany po uzavření smlouvy podle § 2614 na omezení rozsahu díla a neujejdají-li důsledky pro výši ceny, zaplatí objednatel cenu upravenou s přihlédnutím k rozdílu v rozsahu nutné činnosti a v účelných nákladech spojených se změněným prováděním díla.

Ustanovení § 2614 přináší řešení obdobné ustanovení § 549 obchodního zákoníku. Určuje se, že dohodnou-li se strany po uzavření smlouvy na omezení díla (§ 549 počítal nejen s omezením, ale i s rozšířením a změnou díla) a neujejdají-li důsledky pro výši ceny, zaplatí objednatel cenu upravenou s přihlédnutím k rozdílu v rozsahu nutné činnosti a v účelných nákladech spojených se změněným provedením díla.

I když se hovoří jen o omezení rozsahu díla, bude podle našeho názoru řešení obdobné i pro dohodnuté rozšíření nebo změnu díla. I zde se použije stejných kritérií.

Vady díla jsou upraveny v § 2615 až 2619 (vady stavby jsou pak speciálně řešeny ještě v oddílu nazvaném Stavba jako předmět díla v § 2629 až 2630). Je určeno, že dílo má vadu, neodpovídá-li smlouvě, a pro práva z vadného plnění odkazuje na obdobné použití ustanovení o kupní smlouvě. Objednatel však ani podle této úpravy není oprávněn požadovat provedení náhradního díla, jestliže předmět díla vzhledem k jeho povaze nelze vrátit nebo předat zhotoviteli. Posléze uvedené se použije např. pro nosný sloup či komín prováděný kontilitím, který sice není proveden přesně podle dokumentace, avšak má dostatečnou pevnost a výšku.

Zhotovitel odpovídá podle obchodního zákoníku za porušení práva jiné osoby z průmyslového vlastnictví nebo jiného duševního vlastnictví v důsledku použití předmětu díla, jestliže k tomuto porušení dojde podle českého právního rádu nebo podle právního rádu státu, kde má být předmět díla využit, a zhotovitel o tom věděl v době uzavření smlouvy. Pro právní vady díla platila přiměřeně příslušná ustanovení obchodního zákoníku o smlouvě kupní.

Podle ustanovení § 2616, dojde-li podle českého právního rádu nebo podle právního rádu státu, kde má být předmět díla využit, v důsledku k použití předmětu díla, k **ohrožení nebo porušení práva třetí osoby z průmyslového vlastnictví**, je z toho zhotovitel objednateli zavázán, pokud o tom zhotovitel v době uzavření smlouvy věděl nebo vědět musel. Na právní vady se obdobně použijí ustanovení o právních vadách předmětu koupě. Tato právní úprava je oproti předchozí úpravě přísnější. Určuje, že nejde jen o případy, kdy to zhotovitel v době uzavření smlouvy věděl, ale i pro případy, kdy to vědět musel. Ne-musí přitom jít jen o porušení těchto práv, stačí jejich ohrožení.

Ustanovení § 2617 obecně pro dílo určuje, že **má-li dílo při předání vadu**, zakládá to povinnost zhotovitele z vadného plnění. Přechází-li však nebezpečí škody na objednatele až později, rozhoduje doba tohoto přechodu. Po této době má objednatel práva z vadného plnění, způsobil-li vadu porušením své povinnosti. Soud pak nepřizná objednateli právo z vadného plnění, neoznámí-li – podle § 2618 – objednatel vady díla bez

zbytečného odkladu poté, kdy je zjistil nebo při náležité pozornosti zjistit měl, nejpozději však do dvou let od předání díla, a namítně-li zhotovitel, že právo bylo uplatněno opožděně.

Dal-li však zhotovitel podle § 2619 za jakost díla záruku, použije se obdobně ustanovení o kupní smlouvě. Záruční doba počíná běžet předáním díla. U vad, na něž se vztahuje záruka, platí místo lhůty dvou let záruční doba. Odpovědnost za vady podle zákonné úpravy není pro objednatele zdaleka tak výhodná (viz formulaci o odpovědnosti při porušení zhotovitele povinností) jako v případě, sjedná-li záruku (mj. musí být dílo po určitou dobu způsobilé sjednanému – jinak obvyklému účelu). Sjednání záruk se tedy jeví v zájmu objednatele.

Záruční doba týkající se díla, je-li sjednána, počíná běžet předáním díla. Pro záruku za jakost díla jinak platí přiměřeně ustanovení o kupní smlouvě. Při složitých dílech pravidelně vypracován rozpočet sloužící ke stanovení a odůvodnění výše ceny. Byl-li rozpočet jen pomůckou pro ujednání ceny ve smlouvě pevnou částkou, platí mezi stranami takto ujednaná cena díla a případné změny rozpočtu (nebo chyby v něm) změnu pevně dohodnuté ceny neovlivní. Přece jen však mohou nastat mimořádné okolnosti, odůvodňující zmírnění tvrdosti tohoto pravidla. Z toho důvodu se převzalo ze švýcarského práva řešení situace, kdy provedení díla ztíží a prodraží mimořádná okolnost blížící se svým charakterem vyšší moci. Nedohodnou-li se strany v takovém případě o zvýšení ceny, navrhuje se, aby o přiměřeném zvýšení ceny rozhodl na návrh zhotovitele soud, případně aby soud měl možnost smlouvu zrušit a rozhodnout o vypořádání stran.

Nové ustanovení § 2620 odst. 2 je úpravou, která dosud v našem právním rádu nebyla zakotvena. Pamatuje na zcela mimořádné nepředvídatelné okolnosti. Za určených podmínek umožňuje, aby soud rozhodl o spravedlivém zvýšení ceny za dílo. Bylo-li však dílo zadáno podle rozpočtu, přejímá se standardní úprava rozlišení rozpočtu na zaručený a nezaručený. Při rozpočtu zaručeném co do závaznosti a úplnosti nelze cenu zvýšit jinak než dohodou stran. Naproti tomu nezaručený rozpočet umožňuje zhotoviteli jednostranně zvýšit cenu, objeví-li se nutnost vyšších nákladů nebo dalších prací, musí však takovou nutnost bezodkladně oznámit objednateli, jinak právo na zvýšení ceny ztrácí. Má-li se však cena zvýšit o více než o 10 %, přiznává se objednateli právo odstoupit od smlouvy. Je-li sjednána „pevná cena“, pak se může stát, že zhotovitel případně nedosáhne (např. když dojde ke zvýšení ceny některých vstupních dodávek nad očekávanou hladinu cen) předpokládaného kladného hospodářského výsledku. Naopak při některých příznivých skutečnostech (např. se podaří kontrahovat kvalitní subdodávku s cenou nižší, než bývá obvyklé) tomu může být naopak. Přitom způsoby stanovení ceny tvoří široky vějíř řešení (např. odkazy na ceníky, kalkulační vzorce apod.). Pro určení ceny je přitom také možné, aby byly zpracovávány rozpočty. U smlouvy o dílo bývá určována cena podle rozpočtu poměrně často, typické to bude zejména ve výstavbě, ale i ve vývoji a výzkumu (například ve vývoji nového strojně – technologického zařízení). Na výši ceny nemá vliv, že cena byla určena na základě rozpočtu, jenž je součástí smlouvy nebo byl objednateli sdělen zhotovitelem do uzavření smlouvy. Nebyl-li rozpočet označen jako neúplný nebo nezávazný nemůže zhotovitel oprávněně žádat zvýšení ceny díla. To platí jak pro případy, kdy se např. zvýší ceny subdodávek, tak i pro případy, že bude třeba např. u potrubních rozvodů energií třeba širšího plnění (větší metráže).

Jestliže však byla cena určena na **základě rozpočtu, daného s výhradou, že se nezaručuje jeho úplnost**, může se zhotovitel domáhat přiměřeného zvýšení ceny, objeví-li se při provádění díla potřeba činností do rozpočtu nezahrnutých, pokud tyto

činnosti nebyly předvídatelné v době uzavření smlouvy. Rozpočet s nezaručenou úplností lze při výstavbě použít například u rekonstrukcí a modernizací, kdy je v rozpočtu na základě výsledků průzkumů (s řádnou odbornou pečlivostí provedených) předaných objednatelem uvažováno s určitým počtem jednotek materiálu včetně prací. Při realizaci je pak možné po demontáži dosavadního zařízení zjistit zvýšenou potřebu těchto jednotek. Musí však být současně naplněna podmínka, že to nebylo možno předvídat při uzavření smlouvy.

Kromě rozpočtu s nezaručenou úplností zná zákoník i rozpočet nezávazný. Byla-li cena určena na základě rozpočtu, daného s výhradou, může se zhotovitel domáhat, aby byla cena zvýšena o částku, o níž nevyhnutelně převýší náklady účelně vynaložené zhotovitelem původní náklady zahrnuté do rozpočtu. Označení rozpočtu za nezávazný se zejména bude využívat v období, v němž bude reálné předvídat pohyb cenových hladin. Zhotovitel bude nejen prokazovat, že došlo ke zvýšení cen, ale také bude muset dokázat, že právě tyto vstupy musel použít, neboť to bylo nevyhnutelné. K označení rozpočtu za nezávazný je ovšem vhodné další podrobnější ustanovení ve smlouvě, např. o tom, od jakých subdodavatelů bude zhotovitel nakupovat a v jaké době. Aby nebyla ztížena otázka důkazu a komplikovaného výpočtu (rozpočty totiž obsahují desítky, mnohdy stovky položek), není vyloučeno sjednat nezávaznost rozpočtu jen u položek rozhodujících. Nesouhlasí-li objednatel se zvýšením ceny, určí její zvýšení soud na návrh zhotovitele. Zhotoviteli však zaniká nárok na určení zvýšení ceny podle ustanovení o rozpočtu s nezaručenou úplností, jestliže neoznámí nutnost překročení rozpočtové částky a výši požadovaného zvýšení ceny bez zbytečného odkladu poté, kdy se ukázala jeho nevyhnutelnost (nikoli tedy kdy k tomu došlo, ale kdy se tak ukázala jeho nevyhnutelnost). Ustanovení o rozpočtu s nezaručenou úplností a o rozpočtu nezávazném chrání zhotovitele. Obecně by nebylo možno vyloučit, že zvýšení by mohlo být rádově vyšší. Proto obchodní zákoník obsahuje i text, kterým chce prospívat objednateli. Objednatel může bez zbytečného odkladu odstoupit od smlouvy, požaduje-li zhotovitel podle příslušných ustanovení zákoníku zvýšení ceny, jež přesahuje o více než 10% cenu stanovenou na základě rozpočtu. V tomto případě je objednatel povinen nahradit zhotoviteli část ceny odpovídající rozsahu částečného provedení díla podle rozpočtu.

Souborem zvláštních ustanovení se upravují některá specifika děl prováděných jako stavební práce. Typické případy jsou zhotovení stavby, její oprava nebo úprava, mohou však přicházet v úvahu i jiné úpravy nemovité věci. Předně má zhotovitel nést nebezpečí škody na stavbě až do jejího předání (ledaže by ke škodě došlo i jinak). V tom směru se přejímá § 651 platného občanského zákoníku. Objednatel má i při stavebních pracích právo kontrolovat její provádění již podle obecné úpravy. Objednateli je přiznáno také právo požadovat předložení průběžného vyúčtování provedených prací a vynaložených nákladů v těch případech, kdy je cena ujednána podle jejich skutečného rozsahu. Ten bude ověřen. Ustanovení o kontrolách díla na určitém stupni jejich provádění a o skrytých překážkách jsou převzata z obchodního zákoníku (§ 552 a 553).

Pokud se jedná o práva z vadného provedení díla – stavby, vymezil občanský zákoník č. 40/1964 Sb. dobu, do které mohou být uplatněny, třemi léty (§ 646 odst. 3), obchodní zákoník pěti lety (§ 565 odst. 2). NOZ se přiklání řešení obchodního zákoníku, které více odpovídá mezinárodním standardům. Avšak vzhledem k tomu, že u určitých částí stavby nelze pravidelně garantovat pětiletou životnost, navrhuje se po vzoru § 646 odst. 3 dosavadního občanského zákoníku umožnit, aby v určitých případech pro některé části stavby prováděcí předpis tuto dobu zkrátil. Totéž se navrhuje umožnit i pro úmluvu stran; v tom případě však nelze zhoršit postavení objednatele, je-li slabší stranou.

Ustanovení § 2623 výslově uvádí, že se pro stavby použije ustanovení prvního oddílu tohoto dílu. Jedná se o ustanovení § 2586 – 2619. Podle našeho názoru je však pro výstavbu typická i právní úprava druhého oddílu, tj. § 2620 – 2622, která se použije též.

Pro výstavbu je typické spolupůsobení, tj. plnění jednotlivých povinností, na nichž je závislé včasné plnění partnera (např. při ukládání beztlakých zemních nádrží zajistit objednatel – je-li to dohodnuto – na příslušné místo přívod vody pro jejich těsnostní zkoušku, ve stanovených dobách umožní zhotoviteli na příslušných místech odběr elektrické energie pro svářecké práce na rozvodu potrubí apod.). Pokud není prováděna dodávka „na klíč“ a objednatel má ve výstavbě jako smluvní partnery více zhotovitelů, musí být přesně prováděno i postupné předávání pracoviště. Může být též dohodnuto dočasné využívání jednotlivých objektů objednatele jako zařízení staveniště. Otázky zařízení staveniště, tj. otázky budování nových či využití dosavadních objektů a zařízení pro sociální, provozní a výrobní účely zhotovitele (zhotovitelů), je opět vhodné dohodnout ve smlouvě. (Jedná se např. o objekty pro stravování, ubytování pracovníků, kryté i otevřené skladы a mj. přípojky inženýrských sítí.) Dohodnout je případně třeba i otázky přepravních dispozic a vykládky zásilek. Dá se říci, že úměrně s rozsahem díla může růst i rozsah jednání o spolupůsobení. U rozsáhlé výstavby je sjednána ve smlouvě řada vzájemných dílčích plnění (protiplnění). Některá mohou mít pro celkový výsledek zásadní význam, jiná mohou mít v daném případě jen okrajovou povahu (příkladem prvních může být nepředání stavební připravenosti, příkladem posléze uvedených jen nedostavení se objednatele k dílčímu zakrývání prací, které se posléze stanou nepřístupnými). Při sjednávání otázek spolupůsobení je proto možné dohodnout, které dílčí povinnosti objednatele jsou těmi, na jejichž včasnému splnění závisí rádné plnění zhotovitele. Smluvně je možno volit různá řešení při spolupůsobení objednatele od minimálního rozsahu až po rozsah velmi podstatný. To najde i svoje vyjádření v ceně díla, kdy při minimu spolupůsobení bude cena zřejmě vyšší. Komplexní plnění s minimem jeho spolupůsobení sice objednatele méně zatěžuje, v konkrétních případech se však může stát, že pak zhotovitel např. přesunuje na stavbu mechanismy, které objednatel vlastní a plně nevyužívá, což nemusí být pro obě strany ekonomicky výhodné. Dohodnuté spolupůsobení a rozsah spolupráce by však měl být vyjádřením smluvní vůle obou stran o racionálním řešení, nikoli výsledkem zneužití faktického silnějšího postavení některé ze smluvních stran. (Rubem racionálního řešení by např. bylo, kdyby zhotovitel nutil objednatele, aby od třetí osoby zakoupil speciální zařízení, které jinak nevyužije, a to proto, aby si jej v době výstavby vypůjčoval, nebo kdyby např. objednatel trval na tom, že si vodu potřebnou pro zkoušky musí zhotovitel zajistit sám, a přitom měl k dispozici dostatečný vodní zdroj).

Pro sjednané spolupůsobení při postupně probíhajících pracích nemusí být doba jejich provádění dohodnuta ve smlouvě (jejich druh však ano), ani uvedena v příp. harmonogramu prací, pokud jde o velmi dílčí otázky u rozsáhlé akce, kdy nelze jejich provádění stanovit s denní přesností, a jedná se o spolupůsobení krátkodobé (např. přímá přitomenost hasičů z útvaru objednatele při provádění některých prací). U takové dohodnuté kategorie spolupůsobení může být sjednáno, že se vyžádání provede např. zápisem ve stavebním (montážním) deníku a dohodne se, kolik dní předem bude vyžádání provedeno. Obecně by však v rámci spolupůsobení mělo být i na stanovení konkrétních lhůt těchto plnění pamatováno přímo ve smlouvě.

Mimo rozsah ujednání ovšem nemohou u spolupůsobení zůstat ani ujednání o jejich úplatě (ujednání o úplatě může vést k racionálnosti jejich rozsahu) či bezúplatnému poskytnutí (což může mít příp. další příznivý vliv na cenu díla). Objednatel i zhotovitel přitom

musí zvažovať, zda se pro případ porušení povinnosti smluvní strany bude vycházet ze zákonnej úpravy odpovědnosti za škodu, nebo zda se případně sjednají smluvní pokuty.

Povinnost k včasnému předání staveniště, event. zařízení staveniště, příp. předání montážního pracoviště, patří mezi rozhodující povinnosti objednatele. Konkrétně při předání staveniště je vhodné definovat, o jaké místo se jedná, jak je vymezeno a jaký je jeho stanovený rozsah. Může být dohodnuto, jak je staveniště vytyčeno s odkazem na příslušnou dokumentaci. Začasté bude třeba v návaznosti na dohodnutý rozsah předmětu plnění sjednat předání podkladu, v němž budou uvedeny všechny rozvodné sítě, kanalizace a další zařízení, event. prohlášení, že takových není. Jestliže se jedná o stavbu v místech, která vyžadují zvláštní opatření ochrany protipožární, hygienické, ochrany životního prostředí, je potřeba dohodnout mj. označení daných prostorů. Ve smlouvě by se nemělo případně zapomenout – podle povahy plnění – i na eventuální spolupůsobení při odvodnění stavby. Rovněž bude začasté vhodné sjednávat zřízení či užívání cest pro příchod a příjezd, jakož i zabezpečení osvětlení, zřízení přívodu elektrické energie, vody apod. Ujednávat by se mělo také to, kdo obstará povolení k užívání veřejných ploch a kdo bude hradit příslušné poplatky. Součástí smlouvy mohou být i ujednání o spolupůsobení při přeložkách podzemních vedení a překopech veřejných komunikací. Předmětem dohody budou i tzv. vstupy na staveniště (pracoviště). Dohodnuto přitom bude, kteří zástupci objednatele jsou oprávněni ke vstupu, a pokud se staveniště nachází ve zvlášť střeženém prostoru, jak bude zajištěn vstup pro pracovníky zhotovitele.

V úvahu pak může přicházet i spolupůsobení při odstraňování odpadů a nečistot vzniklých zhotovováním díla. Stranou zájmu účastníků smlouvy nezůstane začasté ani problematika střežení a event. oplocení staveniště. Vhodné je též sjednat spolupůsobení při přípravě a provádění zkoušek, při převzetí díla a vykizení staveniště. Může být dohodnuto i spolupůsobení (např. podrobnosti zajištění vstupů) pro případ odstraňování vad díla zhotovitelem po splnění, např. v záruční lhůtě nebo při oznámení vad po splnění. Může se jednat i o poskytnutí mechanismů, lešení, montážních plošin, pomoc při přepravě a skladování hmot, příp. provádění dalších činností.

Při sjednávání spolupůsobení ve smlouvách o dílo ve výstavbě lze široce smluvně využít skutečnosti, že právní úprava je stručná a zásadně dispozitivní, smlouvu lze vhodně „tvořit“ podle konkrétních podmínek. Zhotovuje-li se objednateli **stavba na objednávku**, nese zhotovitel **nebezpečí škody** nebo zničení stavby až do jejího předání, ledaže by ke škodě došlo i jinak.

Speciální ustanovení § 2625 upravuje, že je-li cena určena s odkazem na skutečný rozsah práce a jeho hodnotu nebo hodnotu použitých věcí a výši dalších nákladů, vyúčtuje zhotovitel na žádost objednatele dosavadní postup prací a dosud vynaložené náklady. Jde o případy, kdy nebude sjednána cena podle rozpočtu ani cena pevná, ale půjde zejména o situace, pro které je sjednán „Kalkulační vzorec“. Kromě úplaty za dílo, tj. určení ceny, zálohy, placení je možno též dohodnout různé způsoby placení: převodem (na příkaz plátce), inkasem (na příkaz příjemce), placením směnkou (směnkami), za použití dokumentárního akreditivu atd. Kontrola díla může být průběžná. Zejména **ve výstavbě** však může být **praktické sjednat dobu provedení některých kontrol** ve smlouvě, zejména u prací, které budou v dalším průběhu zakryty. Pokud by nebyla sjednána specifická ujednání ve smlouvě, nemá obecně vliv případné neprovedení kontroly na možnost uplatnit odpovědnost za vady. Objednatel oprávně kontrolovat provádění díla. Kromě kontroly uskutečňované průběžně bude přicházet v úvahu i kontrola předmětu díla na určitém stupni jeho provádění.

Stanoví-li smlouva, že objednatel je oprávněn zkонтrolovat předmět díla na určitém stupni jeho provádění, je zhotovitel povinen včas objednatele pozvat k provedení kontroly. Nesplní-li zhotovitel tuto povinnost, je povinen umožnit objednatele provedení dodatečné kontroly a nést náklady s tím spojené. Nedostaví-li se objednatel ke kontrole, na kterou byl rádně pozván nebo která se měla konat podle dohodnutého časového rozvrhu, může zhotovitel pokračovat v provádění díla. Jestliže však účast na kontrole byla objednatelem znemožněna výšší mocí, může objednatel bez zbytečného odkladu požadovat provedení dodatečné kontroly, je však povinen zhotoviteli nahradit náklady způsobené opožděním kontroly. Při provádění díla může v jednotlivých etapách docházet k „zakrývání prací“. „Zakrývání prací“ je jedním z případů, kdy je třeba provést kontrolu na určitém stupni jeho provádění. Pozvání objednatele (výzva objednatele) a povinnost účasti objednatele při „zakrývání prací“ obvykle mívala zvláštní smluvní ujednání.

Podle rozsahu výstavby je podle našeho názoru vhodné dohodnout ve smlouvě výkon technického dozoru a rozsah oprávnění konkrétních zástupců objednatele a zhotovitele k činnostem probíhajícím přímo na stavbě. Rovněž považujeme za vhodné konkretizovat podrobnosti vedení stavebního (montážního) deníku, a to v souladu s úpravou stavebního zákona a jeho prováděcích předpisů. Připomeňme jen, že se deník vede zásadně ode dne zahájení prací na staveništi až do dne ukončení prací a odstranění všech vad. Deník slouží k zaznamenávání všech důležitých (resp. dalších dohodnutých) skutečností a okolností týkajících se výstavby a může mimo jiné sloužit jako významný důkazní prostředek. Do deníku pak provádějí zápisu i orgány státního stavebního dohledu a orgány státní správy obecně. Deník slouží také jako běžný komunikační prostředek při zajištění spolupůsobení smluvních stran na stavbě. Základní otázky stavebního deníku upravuje dnes příloha vyhlášky o dokumentaci staveb.

Zjistí-li zhotovitel podle § 2627 při provádění díla skryté překážky týkající se místa, kde má být dílo provedeno, znemožňující provést dílo dohodnutým způsobem, oznámí to bez zbytečného odkladu objednatele a navrhne mu změnu díla. Do dosažení dohody o změně díla může jeho provádění přerušit. Nedohodnou-li se strany na změně smlouvy v přiměřené lhůtě, může kterákoli z nich od smlouvy odstoupit. Zhotovitel má právo na cenu za část díla provedenou do doby, než překážku mohl při vynaložení potřebné péče odhalit. Tato právní úprava počítá se skrytými překážkami při provádění díla. Na rozdíl od úpravy předchozí (v obchodním zákoníku), může jít jen o překážky týkající se místa, kde má být dílo provedeno.

Současně musí být splněny podmínky

- je znemožněno provést dílo dohodnutým způsobem
- oznámení bylo provedeno bez zbytečného odkladu a byla navržena změna díla.

Do dosažení dohody o změně může zhotovitel provádění přerušit. Jestliže se strany nedohodnou v přiměřené lhůtě, může zhotovitel nebo objednatel od smlouvy odstoupit.

Zhotovitel by pak měl právo na cenu za část díla za splnění zákonné podmínky (do doby než mohl překážku při vynaložení potřebné péče odhalit).

Závěrečné poznámky

Je zřejmé, že u smlouvy o dílo se NOZ nechal inspirovat především dřívější úpravou obchodního zákoníku. Velmi kladně hodnotíme úpravu § 2628 o převzetí stavby. Zde se určuje, že objednatel nemá právo odmítnout převzetí stavby pro ojedinělé drobné vady,

které samy o sobě ani ve spojení s jinými nebrání užívání stavby ani funkčně nebo esteticky, ani jejimu užívání podstatným způsobem neomezují. U staveb se totiž ojedinělým drobným vadám (např. u nátěrů) nelze prakticky vyhnout. Ostatně i zahraniční úpravy s tím počítají (např. v podmínkách pro provádění staveb v Německu); z reality vycházela již i úprava Hospodářského zákoníku, která byla širší a týkala se i ojedinělých drobných nedodělků. Obchodní zákoník, který – pokud si to strany nedohodly – takové ustanovení neobsahoval, se jeví příliš přísný. Zdůrazněme však, že musí jít jen o vady ustanovením § 2628 definované. Kdy jsou se zhotovitelem zavázány společně a nerozdílně i jiné osoby a kdy se zhotovitel zprostí „povinnosti za vady stavby“ upravuje ustanovení § 2630.

Ustanovení § 2630 upravuje společnou a nerozdílnou odpovědnost určených osob spolu se zhotovitelem.

Jedná se o

- poddodavatele zhotovitele
- toho, kdo dodal stavební dokumentaci,
- toho, kdo prováděl stavební dozor.

Poddodavatel však neodpovídá, pokud prokáže, že vadu způsobilo jen rozhodnutí zhotovitele nebo toho, kdo nad stavbou vykonával dozor. Ten, kdo dodal stavební dokumentaci neodpovídá, prokáže-li, že vadu nezpůsobila chyba ve stavební dokumentaci. Ten, kdo prováděl dozor neodpovídá, pokud prokáže, že vadu stavby nezpůsobilo selhání dozoru.

Zhotovitel se pak zprostí odpovědnosti z vady stavby, prokáže-li

- že vadu způsobila jen chyba ve stavební dokumentaci, dodané osobou, kterou si zvolil objednatel,
- došlo jen k selhání dozoru nad stavbou, kterou si zvolil objednatel.

Spočívá-li dílo v jiném výsledku činnosti, než je zhotovení věci nebo údržba, oprava či úprava věci, postupuje zhotovitel při této činnosti, jak bylo ujednáno a s odbornou péčí tak, aby dosáhl výsledku činnosti určeného ve smlouvě. Je tedy určeno, že dílem může být i jiný výsledek činnosti; může to být např. programové vybavení, projektová dokumentace či jiná dokumentace.

Výsledek činnosti, tj. dílo s nehmotným výsledkem, se odevzdá objednateli; považuje se za předané:

- je-li dokončeno,
- zhotovitel umožní objednateli jeho užití.

Výsledek činnosti, který je **předmětem práva průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví**, může zhotovitel poskytnout i jiným osobám než objednateli, bylo-li tak ujednáno. Neobsahuje-li smlouva výslovný zákaz tohoto poskytnutí, je k němu zhotovitel oprávněn, není-li to vzhledem k povaze díla v rozporu se zájmy objednatele. Rozhodující pro poskytnutí výsledku jiným osobám je ujednání stran. Pokud to ujednáno nebylo a smlouva neobsahuje výslovný zákaz poskytnutí, může ho zhotovitel dalším osobám poskytnout, není-li to vzhledem k povaze díla v rozporu se zájmy objednatele. Lze i zde jen doporučit vhodné ujednání stran. Je-li předmětem díla **výsledek činnosti, který je chráněn právem průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví**, má se za to, že jej zhotovitel poskytl objednateli k účelu vyplývajícímu ze smlouvy. Jak vidíme, zde je

formulována vyvratitelná domněnka, že výsledek zde určené činnosti byl zhotovitelem poskytnut objednateli k účelu vyplývajícímu ze smlouvy. Rovněž v těchto případech je vhodné doporučit vhodné ujednání stran. Ustanovení o díle v NOZ též určuje, že ustanovení oddílu o dílech s nehmotným výsledkem se použijí obdobně i pro výsledek činnosti zhotovený podle ustanovení o veřejném příslibu (soutěžní dílo). Význam smluvního jednání je zřejmý právě ze široké smluvní volnosti, kterou zákoník umožňuje, a ze skutečnosti, že dílčí okruhy problémů zákoník neřeší a ponechává je smluvním partnerům (např. dodávky náhradních dílů, servis, délky záruk, sankce, fakturace, placení, zkoušky, převzetí, spolupráci na stavbě, podrobnosti vedení stavebního deníku apod.). Při kontraktaci je přitom možno vycházet z publikovaných praktických poznatků.

Zoznam použitej literatúry:

- [1] BEJČEK, J.; MAREK, K.; KOTÁSEK, J.; ONDREJOVÁ, D. Nástin obchodního práva II. 2., upr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 111 s. Edice multimediálních učebních textů č. 78. ISBN 978-80-210-4978-9.
- [2] ELIÁŠ, K.: Sporné otázky novely českého obchodního zákoníku (Pár příkladů z mnoha možných), Sborník XI. Karlovarských právnických dnů, Linde 2001, s. 70.
- [3] ELIÁŠ, K.; ZUKLÍNOVÁ, M.: Principy a východiska nového kodexu soukromého práva, Linde Praha, a.s., Praha 2001.
- [4] HAJN, P.: Interpretace norem a interpretace skutečností, In Sborník příspěvků z mezinárodní konference studentů doktorského studijního programu „obchodní právo“ Masarykovy univerzity „Ekonomické aspekty právní úpravy a jejího výkladu“ pořádané dne 20. prosince 2005 katedrou obchodního práva Masarykovy, MU Brno, 2006, s. 10-17.
- [5] KIRSANOV, S. A.: Problémy a perspektivy získání investic pro ekonomický rozvoj regionů, sborník Petrohradského ekonomického fóra, 2005, s. 6 a násł.
- [6] MAREK, K. K uzavírání smluv. Právní fórum, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, roč. 2012, č. 4, s. 138-143. ISSN 1214-7966.
- [7] MAREK, K. Smluvní obchodní právo, kontrakty. 4., aktualizov. a rozšířené vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 477 s. ISBN 978-80-210-4619-1.
- [8] MAREK, K.; HAJNIŠOVÁ, E. Regulations and Case Law of Public Procurement, Naukovij Visnik Užgorodskogo nacionalnovo universitetu, vypusk 18, 2012, s. 101-105.
- [9] OVEČKOVÁ, O. a kol.: Obchodný zákonník, Komentár, 2. vyd., IURA EDITION, 2005.
- [10] OVEČKOVÁ, O.: Povinnost' vykonat' dielo a povinnost' zaplatiť cenu na základě zmluvy o dielo podľa obchodného zákonníka, Bulletin slovenskej advokácie, č. 1-2/2007, s. 14 -22.
- [11] SUCHOŽA, J.; HUSÁR, J.: Právo, Obchod, Ekonomika II, 1. vyd., Praha: Leges 2012, 624 s., ISBN 978-80-87576-33-5.
- [12] SUCHOŽA, J., HUSÁR, J.; MAREK, K.; RABAN, P. Česko-slovenské kontexty obchodního práva. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 544 s. ISBN 978-80-7357-707-0.

prof. JUDr. Karel Marek, CSc.

Akademie Sting, 637 00 Brno – Jundrov
zpracováno v rámci interního projektu IGA_AS_03

„Odluka cirkvi od štátu“ čo je to?

„Separation of church and state“ what is it?

▼ JUDr. Jozef Augustín

Abstrakt Článok je zameraný na opisanie a základnú charakteristiku pojmu „odluky cirkvi od štátu“ čo vlastne samotný výraz znamená, poukázanie na štáty, v ktorých už bola odluka cirkvi od štátu zavedená v minulosti.

Abstract Article aims to describe the basic characteristics and expression, separation of church and state “actually what the expression means, pointing out the countries in which it was separation of church and state established in the past.

Kľúčové slová:

Odluka cirkvi od štátu, cirkev, štát, odluka, vzťah cirkvi a štátu

Key words:

Separation of church and state, church, state separation, the relationship of church and state

„Odluka cirkvi do štátu“ čo je to?

Na úvod by som v krátkosti siahol do histórie a to až ku gregoriánskej reforme, ktorá vyjašňovala určité hranice medzi štátom a cirkvou v 11 a 12 st.. V tom čase „ pápež Gregor VII urobil rozhodný krok, keď označil kráľa za laika, ktorý nemá o nič väčšiu náboženskú funkciu než ktorýkoľvek iný svetský človek.“⁽¹⁾ V tom čase mal pápež Gregor len malú šancu zastaviť úpadok vo vnútri cirkvi, keďže mu chýbala právomoc menovať biskupov cirkvi – teda moc ktorú mali namiesto neho v 11 storočí rôzni panovníci, čím sa napríklad laici stávali farámi a opäťmi rôznych kláštorov, čo spôsobovalo zvyšovanie počtu duchovne nevhodných kandidátov. Gregoriánska reforma vyjasnila hranice, ktoré v tom čase museli deliť cirkev a štát. To znamenalo, že ak cirkev mala mať slobodu, ktorú potrebovala na uskutočnenie svojho poslania. „Za krátko po reforme sa objavovali právne zákonnéky zostavované cirkvou i štátom, ktoré určovali a explicitne popisovali právomoci a povinnosti štátu a cirkvi v post Hildebrandovej Európe.“⁽²⁾

Čo sa týka súčasného vnímania pojmu odluky cirkvi od štátu v spoločnosti možno povedať, že toto je vo veľkej miere zúžené na otázku financovania cirkví zo strany štátu (resp. prispievanie cirkvám zo štátneho rozpočtu). Môžeme sa domnievať, že takéto vnímanie odluky je najmä z dôvodu, že financovanie cirkví je jedna z najsporejších a najviac skloňovaných otázok riešenia vzťahu medzi štátom a cirkvami. Samotné financovanie cirkví štátom a jeho právna úprava je u nás špecifické, a rovnako ako v mnohých postkomunistických krajinách sa nepovažuje za vyriešené a ani za ideálne. Na margo nevyriešenia situácie (problémov) financovania cirkví možno spomenúť, že táto téma v súčasnosti

- 1) Woods, T.: Ako katolícka cirkev budovala západnú civilizáciu, redemptoristi – Slovo medzi nami, Bratislava, 2010, s. 191
- 2) Woods, T.: Ako katolícka cirkev budovala západnú civilizáciu, redemptoristi – Slovo medzi nami, Bratislava, 2010, s. 192

rezonuje v okolitých krajinách tzv. „Vyšehradskej štvorky“ a to aj „v silno katolíckom“ Poľsku, a najmä v susednej Českej republike, kde prebieha obrovské majetkové (reštitučné) vyrovnanie medzi cirkvami a štátom, kde zákon o reštitúciach cirkevného majetku prešiel dolhou komorou parlamentu (poslanecká snemovňa) a však horná komora (senátori) zákonom zamietla, čo spôsobilo, že sa zákon vrátil opäťovne na prerokovanie do dolnej komory parlamentu, pričom následne po opäťovnom prerokovávaní vráteného zákona došlo k prelomeniu „veta“ hornej komory opäťovným hlasovaním v dolnej komore parlamentu.

Pokiaľ ide o načrtnutú problematiku reštitúcií (majetkové vysporiadanie medzi cirkvami a štátom) cirkevného majetku, ide o citlivú a závažnú tému, ktorá je špecifická najmä pre stredoeurópske krajinu, v ktorých došlo v rámci nástupu komunistických režimov k protiprávnym zásahom do cirkevného majetku. Možno spomenúť Rakúsko ako jednu z krajín Rakúskej monarchie. K prvému zásahu do cirkevného majetku na území Rakúska došlo počas rakúskej monarchie za vlády Jozefa II., počas tzv. Jozefínskych reforiem z konca 18. storočia, keď rakúsky cisár Jozef II. Skonfiškoval značnú časť majetku katolíckej cirkvi, predovšetkým cirkevných mužských a ženských rádov, patentom z 29.12.1781 majetok však úplne nepoštánil, ale vytvoril z neho zvláštne náboženské fondy tzv. matice, ktoré spravovali štát a slúžili pre zabezpečenie potrieb katolíckej cirkvi a neskôr aj iných cirkví. Ukázalo sa však, že výnosy z fondov nepostačujú na chod duchovnej správy. Preto bol prijatý zákon č. 51/1874 r. z. o príspevkoch do náboženského fondu, ktorý riešil problém s finančným zabezpečením knazov. Definitívne príspevky na platy duchovných však upravil kongruový zákon č. 47/1885 r. z., a jeho úprava č. 176/1898 r. z.³⁾, ktorý platil až do 1. mája 1939, kedy nadobudol platnosť zákon o cirkevnom príspevku zavedenom nacistickým režimom. Pokiaľ ide o Rakúsko možno ešte v krátkosti spomenúť, že po skončení druhej svetovej vojny v roku 1945 bol Zákon o cirkevnom príspevku recipovaný do obnovenej Rakúskej republiky čím vošiel natrvalo do Rakúskeho konfesného práva.⁴⁾

V Českej republike a Slovenskú republiku došlo k rovnakým zásahom za Jozefa II. počas Rakúskej monarchie ako v Rakúsku, keďže bolo súčasťou tejto monarchie. „K celkovej deštrukcii kongruového systému prišlo v ČSR v roku 1949 s nástupom komunistického režimu a po prijatí zákona č. 218/1949 Sb., o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností, a ďalších protiprávnych predpisov, v rámci ktorých bol poštánený majetok cirkví.“⁵⁾ Začiatkom 90. rokov minulého storočia (po nežnej revolúcii 1989) prevládala v Katolíckej cirkvi idea reštitúcií cirkevného majetku, ktorý sa mal stať zásadným nástrojom pri získavaní finančnej samostatnosti cirkví a náboženských spoločností na území Československa. Čo sa týka Slovenskej republiky, tak práve naša krajina po rozdelení federácie patrila z postkomunistických štátov medzi prvé krajinu, ktoré dôsledne riešili problematiku usporiadania cirkevného majetku prijatím zákona č. 282/1993 Z. z. o zmiernení niektorých majetkových krív spôsobených CaNS (cirkví a náboženských spoločností). „Poslednou normou týkajúcou sa vrátenia majetku je zák. č. 161/2005 Z. z., ktorý bol prijatý hlavne z dôvodu právnych komplikácií pri predchádzajúcej reštitúcii, čím sa nestihli zákonné lehoty na podanie žiadostí o vrátenie majetku a tak niektorý cirkevny majetok hlavne Evanjelickej cirkvi a.v., Reformovanej kresťanskej cirkvi a

- 3) Šabo, M.: Model financovania Katolíckej cirkvi v SR. Bratislava :Ústav pre vzťahy štátu a cirkvi, 2008. s 26
- 4) Moravčíková, M., Cipár, M.,: Cisárovo cisárovi. Ekonomicke zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností, s. 35
- 5) Moravčíková, M., Reštitúcie cirkevného majetku, Ústav pre vzťahy štátu a cirkvi, Bratislava 2010, s. 73

Rímskokatolíckej cirkvi zostal vo vlastníctve štátu.⁶⁾ Uvedenou zákonnou úpravou sa umožnilo všetkým cirkvám a náboženským spoločnostiam opäťovne, ale už posledný raz do 30. apríla 2006 požiadať o navrátenie zhabaného majetku, pričom touto úpravou došlo k ukončeniu reštitúcií cirkevného majetku na Slovensku.

V susednom Poľsku došlo rovnako k zásahom na cirkevný majetok počas komunistického režimu. Tieto zásahy však neboli až také rozsiahle ako v iných krajinách, keďže v Poľsku je tradične silné katolícke presvedčenie (veľký počet veriacich Katolíkov).

Otzáka odluky je však omnoho rozsiahlejšia ako len majetkové vysporiadanie, a to predovšetkým v kontexte historického vývoja tejto otázky. Dá sa povedať, že odluka je koncepcia sekulárnej spoločnosti a legislatívna a politická doktrína, ktorej cieľom je oddeľenie štátu od cirkvi a náboženských spoločností.

Nemožno nespomenúť, že pojmom odluky cirkvi od štátu sa často odvodzuje z listu (z roku 1802) amerického štátnika a tretieho amerického prezidenta Thomasa Jeffersona, ktorý bol adresovaný Danburským Baptistom z dôvodu, že práve Baptisti boli od svojho vzniku podporovatelia odluky cirkvi od štátu v Spojených štátoch, čo ovplyvnilo chápanie vzťahu cirkvi a štátu v tejto krajine. V januári v roku 1802 Thomas Jefferson vo vyššie spomenutom liste napísal: „Uvažujem s najväčšou úctou a vážnosťou, že akt celého americkejho ľudu, ktorý deklaroval, že ich zákonodarca nebude vydávať zákony, ktoré sa týkajú zavádzania náboženstva a obmedzovania voľného výkonu svojho náboženstva, teda buďovanie múru odluky cirkvi od štátu“⁷⁾ Ako príklad tu možno uviesť, že táto doktrína známa aj ako „múr odluky“ alebo strikná separácia, veľkou mierou ovplyvnila chápanie otázky vzťahu cirkvi a štátu Najvyšším Súdom v Spojených štátoch v minulom storočí.

Pokiaľ ide o samotný pojem odluka cirkvi od štátu, už zo slova odluka možno vyvodiť, že toto znamená určitú snahu o dosiahnutie ideologickej a náboženskej úplne neutrálneho štátu. Odluka by sa mala zamerať na čo najefektívnejší spôsob a riešenie ekonomickej – finančnej sebestačnosti a nezávislosti cirkví od štátu a rovnako aj na čo najväčšiu vzájomnú politickú nezávislosť štátu a cirkví. Viacerí humanisti a podporovatelia myšlienky odluky cirkvi od štátu vnímajú odlukový systém, ako systém, ktorý je založený na tom, že otázka viery, svedomia, presvedčenia je vnútornou záležitosťou jednotlivca a nemôže byť súčasťou politiky štátu, jeho zákonov, nátlaku. „Zmyslom odluky je vyhlásiť náboženstvo za súkromnú záležitosť jednotlivca, čo o.i. znamená zbaviť cirkev postavenia verejnoprávnej inštitúcie, ale skôr sa menovať za spoločnosť verejného práva,“⁸⁾ Na záver tejto časti by som rád zhrnul základné úlohy a ciele, ktoré sa snaží odlukový systém dosiahnuť čím by som aj v určitých nižšie uvedených odkazoch zosumarizoval pojem odluky cirkvi od štátu.

Primárnu koncepciu odlukového štátu by mala byť filozofia verejného záujmu a filozofia všeľudských hodnôt a princípov, pluralizmu a tolerancie. Odpovede na etické otázky sa nehľadajú v božích prikázaniach, ale pri spoločných diskusiách, spoločenským konsenzom a vzájomného pochopenia a úcty.

Ďalej by malo ísť o neutrálny, svetský charakter štátneho práva a jeho nezávislosť od cirkevného práva. Cirkevné právo by nemalo vplývať na tvorbu a uplatňovanie právnych predpisov, inak povedané právny poriadok nesmie byť ovplyvňovaný záujmami cirkvi. Aj

6) Šabo, M.: Model financovania Katolíckej cirkvi v SR, Bratislava :Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2008.s. 98,99

7) Jefferson's Letter to the Danbury Baptists, <http://www.loc.gov/loc/lcib/9806/danpre.html>

8) Pavlík, R. 2007.: Od spojenia k odluke. In *Prometheus*, roč.3, Bratislava, 2007, s.16

ked' dnes možno povedať, že na Slovensku ako aj v krajinách Európskej únie nie na sebe závislá tvorba štátneho a cirkevného práva.

Z pohľadu práva, spravodlivosti a z hľadiska diskriminácie by malo ísť o, odňatie výhod a privilégií cirkvám, ktoré ich požívajú. Ide o zamedzenie zvýhodňovania príslušníkov určitej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti. Upustenie od priameho poskytovania finančí cirkvám zo štátneho rozpočtu a však tu netreba zabudnúť na rozsiahlu charitatívnu činnosť najmä Rímskokatolíckej cirkvi, ktorá je financovaná najmä z jej vlastných finančných prostriedkov.

Nemožno opomenúť ani vzdelávanie a školstvo a teda, neutrálne a sekulárne školstvo. Veda, výchova a vzdelávanie by mali byť podriadené princípu absolútnej slobody myslenia.

Garantovanie slobody svedomia, myslenia a vierovyznania a s ňou spojená právna a politická rovnosť občanov nezávisle od ich presvedčenia a viery, napr. ako to je uvedené v čl. 24 Ústavy Slovenskej republiky „Sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery sa zaručujú. Toto právo zahŕňa aj možnosť zmeniť náboženské vyznanie alebo vieru. Každý má právo byť bez náboženského vyznania. Každý má právo verejne prejavovať svoje zmýšľanie. Každý má právo slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru bud' sám, bud' spoločne s inými, súkromne alebo verejne, bohoslužbou, náboženskými úkonmi, zachovávaním obradov alebo zúčastňovať sa na jeho vyučovaní.“⁹⁾

Samotná téma odluky a odlukového systému je dnes aktuálna v postkomunistických krajinách (Slovensko, Česká republika, Poľsko), ktoré boli postavené pred usporiadáním nových konfesijných vzťahov po páde „železnej opony“. Ako jeden z príkladov (registrácie CaNs) pre Slovensko možno použiť Českú republiku, v ktorej zaviedli tzv. konštrukciu dvojstupňovej registrácie. V prvom stupni je cirkev registrovaná ako právnická osoba, ktorá má súkromnoprávny charakter, a v druhom stupni je cirkev vpúštaná do verejnoprávnej sféry a sú jej priznávané práva vyplývajúce z jej nového postavenia ako financovanie z verejných rozpočtov, právo vyučovať náboženstvo na školách, právo väzenskej pastorácie a podobne. Na prekonanie hranice druhého stupňa je určená lehota 10 rokov a registrovaná cirkev v prvom stupni musí mať vo svojej členskej základni minimálne jedno promile obyvateľov ČR. Nemožno však nespomenúť fakt, že samotné financovanie CaNs v ČR je stále poznamenané zákonom č.218/1949 Sb, o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností. V súčasnosti sú CaNs v SR a v ČR dotované štátom priamo zo štátneho rozpočtu, čo sa vníma ako odškodné z čias komunizmu alebo istá kompenzácia za nevysporiadanú reštítúciu. Ako už bolo vyššie uvedené v súčasnosti sa prijima nový zákon, ktorý iniciuje reštítúciu v Česku ako aj finančnú odluku cirkvi od štátu.

Prekvapujúco sa však začiatkom tohto roku začalo diskutovať a pohrávať s otázkou odluky cirkvi od štátu aj v tradične katolíckej krajine akou je Poľsko. Tu by som chcel citoval článok z denníka SME zo dňa 15. marca 2012, v ktorom bolo uvedené: „Poľská vláda pripravuje odluku cirkví od štátu. **Poliaci sa po novom budú môcť rozhodnúť, či časť zo svojich daní prenechajú štátu, alebo cirkvám.** Poľská vláda predstavila svoju predstavu o reforme financovania cirkví a ďalších náboženských komunit. Kabinet liberálneho premiéra Donalda Tuska sa pritom dlhodobo netají svojou snahou zaviesť v tejto prevažne katolíckej krajine takzvanú odluku cirkvi od štátu. Po októbrových voľbách sa pritom do parlamentu prvýkrát dostalo aj hnutie kontroverzného Janusza Palikota, ktoré si svoju kampaň postavilo na boji proti cirkvám. Poľské cirkvi sú v súčasnosti financované

9) Zákon č. 460/1992 Z. z. (Ústava Slovenskej republiky), čl. 24, ods. 1 a 2

prevažne zo štátneho rozpočtu. Vláda v roku 2011 zo špeciálneho fondu vyplatila duchovným asi 89 miliónov zlôtých (takmer 22 miliónov eur). Tusk chce fond do roku 2013 zrušiť a nahradíť by ho mali dobrovoľné príspevky veriacich. Tí si budú môcť vybrať, či istá časť z ich daní poputuje do štátneho rozpočtu, alebo vybraným cirkvám. Úrady chcú návrh prekonzultovať aj so samotnými zástupcami náboženských komunit. V Poľsku sa až 90 percent z jeho cca 38-miliónovej populácie hlásí ku katolíckej viere. V rámci Európy tak ide o jednu z najnábožnejších krajín.¹⁰⁾ To, že sa v Poľsku začalo otvorené diskutovať o odluke cirkvi od štátu, je len dôkazom toho, že téma odluky aj jej aktuálne problémy nie je ľahostajná ani v takých krajinách, v ktorých sa značná väčšina obyvateľstva hlásí v tomto prípade ku Katolíckej cirkvi.

Čo sa týka aspektu odlukového systému v súčasnosti v Európe, možno poukázať na Spolkovú republiku Nemecko a Taliansko t. j. na krajiny Európskej únie, v ktorých už bola odluka cirkvi od štátu zavedená a z hľadiska odlukového systému ich možno považovať za modelové (vzorové) krajinu najmä pre štáty, v ktorých odluka zavedená ešte nebola.

Pokiaľ ide o Nemecko, tu je potrebné v súvislosti s odlukou poukázať na význam Weimarskej ústavy z roku 1919, ktorá zaviedla odluku cirkvi od štátu, avšak v tomto pripade išlo o tzv. kooperačnú odluku, ktorá sa priklonila k spolupráci vo veciach ako je výučba náboženstva na verejných školách, cirkevná daň, duchovná pastorácia alebo postavenie cirkví vo verejnem živote¹¹⁾ V porovnaní s Francúzskom je tento odlukový systém zamierený na spoločnej spolupráci štátu na jednej strane a Cirkvi na strane druhej. V Nemecku ide o akýsi kompromisný kofesijno- právny systém medzi striktnou odlukou cirkvi od štátu a náboženským resp. ideologickým štátom.

Cirkvi v Nemecku majú postavenie korporácie verejného práva. Týmto spôsobom akoby im štát uznával dôležitú úlohu vo verejnom živote. Tieto súkromnoprávne spolky sa riadia podľa občianskeho práva. Na založenie novej cirkvi stačí len sedem členov, ktorí môžu byť aj cudzinci.¹²⁾ V Nemecku je veľmi priaznivá situácia pre cirkevné školy, cirkevné školy dopĺňajú systém štátnych škôl, čo je jedným zo znakov kooperácie medzi štátom a Cirkvou. Pre tému odluky je najzaujímavejší model financovania cirkví v Nemecku. „Pri- bližne 80 % príjmov cirkevného rozpočtu pochádza z výnosu cirkevnej dane.“¹³⁾ Každá registrovaná cirkev so statusom verejnoprávnej korporácie ma uznané právo vyberať dane. Členovia jednotlivých cirkví sú povinní platiť cirkevnú daň.

Proticirkevné nálady v rokoch (50 a 60 roky 19 storočia) zjednotenia Talianska sa preukázali konfiskáciou majetku Cirkvi, presadzovaním povinného civilného sobáša a obmedzovaním výučby náboženstva na školách. Okolnosti sa obrátili až za diktátorského režimu Benita Mussoliniho, ktoré sa po druhej svetovej vojne zmenili pod vplyvom sekularizmu. Dnes sú v Taliansku 3 možnosti ako sa pristupuje k postaveniu cirkví. V prvom rade sú to štátom uznané cirkvi, ktoré uzavreli dohodu so štátom, a ktorá bola ratifikovaná parlamentom. Prakticky ide i Katolícku cirkev, ktoré má dominantné postavenie v Taliansku. V druhom rade ide o cirkvi, ktoré sú uznané štátom, ale zmluvu so štátom uzatvorili neskôr. A v poslednom rade sú to cirkvi, ktoré vykonávajú svoju činnosť podľa ustanovení

10) www.sme.sk/c/6301613/polska-vlada-pripravuje-odluku-cirkvi-od-statu.html

11) ROBBERS,G.: *Stát a cirkev ve Spolkové republice Německo*. In ROBBERS,G.(ed.) *Stát a cirkev v zemích EU*. Praha : Academia,2002.

12) KRAJČI,J.: *Historické reflexie konfesijných vzťahov*. Banská Bystrica : UMB Právnická fakulta

13) ROBBERS,G.: *Stát a cirkev ve Spolkové republice Německo*. In ROBBERS,G.(ed.) *Stát a cirkev v zemích EU*. Praha : Academia,2002. s.137.

občianskeho zákonníka. Cirkvi si môžu vybrať viacero právnych postavení pod ktorými môžu existovať a fungovať. Financovania cirkvi bolo upravené legislatívou zmenou v 80. rokoch 20. storočia. Majetok Katolíckej cirkvi bol prevedený na zriadené korporácie a diecézne inštitúty starajúce sa o finančné zabezpečenie cirkvi. V Taliansku platia 2 odlišné systémy financovania, ktoré využívajú Katolícka cirkev ako i iné cirkvi. Prvý je známy ako systém financovania cirkví asignáciou z daní. Daňovník pri priznávaní dane zo svojho príjmu sa môže rozhodnúť časť daní vo výške kvóty 0,8 % venovať 3 nasledovným spôsobom:

1. Vykonávanie mimoriadnych opatrení proti hladu v krízových častiach zeme, pomoc utečencom, pomoc pri prírodných katastrofách a na udržiavanie kultúrnych pamiatok
2. Bohoslužobné a liturgické potreby Katolíckej cirkvi, zabezpečenie kléru a charitatívna činnosť pre krajiny tretieho sveta.
3. Cirkvám a náboženským spoločnostiam, ktoré uzavreli dohodu s talianskym štátom.¹⁴⁾

Druhý systém je založený na možnosti odpočítať zo zdaniteľného príjmu dary v prospch Centrálneho inštitútu pre podporu kléru alebo inštitútorov, ktoré založili iné cirkvi. S podobným systémom asignácie sa stretávame aj v Španielsku, kde je zavedený systém asignácie z daní, kde je však výška kvóty 0,7 % a daňovník sa môže rozhodnúť využiť alternatívu a venovať dane na podporu kultúry.

Uvedené odlukové systémy oboch krajín EU, v ktorých už bola odluka cirkvi od štátu zavedená by mohli slúžiť ako istý návod (inštrukcia) na zavedenie čo najideálnejšieho systému (spôsobu) odluky v krajinách, ktorých sa jej zavedenie pripravuje resp. v krajinách, ktorých aktuálne téma odluky cirkvi od štátu rezonuje.

Kvalitná úroveň vzťahov medzi štátmi a cirkvami je dnes veľmi dôležitá. Citlivosť témy „Odluka cirkvi od štátu“, možno považovať za jednu z najdôležitejších tem v súvislosti so vzájomnými vzťahmi medzi štátom a cirkvami. Nemožno si túto tému pokiaľ ide o jednotlivé vládne garnitúry v krajinách len tak podávať „z ruky do ruky“. Práve citlivosť tejto témy si vyžaduje širokú diskusiu medzi predstaviteľmi cirkví, náboženských spoločností, štátu ako aj samotnými obyvateľmi v krajinách, v ktorých ešte odluka cirkvi od štátu nebola zavedená.

Zavedenie odluky prináša so sebou i množstvo otázok, pričom si myslím, že sa tieto otázky alebo aspoň ich väčšina zhoduje v tých krajinách, v ktorých sa v súčasnosti o aktuálnych problémoch odluky cirkvi od štátu diskutuje. Z môjho pohľadu sa jedná najmä otázky akými sú, spôsob finančného zabezpečenia cirkví po odluke (napr. na udržiavanie historických pamiatok vo vlastníctve cirkví a pod.), otázka porušenia medzinárodného práva v krajinách s medzinárodnými záväzkami (napr. s Vatikánom), aké postavenie zaujmú jednotlivé cirkvi a ich veriaci, čo by sa stalo s cirkvami a ich hodnostárm s malým počtom veriacich apod.

Viem, že téma „odluky cirkvi od štátu“ je veľmi široká a dalo by sa o nej diskutovať a polemizovať omnoho viac, a však v danej článku som sa snažil nájsť aspoň tie z môjho pohľadu najdôležitejšie odpovede, poznatky a názory o aktuálnych problémoch odluky cirkvi od štátu vo vybraných krajinách EU.

14) FERRARI,S.: *Štát a cirkev v Itálii*. In ROBBERS,G.(ed.) *Stát a cirkev v zemích EU*. Praha : Academia, 2002. s. 202.

Zoznam použitej literatúry:

A: Vedecká literatúra

- [1] Ferrari, S.: Stát a církev v Itálii. In ROBBERS,G.(ed.) Stát a církev v zemích EU. Academia Praha, 2002.
- [2] Krajčí, J.: Historické reflexie konfesijných vzťahov. Banská Bystrica : UMB Právnická fakulta, 2006.
- [3] Moravčíková, M., Cipár, M.: Cisárovo cisárovi. Ekonomické zabezpečenie cirkví a náboženských spoľačností, Ústav pre vzťahy štátu a církví, 2001.
- [4] Moravčíková, M., Reštitúcie cirkevného majetku, Ústav pre vzťahy štátu a církví, Bratislava, 2010.
- [5] Šabo, M.: Model financovania Katolíckej cirkvi v SR. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a církví, 2008.
- [6] Pavlík, R.: Od spojenia k odluke. In Prometheus, roč. 3, Bratislava, 2007.
- [7] Robbers, G.: Stát a církev ve Spolkové republice Německo. In ROBBERS,G.(ed.) Stát a církev v zemích EU. Academia Praha, 2002.
- [8] Woods, T.: Ako katolícka cirkev budovala západnú civilizáciu, redemptoristi – Slovo medzi nami, Bratislava, 2010.

B: Zákony:

- [1] Zákon č. 460/1992 Z. z. (Ústava Slovenskej republiky),

C: Internetové zdroje:

- [1] <http://www.loc.gov/loc/lcib/9806/danpre.html>
- [2] www.sme.sk/c/6301613/polska-vlada-pripravuje-odluku-cirkvi-od-statu.html

Jozef Augustín, JUDr., externý doktorand

Ústav teórie dejín štátu a práva a spoločenských disciplín

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Tomášiková 20, Bratislava

Postavenie Svätej stolice v medzinárodných vzťahoch a medzinárodnom práve v rokoch 1870 – 1929

***The Status of the Holy See in the International Relations
and the International Law Between the Years 1870 – 1929***

JUDr. Martin Floriš

Kľúčové slová:

Sväta (Apoštolská stolica), Pápežský štát, medzinárodné vzťahy, Katolícka cirkev, pápež

Keywords:

The Holy See, The Papal States, International Relations, Catholic Church, the Pope

Úvod

Zjednotenie Talianska, ktoré je bezprostredne spojené so stratou územnej suverenity Pápežského štátu, predstavuje novú etapu vo vývoji Katolíckej cirkvi a radikálnu zmenu, ktorej dobové vnímanie eskalovalo na stupnici počnúc veľkým víťazstvom (optikou Talianska) a končiac nepredstaviteľnou katastrofou (z pohľadu katolíckych kruhov). Takmer 60 – ročné obdobie vzájomných konfliktov a nepriateľského ovzdušia odstránila až kompromisná snaha oboch strán o urovnanie sporov a vzájomný konsenzus. Vymedzené obdobie je v historickom vývoji jedinečné, napokoľko predstavuje obdobie adaptovania sa na zmenené spoločensko-historické podmienky spojené so zmenou optiky nazerania na význam a poslanie Katolíckej cirkvi. Z pohľadu právnej vedy predstavuje uvedené obdobie zlom v nazeraní na význam Katolíckej cirkvi resp. Svätej stolice a jej postavenia v medzinárodnom práve. V porovnaní názorov dobových autorov s názormi neskorších právnych teoretikov a v neposlednom rade právnych teoretikov súčasnosti môžeme nájsť zjavný nesúlad, ktorý vytvára priam živnú pôdu pre oblasť ďalšieho vedeckého bádania a zvýrazňuje potrebu ďalšieho teoretického rozpracovania.

Úpadok a zánik Pápežského štátu

Obdobia 18. storočia je možné všeobecne nazvať turbulentným obdobím. Reštravráciou Pápežského štátu po skončení tzv. napoleónskych vojen sa začala etapa poslednej časti existencie Pápežského štátu. Práve v tomto období v plnej miere vyplávala na povrch problematicosť takto organizovaného štátneho útvaru ani nie tak v náboženskej, ako v politickej a ekonomickej rovine. Katolícky štát, spravovaný vysokými cirkevnými hodnostárimi, odmietal pripustiť laikov do vysokých štátnych funkcií, pričom toto rozhodnutie revidoval až na nátlak verejnej mienky a aj to len čiastočne.

Územie Pápežského štátu patrilo geopoliticky aj kultúrno-historicky k mestam celoeurópskeho významu. Svätá stolica a jej aparát však nedokázali v plnej miere využívať

predispozície, ktorými štátny útvar disponoval.¹⁾ Územie nachádzajúce sa v strede Apeňinského polostrova malo predpoklady zaujať miesto dopravnej križovatky, pútnického miesta a v neposlednom rade centra vzdelanosti a vedy. František Xaver Halás však píše, že tento útvar sa „*mnohým pozorovateľom javil ako schátralý pozostatok čias minulých, ktorý čakal len na ranu z milosti, aby zmizol zo scény dejín*“²⁾.

Obdobie bezprostredne predchádzajúce obsadeniu Pápežského štátu je obdobím najdlhšieho pontifikátu pápeža v Katolickej cirkvi – pápeža Pia IX³⁾. Začiatok pápežovho pontifikátu je spojený s ováciami a optimizmom, ktoré vyvolal nástup pápeža, ochotného pristúpiť na kompromisné riešenia s liberálne orientovaným politickými silami. Avšak pápež po počiatočnej ochote pristúpiť na určité ústupky nemal v úmysle súhlasiť s úplnou liberalizáciou pomerov, ktorá (do istej miery) odporovala katolíckej náukе.⁴⁾

Pápež bol známy svojím nacionalistickým postojom, ktorý dával obyvateľom dnešného Talianska a osobitne prívržencom tzv. neoguelfizmu⁵⁾ a hnutia risorgimento⁶⁾ naděj na podporu ich myšlienok. Pontifik, ktorý bol po počiatočných demokratizačných reformách vnímaný ako ideálny budúci monarcha zjednocujúcich sa štátnych útvarov však túto snahu musel odmietnuť z pochopiteľného dôvodu⁷⁾, čím vyvolal ním neočakávaný a búrlivý odpor obyvateľstva a razom sa z „obhajcu zjednotenia“ stal jeho nepriateľ.⁸⁾ Následný revolučný vír prinutil pápeža utiecť z Ríma a spôsobil úplné obsadenie Pápežského štátu. Pápež sa obrátil zo žiadosťou o pomoc na katolícke krajiny, najmä Francúzsko a Habsburskú monarchiu. V roku 1849 bol naposledy obnovený Pápežov štát v pôvodnej podobe. Štát však mohol existovať už len vdľa cudzej vojenskej intervencii, avšak

- 1) Na tomto mieste je potrebné poznamenať, že autor poukazuje na „životaschopnosť štátneho útvaru z hľadiska politického a ekonomickeho. Náboženské hľadisko, ktoré vystupovalo do popredia vo všetkých činnostach štátneho útvaru, malo sice rozhodujúci charakter na metódy a formy spravowania štátu, avšak autor si dovolí (do značnej miere radikálne) poznamenať, že to bol práve nedostatok praktických politických, ekonomických a diplomatických skúseností a zručnosti, ktorý zapríčinil zánik Pápežského štátu alebo aspoň zánik štátu v takej podobe, v akej nastal. Samotný zánik cirkevného štátu bol chápany ako depresívny prvok a nepochopiteľný element historického vývoja.
- 2) HALAS, F.X.: Fenomén Vatikán: idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2004. s. 244. Uvedené tvrdenie sa vzťahuje najmä na obdobie pred konaním Viedenského kongresu a citovaný autor ho kladie do protikladu k počiatočnej životaschopnosti Pápežského štátu po jeho reštavrácii, avšak uvedené konštatovanie opäť vstupuje do popredia v období 2. polovice 19. storočia.
- 3) V nasledujúcom texte autor spomína pápežov, ktorých pontifikáty časovo spadajú do tohto obdobia – Pius IX. (1846 – 1878), Lev (Leo) XIII. (1878 – 1903), Pius X. (1903 – 1914), Benedikt XV. (1914 – 1922) a Pius XI. (1922 – 1939).
- 4) Na tomto mieste treba poznamenať, že pápež Pius IX. bol svojím presvedčením typický predstaviteľ konzervativizmu a na snahy o liberalizáciu pomerov sa díval pomerne opatrne, avšak zrejme si uvedomoval potrebu určitých ústupkov. Historický vývoj však pápeža presvedčil o tom, že politika ústupkov by zrejme mala d'alekosiahle následky na situáciu v katolíckych krajinách a aj v samotnom Pápežskom štáte.
- 5) Neoguelfizmus bol hnutie presadzujúce aktívnu účasť Katolíckej cirkvi v politike.
- 6) Risorgimento – uvedeným pojmom sa vyjadruje hnutie usilujúce sa o zjednotenie rozdrobených štátov na území Talianska do jedného celku, ale aj proces samotného zjednotenia štátov.
- 7) Cirkev zastávala princíp konzervativizmu, ktorý chápala prevažne v kontexte potreby zachovania starých panovníckych štruktúr, na princípe (vtedy akceptovanej) legitimité panovníkov a ich rodových dynastií.
- 8) Pričom ale neexistuje priamy dôkaz toho, že by pápež niekedy súhlasił so zjednotením Talianska a historické dokumenty skôr svedčia o opaku.

obsadenie dvoch tretín územia Pápežského štátu v roku 1860, porázka Rakúskeho cisárstva pri Sadove (Hradci Králové) v roku 1866 a Prusko-Francúzska vojna, v dôsledku ktorej muselo Francúzsko odvolať vojenské jednotky z územia okliešteného Pápežského štátu, spôsobili bezmocnosť pápeža brániť sa útoku Talianská, bezprostredne pred ktorým vydal pápež príkaz nebrániť sa útoku vojenskou silou.⁹⁾ Dňa 20. septembra 1870 boli posledné zvyšky Pápežského štátu definitívne obsadené.

Obsadením Pápežského štátu na jeseň roku 1870 došlo k zániku Pápežského štátu de facto a možno povedať, že vo svetle neskôr podpísaných Lateránskych dohôd aj de iure.¹⁰⁾ Obsadenie Pápežského štátu nemožno považovať za typickú anexiu územia cudzieho štátu, ktorá by bola výsledkom „normálnej vojny“.¹¹⁾

Garančné zákony z roku 1871

Vzťahy medzi Svätou stolicou a zjednoteným Talianskym kráľovstvom boli na bode mrazu. Pápež Pius IX. vehementne protestoval proti obsadeniu posledných zvyškov Pápežského štátu¹²⁾. Následný dlhotrvajúci spor vstúpil do povedomia ako tzv. rímska otázka, ktorá čakala na svoje vyriešenie takmer 60 rokov.¹³⁾

Pápež sa dobrovoľne stal „vatikánskym väzňom“, keď od straty územnej suverenity neopustil územie vatikánskeho paláca, pričom v tomto postoji pokračovali aj jeho nástupcovia a to až do konečného vyriešenia otázky v roku 1927.

Výsledkom snahy Talianská o jednostranné riešenie sporu bolo prijatie tzv. Garančného zákona v roku 1871. Uvedený právny predpis zaručoval pápežovi 3 a štvrt' milióna frankov ročne ako odškodné formou opakovanych dávok. Zákon dovoľoval pápežovi užívať vatikánsky a lateránsky palác a vilu Castel Gandolfo, formálne mu zaručoval práva

- 9) Ktorá by (vzhľadom na pomer síl) aj tak nemala reálny význam.
- 10) Lateránske dohody, ktoré dvojstrane upravili viaceré problematické otázky, možno s istou dávkou bagateliazácie považovať za uznanie zániku Pápežského štátu de iure s účinkami ex tunc. Autor však v žiadnom prípade nepovažuje uzavretie uvedených zmlúv za *condictio sine que non vo vzťahu k suverenite Svätej stolice*, iba poukazuje na fakt, že po uzavretí menovaných dohôd je právny stav jednoznačný a nepochybny.
- 11) František X. Halas poukazuje na skutočnosť, že pápež ako pred samotným obsadením vydal pokyn, aby územie nebolo bránené pred ofenzívou Garibaldího jednotiek. (HALAS, F.X.: Fenomén Vatikán: idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2004. s. 290). Autor tohto článku súhlasí s prezentovaným záverom avšak z iných dôvodov, keďže „atypickost“ konfliktu a následnej anexie vidí predovšetkým v tom, že cieľom obsadzovacej vojny je úplné pozbavenie suverenity predchádzajúceho suveréna resp. reprezentanta moci (či už ho vnímame v zmysle dobovom alebo z pohľadu dnešného). K takému aktu nakoniec nepríšlo, keďže fakticky víťaz vojnového konfliktu nikdy nepozbavil pápeža všetkých aspektov jeho suverenity, čo bolo nepochybne podmienené osobitosťou vzniknutej situácie. Pre úplnosť autor dodáva, že český historik vrávi o netypickom charaktere vojny, aplikáciu tohto postulátu na samotný akt anexie však považuje autor za logické pokračovanie prezentovaných úvah.
- 12) Encyklikou *Rescuentes* z 1. novembra 1870 okrem spomenutého protestu taktiež exkomunikoval osoby zodpovedné za obsadenie cirkevného štátu.
- 13) Cirkevný teoretik Jozef Špirko opisuje vzniknutý stav ako „dlhotrvajúci trápny spor“. (ŠPIRKO, J.: Cirkevné dejiny IV, Turčiansky sv. Martin : Matica Slovenská, 1943. s. 360)

a pocty suveréna, nedotknuteľnosť osoby, telesnú stráž, vlastný poštový a telegrafný úrad, slobodné spojenie s vyslancami cudzích mocností a ďalšie oprávnenia.¹⁴⁾

Podrobnej analýzou textu samotného zákona môžeme konštatovať pomernú strohosť právneho aktu. Zákon poukazoval na posvätnosť a nedotknuteľnosť osoby pápeža, pričom osobná nedotknuteľnosť bola (s prihliadnutím na dobu tvorby právneho predpisu) náležite vyjadrená.

Kľúčovým a zároveň najmenej akceptovateľným bolo zrejme ustanovenie článku 3, ktoré konštatovalo nasledovné : „*taliánska vláda prepožičíava pápežovi na území kráľovstva suverénne pocty a zostávajú mu zachované čestné prednosti (zrejme výsady resp. prerogatívy – pozn. autora)*“.¹⁵⁾ Termín „prepožičanie suverénnych pôct“ bol pomerne nešťastne zvolený, ale vyplýva z aktuálneho politického smerovania Taliánska. Štát totiž odmietal uznať pretrvávajúcu suverenitu Svätej stolice, čo okrem iného vehementne presadzoval aj v medzinárodných vzťahoch.¹⁶⁾ Doslovnyý výklad citovaného ustanovenia by teda nasvedčoval primárnej suverenite Taliánskeho kráľovstva, ktorej časť bola de facto prepožičaná Svätej stolici.¹⁷⁾

Zákon rovnako zaručoval slobodný výkon úradu nielen samotnému pápežovi, ale aj jeho úradníkom a priznal im nárok na ochranu pred zásahmi štátnej moci, nedotknuteľnosť postového styku a osobitne zaručoval slobodu voľby v konkáve. Pri istej miere zdennodušenia môžeme pre lepšiu mieru zrozumiteľnosti sumárne konštatovať, že pápež mal mať v zmysle zákona podobné (možno čiastočne výhodnejšie) postavenie ako diplomatický zástupca cudzieho štátu podľa dnes platného medzinárodného práva verejného.

Pápež Pius IX. reagoval kategorickým odmietnutím¹⁸⁾ a nesúhlasiel s akýmkolvek pokusom o kompromis nielen pod vplyvom konzervatívneho okolia, ale aj z dôvodu nedôvery vo vzťahu k taliánskej vláde, ktorá mala zjavne proticirkevných charakter.¹⁹⁾ V postoji pápeža k Taliánskemu kráľovstvu zotrvali aj jeho nástupcovia, hoci Lev XIII. sa usiloval o urovanie sporu, pričom zredukoval (v rozpore s názormi mnohých popredných

- 14) ŠPIRKO, J.: Cirkevné dejiny IV, Turčiansky sv. Martin : Matica Slovenská, 1943. s. 360. Český cirkevný teoretik Jiří Rajmund Tretera hovorí v tejto súvislosti o návrhu imunity pre pápeža (TRETERA, J.R.: Konfesní a cirkevní právo, Praha: Jan Křígl. 1997. s. 83).
- 15) Okrem uvedeného citované ustanovenie umožňovalo pápežovi udržiavať primeranú osobnú stráž.
- 16) Kryštúfek, Dr. Frant. Xav.: Papež-suverén a garanční zákon italský ze dne 13. kvetna 1871. (1 – 4), -, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=28899> (2014), s. 3. Citovaný autor poukazuje napríklad na skutočnosť, že pápež Lev XIII. bol vylúčený z Konferencie v Haagu (1899), obsahom ktorej bolo mierové riešenie sporných otázok medzinárodného práva a to najmä príčinením Taliánskej vlády, ktorá týmto dala jednoznačne najavo, že ho neuznáva ako suveréna.
- 17) F. X. Kryštúfek zdôrazňuje, že formou jednostranného právneho aktu Taliánskeho kráľovstva (ústavného zákona), ktorý mohol byť kedykoľvek jednostranne revidovaný pomerne jednoduchým postupom; navyše v takomto prípade chýbala akákoľvek medzinárodná garancia dodržiavanie kreovaného právneho stavu. Tamtiež s. 182 a nasl. Z uvedeného dôvodu preto nemožno súhlasiť so švajčiarskym autorom Hansom Küngom, ktorý píše „so vznikom taliánskeho moderného štátu sa pápežstvo muselo uspokojiť s malíckym štátikom okolo Baziliky sv. Petra s letným sídlom v Castel Gandolfo, niektorými budovami a majetkom mimo neho (...).“ KÜNG, H.: Katolícka Cirkev. Stručné dejiny.[Preklad Oto Havrla]. Bratislava: Slovart, spol. s r.o. s. 193, nakoľko garančný zákon zjavne nepredpokladal existenciu štátneho útvaru, ale len kreáciu istého stavu sui generis. Kreáciu štátu definitívne zavŕšili až Lateránske zmluvy z roku 1929.
- 18) Opäť vo forme encykliky – Ubi nos z 15. mája 1871.
- 19) Pápež v tejto súvislosti vyhlásil, že sa „nemôže vzdať niečoho, čo nepatrí jemu, ale cirkvi a Bohu“ (HALAS, F.X.: Fenomén Vatikán: idea, dejiny a současnosť papežství, diplomacie Svatého stolice, České země a Vatikán. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2004. s. 245).

cirkevných predstaviteľov) územné požiadavky na minimum, avšak ani on nedosiahol úplnú dohodu s Talianskym kráľovstvom, keď okrem uvedeného žiadala, „aby pápež nebol podriadený svetskej moci a mal opravdivú slobodu“²⁰⁾. Negatívne stanovisko Talianskeho kráľovstva následne zapríčinilo opäťovné ochladenie vzťahov.²¹⁾

Negatívny postoj Apoštolskej stolice podľa Boleslava Kumora bezprostredne spôsobil „zdržiavanie sa katolíkov od politického života“²²⁾ spojené s vytváraním politickej väle nesúcej výsostne proticirkevný charakter a taktiež mal za následok pristúpenie Talianska k tzv. Trojspolku (trojzmluve) z dôvodu obavy pred eventuálnou vojenskou intervenciou Francúzska v prospech pápeža. Celkový vývoj vzťahov mal negatívne dôsledky na zahraničnú politiku Talianska, ktorá veľmi trpela roztržkou s pápežom.²³⁾

► **Postavenie Svätej stolice po strate územnej suverenity – Pápežského štátu**

Pre obdobie rokov 1870 – 1927 sa v praxi zaužíval názov „Vatikánske zajatie pápežov“. Ako už bolo spomenuté vyššie všetci pápeži daného obdobia podstupovali dobrovoľné „uväznenie“ sa múrmi Vatikánskeho paláca na protest proti obsadeniu Ríma.

Strata územnej suverenity Pápežského štátu je nepochybne spojená so stratou právnej subjektivity tohto útvaru.²⁴⁾ Hoci spôsobila v cirkevných krajinách zhrozenie a depresiu, čas

- 20) ŠPIRKO, J.: Cirkevné dejiny IV, Turčiansky sv. Martin : Matica Slovenská, 1943. s. 360. Boleslav Kumor vo svojom diele (KUMOR, B.: *Cirkevné dejiny* : novovek 1815-1914 : obdobie obnovy, náboženského obrodenia a pápežského centralizmu : cirkev a spoločenské otázky v novodobej kultúre. Spišské Podhradie : Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka, 2003. s. 248) poukazuje na skutočnosť, že pápež okrem garancie nezávislosti na talianskej svetskej moci požadoval aj obnovenie cirkevného štátu minimálne v rozsahu, ktorý bude obsahovať celé mesto Rím. Ani jedna z požiadaviek však v dobe, kedy bola predložená, nebola pre Talianske kráľovstvo akceptovateľná (návrh garancii osobných nezávislostí pápeža, obsiahnutý v texte garančných zákonov mal skôr proklamačný charakter a to nehľadiac na postoj, ktorý k textu zákona Svätý stolec zaujal).
- 21) Sumárne je však potrebné poukázať na to, že hoci Talianske kráľovstvo vyvíjalo rôzne proticirkevné aktivity (poštátnenie cirkevného majetku – získaného v značnom rozsahu aj z finančných prostriedkov pochádzajúcich zo zahraničia, povinná vojenská služba kňazov, civilný sobáš), František X. Halas konštatuje, že Taliansko, vedomé si sily a vplyvu Katolíckej cirkvi v štáte, zvolilo skôr formu znesiteľného „šíkanovania“ cirkevných predstaviteľov a neodvážilo sa de facto otvorené vystúpiť v náboženskej oblasti, mimo ktorej však vykázali cirkevných predstaviteľov do nimi stanovených medzi. (HALAS, F.X.: Fenomén Vatikán: idea, dejiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK)s. 293)
- 22) Pápež Pius IX. zakázal katolíkom účasť na politickom živote, najmä vo forme účasti na voľbách. Ten-to zákaz bol čiastočne potvrdený a čiastočne revidovaný jeho nástupcom Levom XIII.
- 23) KUMOR, B.: *Cirkevné dejiny* : novovek 1815-1914 : obdobie obnovy, náboženského obrodenia a pápežského centralizmu : cirkev a spoločenské otázky v novodobej kultúre. Spišské Podhradie : Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka, 2003. s. 248
- 24) Pápežský štát spíhal počas svojej existencie všetky znaky štátu tak ako ich vymedzuje Jozef Prusák (PRUSÁK, J.: Teória práva, Bratislava : Vydatel'ské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 2001. s.58). Pre porovnanie treba poznamenať, že Pápežský štát spíhal znaky štátu aj podľa klasifikačných kritérií iných autorov (napr. ZOUBEK, V. a kol.: Teorie štátu a práva. Praha: PA ČR, 2006. s. 207). Stratou územia došlo k reálnej strate jedného z nevyhnutných aspektov, pričom rovnako treba konštatovať, že príslušná „moc“, ktorou Svätá stolica disponovala aj po roku 1870, nebola de facto mocou štátnej, ale skôr mocou, ktorou disponovala Svätá stolica ako subjekt práva ad hoc. Predmetný záver možno koncipovať aj vo vzťahu k obyvateľstvu, ktoré opäť nebolo obyvateľstvom štátu, ale skôr letmo pripomínať personálny substrát právnickej osoby súkromnoprávneho charakteru (samozrejme, s viacerými osobitostami).

ukázal, že nebola javom výsostne záporným. Možno dokonca konštatovať, že v odborných kruhoch v súčasnosti prevažuje jednoznačná zhoda na jej pozitívnom vplyve na fungovanie Apoštolskej stolice a Katolíckej cirkvi ako celku.

Ako už bolo uvedené, postavenie Svätej stolice bolo do roku 1870 dvojaké – jednak ako „riadiaceho orgánu“ – nositeľa a vykonávateľa suveréennej štátnej moci na vymedzenom území a taktiež ako najvyššieho orgánu – hlavy Katolíckej cirkvi, ktorej postavenie nebolo (čiastočne z uvedeného dôvodu) predmetom osobitnej hĺbkovej analýzy, ktorá by sa (vzhľadom na okolnosti) v danom stave vyžadovala.

Ak máme pojmovu vymedziť pojmom „postavenie Svätej stolice“ v danom období, je potrebné hovoriť najmä o medzinárodnom aspekte postavenia Svätej stolice, nakoľko interný charakter právneho postavenie do značnej miery stratil svoje doterajšie opodstatnenie.²⁵⁾

Na zmenu postavenia Svätej stolice reagovala aj právna veda, pričom možno pozorovať zjavný nesúlad medzi dobovými cirkevnoprávnymi teoretikmi, ktorí poukazujúc najmä na aktívne a pasívne legačné právo pápeža konštatujú, že pápežovi zostala zachovaná suverenita, akú mal „každý iný panovník“. ²⁶⁾ Naopak viacerí dobovi právni teoretici vrvia o strate medzinárodnoprávnej subjektivity Svätej stolice.²⁷⁾

Cirkevný historik Juraj Dolinský poukazuje na fakt, že autorita Svätej stolice v medzinárodných vzťahoch sa takmer celkom vytratila a pápežskí legáti boli vylúčení z veľkých kongresov 19. storocia a z mierovej konferencie vo Versailles v roku 1919, pričom časná (svetská – poznámka autora) moc Cirkvi prestala existovať. Štát prestáva sankcionovať cirkevné rozhodnutia, ktoré týmto pozbavuje reálneho účinku. Cirkev je postupne pozbavená majetkových zdrojov predchádzajúceho obdobia. Vážny sa taktiež zdá rozkol medzi liberálnym smerovaním moderného štátu a konzervatívnym zmýšľaním cirkevných autorít, ktoré nezriedka hľadali oporu v absolutistických štátoch.²⁸⁾

Avšak bola to práve reakcia Svätej stolice, ktorou postupne prispôsobila vlastnú činnosť vzniknutej situácií a obnovila tak autoritu cirkevnej organizácie. Jozef Špirko poukazuje na skutočnosť, že strata Pápežského štátu Katolíckej cirkvi v konečnom dôsledku viac pomohla ako uškodila, keďže „*zrušením politickej moci pápežovi odpadli všetky balasty, prestali všetky príkoria, ktoré kresťanstvo v stredoveku a novoveku muselo*

25) Hoci organizačná štruktúra Apoštolského stolca je nepochybne pozoruhodná, predmetom právnej analýzy musia byť najmä vzťahy pápeža a jeho úradu s inými štátmi a štátnymi útvarmi. Nakoniec aj vzťahy Svätej stolice a Taliánskeho kráľovstva musíme, minimálne aspoň čiastočne, subsumovať pod širší pojem vzťahy medzinárodného charakteru a to aj napriek tomu, že Apoštolská stolica ne splňa charakteristické znaky štátu resp. národa.

26) Kryštufek, Dr. Frant. Xav.: Papež-suverén a garančník zákon italský ze dne 13. května 1871. (1 – 4), -, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=28899> (2014), s. 355. Uvedený dobový autor ide dokonca vo svojom tvrdení ešte ďalej, keď cituje názor talianskeho autora Soderiniho, ktorý v roku 1882 v spise *La sovranità del papa* prezentuje názor, že pápež je „*politickým suverénom resp. vlastníkom vatikánskeho paláca, Baziliky sv. Petra, záhrad a všetkého k nim patriaceho majetku, t. j. celkovo plochy o veľkosti asi 50 hektárov, ktorá by tak tvorila ne-patrné kniežactvo politické*“. Český cirkevný teoretik však správne poukazuje na skutočnosť, že aj text samotného Garančného zákona hovorí o „užívaní majetku“ a nie o jeho „vlastníctve“. Hoci takto postoj sa zdá byť prelomový s ohľadom na dobu vyslovenia prezentovaného názoru, je potrebné ho považovať za predčasný, keďže okrem iného nemá oporu v texte právneho predpisu a ani vo všeobecnom uznaní inými štátmi.

27) Z českých autorov je potrebné spomenúť napr. Antonína Hobza a Vladimíra Outraru.

28) DOLINSKÝ, J.: *Dejiny Cirkvi*. Trnava: Dobrá kniha, 2010 s. 317.

znášať len preto, lebo pápežstvo bolo aj politickou mocou. ... (Pápež) nebol suverénom ako ostatní panovníci a predsa ním bol úplne zvláštnym a jedinečným spôsobom.... Jednotlivcom a národom, ktorí často pre politického pápeža nemali prístup k duchovnému pápežovi, teraz už nič nestálo v ceste (...). To, že ho bez práva obrali o jeho politickú moc, že bol „vatikánskym väzňom“, neodňalo mu autoritu, ba naopak, ešte zvyšovalo jeho prítážlivosť“ a záverom dodáva : „Rokom 1870 sa začala nová, čisto cirkevná doba v dejinách západného kresťanstva“.²⁹⁾

Okrem územia Talianskeho kráľovstva udržiaval Svätý stolec diplomatické styky s viačerými štátmi (nielen) Európy. Strata územia cirkevného štátu nepriamo spôsobila rozvoj diplomatických vzťahov aj so štátmi, ktoré sa nehlásili k tradícii katolíckeho vyznania. Na druhej strane sa táto zmena takmer nedotkla mimoeurópskych štátov, v ktorých mala Katolícka cirkev výborné zázemie (napr. v oblasti strednej a južnej Ameriky).

Pápeži v priebehu tzv. vatikánskeho uväznenia (zajatia) pápežov

V období tzv. vatikánskeho zajatia pápežov je viac ako kedykoľvek inokedy zreteľné, že medzinárodná politika Svätej stolice bola bezprostredne závislá od osoby pápeža, jeho názorov a povahových vlastností.

Pius IX. (1846 – 1878) predstavoval konzervatívny typ pápeža, za pontifikátu ktorého nebolo pravdepodobné dosiahnutie akejkoľvek kompromisnej dohody napr. vo veci tzv. rímskej otázky³⁰⁾. Hoci je počiatok jeho pontifikátu spojený s nesporne liberalizačnými tendenciami, je potrebné poznamenať, že sám pápež tak činil zrejme len s vnútornou výhradou, snažiac sa o upokojenie obyvateľstva v časoch rozbúrenej revolučnej vlny a snáď aj uvedomujúc si zrejmú potrebu aspoň minimálnych reforiem ekonomico-politickeho charakteru, ktoré by riešili veľmi zastaraný charakter štátneho aparátu a závažné ekonomicke problémy. Neúspech a nepochopenie zapríčinili len ďalšie utvrdenie pápeža v jeho názoroch na politický liberalizmus, keď po znovunastolení cirkevnej vlády na území Pápežského štátu v roku 1849 odvolal pápež takmer všetky zo svojich reforiem, čím nepriamo pripodobil systém správy štátu tomu, ktorú existoval za vlády jeho predchodcu Gregora XVI.³¹⁾

Naproti tomu jeho nástupca Lev XIII. (1878 – 1903) bol považovaný za diplomata a preslávil sa schopnosťou diplomaticky riešiť konfliktné situácie. V literatúre býva tento pápež pre svoje zásluhy označovaný za „pápeža mieru“ a „pápeža robotníkov“³²⁾ Ani on

29) ŠPIRKO, J.: Cirkevné dejiny IV, Turčiansky sv. Martin : Matica Slovenská, 1943. s 361

30) Cirkevný kritik Hans Küng pápežovi vyčíta ultrakonzervatívnu politiku, autoritárské tendencie pri výkone pontifikátu, povrchnú znalosť teológie a osobnostnú nestálosť. KÜNG, H.: Katolicka Cirkev. Stručné dejiny.[Preklad Oto Havrla]. Bratislava: Slovart, spol. s r.o. s. 188

31) Pápež Gregor XVI. bol zarytý zástanca konzervatívnych prúdov a odporca pokroku aj vo veciach technického charakteru, ktoré nemali bezprostredný súvis katolíckou vierou (známy je napríklad jeho zakaz budovať na území štátu železnicu, ktorý nemal žiadne zjavné logické zdôvodnenie).

32) DLUGOŠ F.: Vybrané kapitoly s cirkevných dejín. Verbum – Vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku: Ružomberok, 2012 s.55. František X. Halás zase zdôrazňuje pápežovu snahu o pompéznosť, spojenú s výkonom svojho pontifikátu, keď poukazuje na výsostnú formálnosť audiencií, prísnu etiketu pápežovho dvora a v neposlednom rade výkon pontifikátu v súlade s jeho aristokratickým pôvodom. (HALAS, F.X.: Fenomén Vatikán: idea, dejiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), s. 294 a nasl.)

však (ohliadnuc od istej miery čiastočného uvoľnenia vzťahov, ktorá bola veľmi krátkodobá a relativne bezvýznamná) nebol schopný dosiahnuť zmierenie s predstaviteľmi Talianskeho kráľovstva. Pozoruhodnosťou pontifikátu Leva XIII. je zlepšenie medzinárodného postavenia Svätej stolice vo vzťahu k takmer všetkým štátom a to nielen katolíckym, pričom ale uvedený progres nedokázal pretaviť do zlepšenia vzťahu s Talianskym kráľovstvom, vo vzťahu ku ktorému dosiahol po sporadických úspechov opäťovný a dlhotrvajúci regres, spojený s napäťom na oboch stranach. Jeho diplomatické úspechy vo vzťahu k zvyšku sveta sa ukázali ako obdivuhodné, avšak František X. Halás poukazuje na to, že mali svoje hranice³³⁾ a priažeň jedného štátu často spôsobovala nedôveru iného štátu.

Levov nástupca Pius X. (1903 – 1914) opäť nepatril medzi politicky nadaných pápežov. Politicky sa tento pápež radí zvyčajne medzi veľmi zbožných pápežov, ktorí sa snažili o hĺbkovú vnútornú reformu v Katolíckej cirkvi a v oblasti ktorej dosiahol významné úspechy. Na poli politickom však nebol úspešný, keď sa mu mnohokrát nedarilo udržať stav nastolený jeho predchodom a napriek jeho nesporným zásluhám na rozvoji kresťanstva, medzinárodná prestíž Apoštolskej stolice zaznamenal ústup zo svojich pozícii. Koniec jeho pontifikátu je spojený s vyostrovaním konfliktu medzi národmi a počiatkom prvej svetovej vojny.³⁴⁾

Meno pápeža Benedikta XV. (1914 – 1922) je bytostne spojené najmä s obdobím 1. Svetovej vojny, na počiatku ktorej sa ujal svojho pontifikátu. Už svojou prvou encyklikou *Ad beatissimi* vyzýval bojujúce štaty k mieru. Pápež všetky svoje aktivity zameriaval na dosiahnutie mieru, čo sa zriedkakedy stretlo s pochopením vlád štátov. Obe bojujúce strany často upodozrievали pápeža z nadŕžania protistrane, pričom Svätá stolica sa pri výkone svojej iniciatívy často nemohla spoločne ani na partikulárne cirkvi v členských štátoch, ktoré často vykladali cirkevnú náuku vo svetle národných potrieb a teda proti (podľa ich názoru) nevyhodným mierovým iniciatívam.³⁵⁾ Tieto tendencie nazeraná na Svätú stolicu do istej miery sťažovali dialóg predstaviteľov Svätej stolice s jednotlivými štátmi aj po skončení vojny.

Posledným pápežom vymedzeného obdobia bol Pius XI. Vychýrený vzdelenec a polyhistor, známy svojím širokým záberom, mal už pri nástupe do úradu skúsenosti s medzinárodnou politikou a to nie len preto, že bol bývalým nunciom a arcibiskupom v povojnovom Poľsku. František X. Halás poukazuje na kontinuálny prechod medzi pontifikátom Benedikta XV. a Pia XI., ktorý pokračoval vo viacerých aktivitách svojho predchodu (čo nebolo bežným javom, keďže sa pomerne často stávalo, že diplomaticky zdatnejší pápeži sa pravidelne striedali s pápežmi menej obratnými v politickom styku a zameranými výhradne na vnútorné otázky duchovného života). Pápež, ktorý bol pomerne obratný

- 33) HALAS, F.X.: *Fenomén Vatikán: idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2004. s. 297
- 34) Pápež zomrel 3 týždne po vypuknutí 1. prvej svetovej vojny. Prakticky až do svojej smrti sa usiloval dosiahnuť odvrátenie vojnového konfliktu, pričom anglický autor A.F.C. Beales cituje z jeho (mimořiadne ostro) formulovaného listu, ktorý napsal Rakúsko-Uhorskému cisárovi Františkovi Jozefovi I. týždeň pred svojou smrťou, ktorý však cisár zrejmé nikdy nedostal. BEALES, A.F.C.: *Katolická Církev a mezinárodní řád*, Praha: Univerzum, 1946 s. 156
- 35) Ako píše František X. Halas, pápežovi sa dostalo uznanie za svoji mierovú a humanitárnú činnosť až s odstupom času (HALAS, F.X.: *Fenomén Vatikán: idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK) s. 304). Pre porovnanie sovietsky autor M.M. Šejmann kritizuje pápeža pre neprimeranú náklonnosť ku krajinám Ústredných mocností (ŠEJNMAN, M.M.: *Vatikán medzi dvoma svetovými vojnami*. Bratislava: Nakladateľstvo Práca, 1949, napr. s. 26 a i.).

v riešení politických otázok, prezieravo využil zmenenú politickú situáciu, čiastočne súvisiacu s nástupom autoritatívneho režimu a na základe rokovania a ústupkov dosiahol dohodu s Talianskom vo veci statusu Svätej stolice a kreácie štátu Vatikánske mesto.

Obdobie po skončení 1. svetovej vojny

Skončenie 1. svetovej vojny znamenalo čiastočný úspech politiky Talianskeho kráľovstva, ktoré (ako súčasť mocností tzv. Dohody³⁶⁾) bolo faktickým víťazom vojny. Mierová konferencia vo Versailles však znamenala aj potenciálny problém Talianska, ktoré napriek víťazstvu vo vojne nedokázalo presadiť všetky svoje požiadavky, proti čomu dosť energicky protestovali jeho predstavitelia.

Vojenský konflikt bezprostredne zasiahol aj Svätú stolicu. Nový pápež Benedikt XV. sa všemožne snažil zmieriť bojujúce strany, pričom nachovával prísnu neutralitu a to aj napriek snahám dohodových štátov³⁷⁾. Keďže (ako sa neskôr ukázalo) neboli vo svojej snahe úspešní, upriamili svoju pozornosť aspoň na minimalizáciu vplyvov vojny na civilné obyvateľstvo a humanitárnu pomoc. V tomto smere jeho iniciatíva naznamenala pozoruhodné úspechy, ktoré uznali nielen katolícke a dokonca nielen kresťanské štaty³⁸⁾, avšak Roland Fröhlich aj napriek tomu konštatoval, že išlo o „kvapku v mori“ hoci takú, ktorá mnohým zachránila životy.³⁹⁾ V plnej mieri však vyšli na povrch problémy spojené s Garančným zákonom, keďže na základe jeho ustanovení a podľa právneho stavu, ktorý krooval, nemohla Svätá stolica priamo komunikovať so štátmi centrálnych mocností (komunikácie prebiehala iba cez neutrálne štáty).⁴⁰⁾ Sám pápež však vyhlásil, že si nepraje rímsku otázkou riešiť vojenskými prostriedkami a odmietať aj poskytované medzinárodné garancie. Cirkevná činnosť získala medzinárodné uznanie až v takom rozsahu, že samotné Taliansko sa intenzívnejšie začalo obávať možnosti obnovenia Pápežského štátu.

- 36) Počiatočné inklinovanie Talianska ku krajinám Trojspolku neprinieslo vstup Talianska do vojny na strane tohto zoskupenia. Po počiatočnej neutralite sa Talianske kráľovstvo pridalo k mocnostiam Dohody.
- 37) Zo strany štátov Dohody bol pápež často upodobzievany k neprimeranej náklonnosti k štátom Trojspolku – najmä k Nemecku a Rakúsko-Uhorsku (k Nemecku kvôli pomerne silnému vplyvu Katolíckej strany Centrum a k Rakúsko-Uhorsku z dôvodu jeho najsilnejšej katolíckej orientácie a historickej dobrých vzťahov). Uvedené (hoci neprimerane zveličene) konštatuje aj sovietsky autor Michail Michailovič Šejnman vo svojom diele (ŠEJNMAN, M.M.: Vatikán medzi dvoma svetovými vojnami. Bratislava: Nakladateľstvo Práca, 1949, napr. s. 34 a i.). Pre úplnosť treba poznamenať, že pápež zdôrazňoval najmä skutočnosť, že prísne mierové podmienky uložené porazeným štátom budú nevyhnutne znamenať zrod snáh o revízu a môžu rezultovať v ďalší vojnový konflikt. História v plnej mieri len potvrdila tieto pápežove slová.
- 38) Jozef Špirko spomína najmä Anglicko, Holanskó, Francúzsko a dokonca Osmanskú ríšu. ŠPIRKO, J.: Cirkevné dejiny IV, Turčiansky sv. Martin : Matica Slovenská, 1943. s. 449
- 39) FRÖHLICH, R.: Dva tisice let dějin církve. Praha : Vyšehrad, 1999. s. 207, autor spomína najmä výmenu (cez územie neutrálneho Švajčiarska) vojnových zajatcov, prevoz viac ako 100 000 chorých a ranených do neutrálnych krajín, organizovanie pátrania po nezvestných a snahu o zlepšenie komplexného postavenia zajatcov. Formou listou taktiež čiastočne prispel k zmierneniu masakre Arménov a asýrskych Chaldejcov.
- 40) V súvislosti s diplomatickými vzťahmi treba taktiež dodať, že vzniknutú situáciu ešte viac komplikovalo väzne narušenia vzťahov s viacerými štátmi najmä Francúzskom a Španielskom. Matúš Nemec sumárne hovorí o zhoršení medzinárodného postavenia Svätej stolice. NEMEC, M.: Vybrané kapitoly z cirkevného práva, Bratislava : Manz, 1997 s. 26. Hans Küng dodáva, že politika Svätej stolice narušovala aj vzťahy s partikularnimi cirkvami v Nemecku, Taliansku a štátach severoamerického regiónu. KÜNG, H.: Katolícka Cirkev. Stručné dejiny.[Preklad Oto Havrla]. Bratislava: Slovart, spol. s r.o., s. 195

Pápež sa v zmenených podmienkach Európy snažil o nájdenie modu vivendi s Talianskom. Postupne zrušil zákaz kresťanov zúčastňovať sa na volbách do parlamentu a umožnil vznik katolíckej strany.

Systematické zbližovanie sa cirkvi a štátu eskalovalo v dvadsiatich rokoch minulého storočia. Už Benedikt XV. nadviazal ihneď po vojne kontakty s talianskou vládou s cieľom riešenia rímskej otázky⁴¹⁾. Definitívne riešenie problému však trvalo ešte ďalších 10 rokov.

Ekonomická kríza, ktorá bezprostredne zapríčinila nástup autoritatívnych režimov, prinútila štát hľadať možnosť kompromisného riešenia vo vzťahu k cirkvi. Nový štát režim, azda čiastočne z dôvodu obáv z prípadnej snahy o znovunastolenie otázky Pápežského štátu a zrejme aj z alibistickej snahy dosiahnutia stavu, keď sa zdá, že Katolická cirkev plne podporuje nové štátne zriadenie, ochotne pristúpil k rokovaniu. Sám Mussolini kresťanstvo podporoval, zrejme však len do tej miere, ktorú mohol využiť ako propagandu svojho režimu. Zo strany cirkevných predstaviteľov však zrejme išlo o opatrnosť, prezieraivosť a (bohužiaľ) nezriedka aj o naivnú nostalgiu. Nemožno sa stotožniť s názormi cirkevných kritikov, ktorí tvrdia, že cirkev nástup fašizmu privítala a dokonca mu vedome pomáhala.⁴²⁾

Autoritatívny režim si však zakladal na národných princípoch a snažil sa primäť cirkev k spolupráci. V prvom rade bolo potrebné prelomiť neochotu rokovať s predstaviteľmi Svätej stolice. Pre úplnosť treba dodať, že situácia v priebehu takmer 60-ročného obdobia vatikánskeho väznenia pápežov dozrela do takej miery, že aj postoje katolíckych kruhov boli umiernejšie ako kedykoľvek predtým.

Obdobie druhej polovice 20-tých rokov je obdobím tajných rokovania o forme budúcej podoby usporiadania a jeho právneho vyjadrenia, ale aj úpravy vzťahov medzi Katolíckou cirkvou a štátom, ktoré nebolo možné riešiť v predchádzajúcim období.

Od roku 1926 prebiehali medzi Svätou stolicu a Talianskom rokovania v intenzívnejšej miere ako kedykoľvek predtým. Pomyselným jablkom sváru neboli ani tak ustanovenia politickej dohody (traktátu)⁴³⁾, ale skôr ustanovenia konkordátu, nakoľko Taliansko a Svätá stolica sa nevedeli dohodnúť na ustanoveniach o výchove mládeže, katolíckych organizáciách a civilných sobášoch.

Záver

Obdobie bezprostredne nasledujúce po obsadení Pápežského štátu Talianskom predstavuje zlomový bod vývoja Svätej stolice, nazerania na jej postavenie a kladie do pozornosti právnej vedy viaceré teoretické problémy, ktoré je potrebné zodpovedať.

Dobová právna veda štandardne spájala suverenitu s právne existujúcim štátom, navyše nepoznala iné právne subjekty medzinárodného práva okrem štátov. Práve do tohto obdobia dobových názorov prichádza zjednotenie Talianska spojené s aktom faktickej

41) ŠMÁLIK, Š.: Boží ľud na cestách. Cirkev v 49 pokoleniach. Bratislava: Vydavateľstvo Lúč, 1997. S. 703

42) ŠEJNMAN, M.M.: Vatikán medzi dvoma svetovými vojnami. Bratislava: Nakladateľstvo Práca, 1949, s. 74.

43) Dokonca sa traduje, že pápežovi boli ponúknuté rozsiahlejšie územné výhody, ktoré však odmietol s ohľadom na zamýšľaný charakter budúcej vatikánskej organizácie. Aj napriek odporu kráľa Viktora Emanuela II. bola dohoda o znení politickej dohody pomerne jednoduchá.

anexie⁴⁴⁾ historického útvaru – Pápežského štátu. V zmysle garančných zákonov bolo pápežovi priznané zvlášne postavenie – jednak mal niektoré znaky typického suveréna resp. suverénneho panovníka, avšak ďalšie znaky suverenity mu zrejme chýbali.

V priebehu historického vývoja sa zmenila nielen napäťa politická situácia ale aj optika právnej vedy, ktorej pohľad sa vyvíjal v súlade s úrovňou dosiahnutého poznania a aj v súčasnosti existuje predpoklad ďalšieho progresívneho vývoja.

Ak máme komplexne charakterizovať zmenu, ktorá sa udiala v rokoch 1870 a 1929, je potrebné poukázať na sumárne stanovisko Františka X. Halása, ktorý poukazuje na skutočnosť, že samotným podpisom Lateránskych zmlúv sa na faktickom postavení Svätej stolice zmenilo len veľmi málo. Rovnako žiadne dôsledky nemožno pozorovať vo vzťahu k akreditovaným diplomatickým zástupcom alebo vo vzťahu k organizácii Rímskej kúrie. Dôležitým hľadiskom však ostáva, že celá oblasť „vonkajších kontaktov“, ktorá pretrvala resp. sa prispôsobila zmeneným pomerom po roku 1870, získala teraz pevnú právnu základňu, čo nepochybne uľahčilo výkon internej administratívy Apoštolského stolca. Citovaný autor doslovne uvádza: „*Skončil núdzový stav, kedy síce dobre fungovali ako medzinárodné styky, tak aj vnútorný chod vatikánskej správy, avšak oboje zároveň existovalo len „z milosti“ Talianka. To, čo tento „sused“ Vatikánu doteraz len toleroval, tento krát zmluvne zaručil a nad rámec toho sa taktiež zaviazal zaistiť aj po technickej stránke.*“⁴⁵⁾

Záverom možno poukázať na ťažkostí, súvisiace so skúmaním vymedzenej matérie, s ktorými musí každý záujemca o spomenutú matériu počítať. Prevažná väčšina dostupnej literatúry sa spomenutému obdobiu venuje výsostne okrajovo a ak aj obsahuje niektoré relevantné informácie, je táto literatúra určená skôr na historickú analýzu a pomerne ťažkým spôsobom je možné ju spracovať na účely právnej teórie resp. historickoprávnej študie.

Summary

The Reunion of Italy which is directly connected with a loss of territorial sovereignty of the Papal States, means a new stage in the development of the Catholic Church and caused a radical change which escalated contemporary perceptions on a scale ranging from major victory (from the point of view of Italy) and ending with an unimaginable disaster (from the catholic point of view). Nearly 60 years of mutual conflicts and hostile atmosphere was removed because of compromise activities of the both parties to settle disputes by finding mutual consensus. Defined period in the historical development is unique and covers a period of adaptation to the changed socio-historical conditions, related with the change of way of looking at the meaning and importance of the Catholic Church. From the perspective of the jurisprudence, the mentioned period can be described as a turning point in the perception of the importance of the Catholic Church and the Holy See and of their positions in the International law. In comparison with the views of contemporary writers, the later legal theorists and legal theorists of nowadays, we can now

44) Formálny akt plebiscitu nenaruša prvotnú povahu obsadenia cudzieho štátu. Plebiscit sa uskutočnil až po samotnom obsadení štátu a hoci stav jednoznačne ratihaboval, nemá vplyv na povahu prvotnej anexie.

45) HALAS, F.X.: Fenomén Vatikán: idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2004. s. 308

find obvious discrepancies which creates a basics for observing the need of further scientific research and highlights the need for further theoretical elaboration.

Zoznam použitej literatúry:

- [1] BEALES, A.F.C.: Katolícká Církev a mezinárodní řád, Praha: Univerzum, 1946, 244 s.
- [2] DLUGOŠ F.: Vybrané kapitoly s cirkevných dejin. Verbum – Vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku: Ružomberok, 2012. ISBN 978-80-8084-833-0, 136 s.
- [3] DOLINSKÝ, J.: Dejiny Cirkvi. Trnava: Dobrá kniha, 2010. ISBN: 978-80-7141-680-7, 347 s.
- [4] FRÖHLICH, R.: Dva tisíce let dejin církve. [preklad: Ondřej Bastl a Tomáš Bast]. Praha : Vyšehrad, 1999, ISBN: 80-7021-268-3978-80-7021-964-5, 304s.
- [5] HALAS, F. X.: Fenomén Vatikán: idea, dejiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2004, ISBN 80-7325-034-9, 760 s.
- [6] KUMOR, B.: Cirkevné dejiny : novovek 1815-1914 : obdobie obnovy, náboženského obrodenia a pápežského centralizmu : cirkev a spoločenské otázky v novodobej kultúre. Spišské Podhradie : Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka, 2003. ISBN 80-89170-00-5.534 s.
- [7] KÜNG, H.: Katolícka Cirkev. Stručné dejiny.[Preklad Oto Havrla]. Bratislava: Slovart, spol. s r.o., ISBN 80-7145-751-5. 255 s.
- [8] NEMEC, M.: Vybrané kapitoly z cirkevného práva, Bratislava : Manz, 1997, ISBN 80-7160-005-9, 141 s.
- [9] PRUSÁK, J.: Teória práva, Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 2001. ISBN 80-7160-146-2, 331 s.
- [10] ŠEJNMAN, M.M.: Vatikán medzi dvoma svetovými vojnami. Bratislava: Nakladateľstvo Práca, 1949, 323 s.
- [11] ŠMÁLIK, Š.: Boží ľud na cestách. Cirkev v 49 pokoleniach. Bratislava: Vydavateľstvo Lúč, 1997. ISBN 80-7117-188-7. 792 s.
- [12] ŠPIRKO, J.: Cirkevné dejiny IV, Turčiansky sv. Martin : Matica Slovenská, 1943, 361 s.
- [13] TRETERA, J.R.: Konfesní a cirkevní právo, Praha: Jan Krígl. 1997. ISBN 80-902045-2-X, 333 s.
- [14] ZOUBEK, V. a kol.: Teorie státu a práva. Praha: PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-233-1.252 s.
- [15] FLORIŠ, M.: Postavenie Svätej stolice v medzinárodných vzťahoch a medzinárodnom práve v rokoch 1870-1929, Katedra rímskeho a cirkevného práva Trnavskej univerzity v Trnave. [2014]. 15 s.
- [16] FLORIŠ, M.: The Status of the Holy See in the International Relations and the International Law between the years 1870-1929, Department of Roman and canon law, Faculty of Law of Trnava University in Trnava. [2014]. 15 s.

JUDr. Martin Floriš

Externý doktorand

Katedra rímskeho a cirkevného práva

Právnická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave

Email : floris.martin1@gmail.com

Tel. číslo: 0917 576 258

Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva v oblasti zásahov do osobnej slobody vo väzobných veciach

*The case law of the European Court of Human Rights
in interference with the personal freedom of custody issues*

▀ JUDr. Ing. Hilda Kozáčková, MBA

Anotácia Autorka sa v článku zaoberá inštitútom väzby ako najzávažnejšieho zásahu do osobnej slobody z pohľadu judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Vzhľadom na množstvo problémov vyskytujúcich sa vo vzťahu väzby a primeranosti zásahov do osobnej slobody sú v nasledujúcom článku vysvetľované oblasti, ktorými sa Európsky súd pre ľudské práva zaoberal najintenzívnejšie.

▀ Úvod

V spojení s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd najzávažnejším procesným zásahom do práv obvineného alebo podozrivého je zásah do jeho osobnej slobody, t. j. jeho zadržanie, zatknutie alebo väzba podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) Dohovoru.¹⁾ Vo väzobných veciach sa vyskytlo mnoho polemík k primeranosti zásahov do osobnej slobody, ktoré riešil až Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“). Vybrané z nich sú analyzované v nasledujúcom texte, pričom ich delíme do nasledujúcich oblastí: Zákonnosť väzby, Preskúmanie zákonnosti opatrenia, ktorým bolo zasiahnuté do slobody, a dĺžka trvania väzby.

▀ Zákonnosť väzby

ESĽP v rozhodnutiach **Assenov a ostatný Bulharsko²⁾** a **Fox a ostatný v. Spojené kráľovstvo³⁾** opakovane zdôraznil existenciu troch základných predpokladov väzby, a to: dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo dôvod domnievať sa, že je potrebné zabrániť osobe v spáchani trestného činu, alebo dôvody domnievať sa, že je potrebné zabrániť osobe v útek u po spáchaní skutku. Tieto podmienky sú štandardnými podmienkami v trestných kódexov signatárov Dohovoru.

V prípade **Weber proti Švajčiarsku⁴⁾** bol sťažovateľ usvedčený z rôznych trestných činov, a to konkrétnie ubliženie na zdraví, vyhľadávanie a lúpež. Bol mu udelený trest odňatia slobody v trvani dvoch rokov. Tento trest bol znížený o 125 dní, ktoré strávil vo väzbe. Na

- 1) REPÍK, B.: *Evropská úmluva o ľudskej práve a trestní právo*. Praha, Orac, 2002, ISBN 8086199576, s. 212.
- 2) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 28. októbra 1998 vo veci *Assenov a ostatný Bulharsko*.
- 3) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 27. marca 1991 vo veci *Fox a ostatný v. Spojené kráľovstvo*.
- 4) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 26. júla 2007 vo veci *Weber proti Švajčiarsku*.

základe švajčiarskeho trestného zákona odložil súd výkon rozsudku v prospech lekárskej a sociálnej starostlivosti. Keďže sa sťažovateľ tejto starostlivosti nepodrobil, požiadala správa väznice súd o príkaz, aby uvedená starostlivosť bola nahradená umiestnením sťažovateľa do špecializovaného zariadenia. Sťažovateľ bol predvolaný na ústne konanie pred trestným súdom. Podľa súdneho protokolu bola jeho reč nesúvislá a sťažovateľ nebol v stave stopercentnej príčetnosti. Predseda súdu nariadil, aby sťažovateľ bol okamžite zatknutý a vzatý do väzby vzhľadom na nebezpečenstvo, že sa opäťovne dopustí trestnej činnosti. Trestný súd zamietol sťažovateľa žiadosť o prepustenie. Sťažovateľ tvrdil, že jeho vzatie do väzby nemalo právny základ v zmysle čl. 5 Dohovoru. Európsky súd poznamenal, že neexistovali dôvody pre vzatie sťažovateľa do väzby a že opatrenia trestného súdu nemalo adekvátny právny základ. Preto Súd jednomyselne konštatoval, že bol porušený čl. 5 Dohovoru.

V prípade **Gurcegiz a ostatný v. Turecko**⁵⁾ boli sťažovatelia zatknutí a vzatí do väzby. Ich zadržanie v policajnej cele bolo niekoľkokrát predĺžené. S odvolaním sa na čl. 5 Dohovoru sťažovatelia namietali nezákonnosť postupu. Súd konštatoval, že sťažovatelia sa ocitli v situácii ekvivalentnej policajnej väzbe po dobu 20 dní. Preto ESĽP konštatoval, že došlo k porušeniu čl. 5 Dohovoru.

V prípade **Lukanov v. Bulharsko**⁶⁾ síce existoval skutok, ktorý osebe obvinenému dával za vinu, ale tento skutok úplne zrejme nezakladal skutkovú podstatu trestného činu zadného podľa vnútroštátneho práva. Ani v tomto prípade nebola splnená základná podmienka väzby, t. j. dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu. Taktiež v tomto prípade možno vyvodiť enormný zásah do osobnej slobody. Vzhľadom na obdobie, kedy sa daný prípad stal, môžeme argumentovať, že v danom štáte ešte neboli procesné záruky na takej úrovni, ako je tomu dnes. Európska únia v rámci rokovania pred vstupom Bulharska do Európskej únie kládla na tento štát požiadavky v tejto otázke.

Vo veci **Raninen v. Fínsko**⁷⁾ bol sťažovateľ viackrát odsúdený pre odmietanie vojenskej služby a náhradnej civilnej služby z dôvodu svedomia. V tomto prípade bol odsúdený na trest odňatia slobody, na ktorého výkon však obvinený nebol vzatý ani do väzby. V budove súdu ho zadržala vojenská polícia, ktorá ho previezla do kasárni vzdialených dve hodiny cesty. Súd konštatoval, že takéto „väzobné“ konanie nemalo vo vnútroštátnom práve žiadny základ, čím zistil porušenie čl. 5 Dohovoru. Tu možno spozorovať zásah do osobnej slobody, pri ktorom súdy väzbu udeliť príslušné orgány mali/museli, no neurobili tak aj napriek požiadavke primeranosti zásahov do základných práv.

Rovnako zaujímavá je problematika zákonnosti pozbavenia slobody väzbou, ktorá nebola včas predĺžená po uplynutí zákonom alebo súdom stanovenej doby. Pokračovanie, ak uplynula doba daná príslušným orgánom, je samozrejme nezákonné. Napríklad vo veci **Baranowski v. Poľsko**⁸⁾ súd predĺžil väzbu len na základe toho, že väzba sa opierala o podanie obžaloby. ESĽP konštatoval, že takáto prax nemala podklad ani v zákone ani v judikatúre. Ďalšie trvanie väzby sa teda neopieralo o žiadne rozhodnutie príslušného orgánu.

- 5) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 20. septembra 2007 vo veci *Gurcegiz a ostatný v. Turecko*.
- 6) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 20. marca 1997 vo veci *Lukanov v. Bulharsko*.
- 7) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 16. decembra 1997 vo veci *Raninen v. Fínsko*.
- 8) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 28. marca 2000 vo veci *Baranowski v. Poľsko*.

Väzba je nezákoná aj vtedy, ak nebolo rešpektované rozhodnutie súdu, aby osoba bola ihneď prepustená na slobodu. Na rozdiel od fixne stanovených zákonných lehot kde doba ukončenia väzby je vopred známa, v určitých prípadoch príslušný orgán musí v jej priebehu vykonať také opatrenia, aby osoba mohla byť prepustená na slobodu. Vtedy ESLP pripúšťa, že výkon rozhodnutia súdu o prepustení na slobodu môže vyžiaľať určitý čas, ktorý však nesmie byt príliš. Napríklad vo veci **Quinn proti Francúzsku**⁹⁾ súd rozhadol o prepustení osoby na Slobodu, ale neprijal žiadne opatrenia na výkon tohto rozhodnutia zámerne, aby mohla byť na obvineného uvalená ešte vydávacia väzba. Súd zistil, že ponechanie osoby vo vnútrostátej väzbe po rozhodnutí súdu o jeho prepustení bolo nezákonné a teda bol porušený čl. 5 Dohovoru. Obdobne, vo **Labita v. Taliansko**¹⁰⁾ bol obvinený prepustený až dvanásť hodín po vyhlásení oslobozujúceho rozsudku preto, že rozsudok bol vyhlásený vo večerných hodinách a úradník väznice vybavujúcej prepúšťacie formality nebol v noci prítomný. Súd zistil, že táto väzba bola nezákoná a taktiež bol porušený čl. 5 Dohovoru.

► **Preskúmanie zákonnosti opatrenia, ktorým bolo zasiahnuté do slobody**

Účelom čl. 5 ods. 4 Dohovoru je zabezpečiť osobám zatknutým alebo inak pozbaveným osobnej slobody právo iniciovať konanie, ktorého predmetom je preskúmanie zákonnosti opatrenia, ktorým boli slobody pozbavené. O zákonnosti takéhoto opatrenia musí rozhodovať súdny orgán, t. j. orgán splňajúci podmienku nezávislosti a nestrannosti. Samotné konanie podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru musí mať charakter súdneho konania, ktoré okrem inštitucionálnych záruk nezávislosti a nestrannosti orgánu rozhodujúceho vo veci musí poskytovať garancie procesnej povahy primerané povahе pozbavenia osobnej slobody dotknutej osoby v konkrétnom prípade, ako to ESLP uviedol v veci **Assenov a iní c. Bulharsko**¹¹⁾ a vo veci **Wloch c. Poľsko**¹²⁾. Tieto záruky nemusia byť vždy nevyhnutne rovnaké ako procesné garancie vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 Dohovoru týkajúceho sa rozhodovania vo veci samej o oprávnenosti trestného obvinenia proti dotknutej osobe. Ak je dotknutá osoba pozbavená osobnej slobody podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) Dohovoru, musí byť vypočítaná. Vždy musia byť zaručené kontradiktornosť konania a rovnosť zbraní, ako to vyplýva z rozhodnutia vo veci **Nikolova c. Bulharsko**¹³⁾. V každom prípade však musí mať osoba vo väzbe možnosť predložiť argumenty a dôvody proti svojmu ponechaniu vo väzbe.

Medzi požiadavky preskúmania zákonnosti väzby a rozhodnutia o nej v zmysle čl. 5 ods. 4 dohovoru patria:

- účinná kontrola zákonnosti väzby (rozsudok vo veci **Grauzinis v. Litva**¹⁴⁾),
- podstatné opatrenie, ktoré zabezpečí jedincovi procesnú spravodlivosť (rozsudok vo veci **Al-Nashif and others v. Bulharsko**¹⁵⁾),

9) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 22. marca 1995 vo veci *Quinn proti Francúzsku*.

10) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 6. apríla 2000 vo veci *Labita v. Taliansko*.

11) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 28. októbra 1998 vo veci *Assenov a iní c. Bulharsko*.

12) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 19. októbra 2000 vo veci *Wloch c. Poľsko*.

13) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 25. marca 1999 vo veci *Nikolova c. Bulharsko*.

14) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 10. októbra 2000 vo veci *Grauzinis v. Litva*.

15) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 20. júna 2002 vo veci *Al-Nashif and others v. Bulharsko*.

- vzhľadom na dramatický vplyv pozbavenia slobody na základné práva jedinca konanie podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru musí v zásade splítať základné požiadavky spravodlivého konania podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (rozsudok vo veci **Garcia Alva v. Nemecko**¹⁶⁾), pričom princíp spravodlivosti zavázuje súdy, aby pre svoje rozhodnutia poskytli dostačné dôvody (rozhodnutie vo veci **Bufferne v. Francúzsko**¹⁷⁾),
- primeraná súdna odpoved' (rozhodnutie vo veci **Grauslys v. Litva**¹⁸⁾).

Právo na preskúmanie zákonnosti väzby súdom sa neuplatňuje len v priebehu väzby, ale aj pri počiatočnom vzatí do väzby súdom. Podľa ESĽP vo veci **De Wilde, Ooms and Versyp**¹⁹⁾, keď proces pozbavenia osobnej slobody v zmysle čl. 5 ods. 3 Dohovoru kulinuje rozhodnutím súdu, ktoré nariaduje alebo potvrzuje pozbavenie osobnej slobody, súdna kontrola zákonnosti vyžadovaná čl. 5 ods. 4 Dohovoru je inkorporovaná už v tomto počiatočnom súdnom rozhodnutí.

▀ **Dĺžka trvania väzby**

V literatúre sa možno stretnúť s názorom, že prekročenie doby trvania väzby, ktorá je stanovená vnútrostátnym zákonom nezakladá porušenie článku 5 Dohovoru, lebo súd posudzuje rešpektovanie požiadavky primeranej lehoty, a to so zreteľom na okolnosti prípadu nezávisle na vnútrostátne stanovených lehotách. Prekročenie týchto lehot je iba jednou z okolností, ku ktorým súd prihliada. Prekročenie lehot stanovených v niektorých právnych poriadkoch však nemá automaticky za následok porušenie Dohovoru.²⁰⁾

ESĽP posudzoval aj **dĺžku väzby**. Vo veci **Guzzardi v. Taliansko**²¹⁾ konštatoval, že ak by väzba bola trvala dlhšie ako dva roky, t. j. maximálnu zákonom dovolenú dobu, nemohla by byť považovaná za zákonnou. Tu obzvlášť je potrebné uviesť, že rešpektovanie vnútrostátneho pravá samo o sebe neznamená taktiež rešpektovanie Dohovoru. Zákonom dovolená doba trvania väzby je niekedy veľmi zdľahává vo vzťahu k ustanoveniam Dohovoru, a to tak, aby v každom prípade bola primeraná z hľadiska čl. 5 Dohovoru. Požiadavka primeranej lehoty väzby v zmysle čl. 5 Dohovoru súd prísnejsie, než aká je predstava vnútrostátneho zákonodarca.

Európsky úd pre ľudské práva posudzoval vo veci **Tariq v. Česká republika**²²⁾ otázku, či je možné posudzovať abstraktne otázku, či bola dĺžka väzby primeraná. To, či bolo primerané ponechať obvineného vo väzbe, musí byť posudzované v každom prípade podľa jeho špecifických rysov. Pokračujúca väzba môže byť oprávnená v danom prípade iba za tej podmienky, ak existujú špecifické indikácie skutočnej požiadavky verejného zájmu, ktorá aj napriek prezumpcii neviny prevažuje nad rešpektovaním slobody jednotlivca,

16) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 13. februára 2001 vo veci *Garcia Alva v. Nemecko*.

17) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 26. februára 2002 vo veci *Bufferne v. Francúzsko*.

18) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 10. októbra 2000 vo veci *Grauzinis v. Litva*.

19) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 18. júna 1971 vo veci *De Wilde, Ooms and Versyp*.

20) REPÍK, B.: *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha, Orac, 2002, ISBN 8086199576, s. 215. Pozri: Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 30. mája 1989 vo veci *Brogan a iný proti Spojené Kráľovstvo* a Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. decembra 1991 vo veci *Toth v. Rakúsko*.

21) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 6. novembra 1980 vo veci *Guzzardi v. Taliansko*.

22) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 18. apríla 2006 vo veci *Tariq v. Česká republika*.

ktorá je zakotvená v čl. 5 Dohovoru. Teda, túto otázku nemožno posudzovať abstraktne, ale len konkrétnie (osobitne) v danom špecifickom prípade.

Pokiaľ ide o lehoty v čl. 5 Dohovoru, t. j. o lehotu na rozhodnutie o návrhu na preskúmanie zákonnosti zbavenia slobody, ku ktorému musí dôjsť, vyžaduje sa periodická justičná kontrola. Povinnosť periodickej justičnej kontroly v niektorých prípadoch nie je sice výslovne stanovená, no súd ju z tohto ustanovenia vyvodil. Na podporu tohto názoru možno poukázať na rozsudok *Herczegfalvy v. Rakúsko*²³⁾. Aj napriek tomu, kontrola podľa čl. 5 Dohovoru musí rešpektovať ako hmotnoprávne, tak aj procesné záruky vnútroštátneho zákonodarstva. Po zistení, napríklad, že kontrola bola vykonaná v intervaloch pätnástich mesiacov alebo dvoch rokov a deviatich mesiacov, súd konštatoval, že prvé ich nemožno považovať za primerané z hľadiska Dohovoru. Toto konštatovanie ho zbavuje povinnosti skúmať, či rozhodnutia súdu boli dané v súlade s vnútroštátnym právom, ktoré si vyžaduje kratšie intervaly, napríklad jedného roku.

Záver

Existencia troch zákonných podmienok, ktorými sme sa vyššie zaoberali sú štandardnými podmienkami zakotvenými v trestných kódexoch signatárov Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Napriek tomu v mnohých prípadoch Európsky súd pre ľudské práva skonštatoval porušenie článku 5. Dohovoru. Porušenia sa týkali najmä: v nezakladaní skutkovej podstaty trestného činu podľa daného vnútroštátneho práva, nezákonného postupu súdu, neexistencie dôvodov vzatia do väzby, nerešpektovanie rozhodnutia súdu o prepustení na slobodu a ďalších.

Poukázaním na vyššie spomenuté problematické ustanovenia sa ich katalóg nekončí. Je teda potrebné aj nadalej na ne poukazovať a tým vytvárať priestor na diskusiu o možných riešeniach.

JUDr. Ing. Hilda KOZÁČKOVÁ, MBA

*Fakulta práva, Ústav verejného práva
Paneurópska vysoká škola, Tomášiková 20, Bratislava,
Slovenská republika
hilda.kozackova@gmail.com*

23) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 24. septembra 1992 vo veci *Herczegfalvy v. Rakúsko*.

Niekteré historické aspeky právnej úpravy organizovanej a zločineckej skupiny

Some of the Historical Aspects of the Legislation of Organized and Crime Group

▼ JUDr. Ján Šanta, PhD., Bc. Linda Kordíková

Abstrakt V predkladanom príspevku autori analyzujú organizovanú a zločineckú skupinu najmä z historického hľadiska a sústred’ujú sa tiež na ich medzinárodné právne aspekty. Analyzované obdobie rozdeľujú do troch podstatných vývojových etáp, a to do roku 1961, od roku 1961 až do roku 2006 a od roku 2006 až po súčasnosť. Autori dospeli k záverom, že predevšetkým od deväťdesiatych rokov minulého storočia sa postupne právna úprava týkajúca sa organizovaných a zločineckých skupín vyvíjala na medzinárodnej úrovni a tak podstatným spôsobom ovplyvnila legislatívnu v Slovenskej republike. V súčasnosti je aplikácia týchto pojmov v praxi relativne ustálená aj v dôsledku ich častejšieho výskytu a pribúdajúcich rozhodnutí Najvyššieho súdu SR, najmä R 51 / 2013.

Abstract In the submitted contribution, the authors focus on the analysis of the organized and crime group from a historical perspective, they focus also the international legal aspects of them. Analysed periods are divided into three substantive development stages, and until 1961, from 1961 until 2006, and from the year 2006 to the present day. The authors come to the conclusion that, in particular, since the nineties of the last century gradually legislation on organized and crime groups emerging at international level and significantly influenced legislation in the Slovak Republic.

Kľúčové slová:

organizovaná, zločinecká skupina, história, medzinárodná právna úprava, Trestný zákon

Key words:

organized criminal group, history, international legislation, Criminal Code

Albert Camus napísal, že 17. storočie bolo storočím matematiky, 18. storočie storočím fyzikálnych vied, 19. storočie storočím biológie a 20. storočie storočím strachu.¹⁾ Čím sa stane 21. storočie? Sme na jeho začiatku, a preto, aby nebolo storočím strachu, ako to predchádzajúce, kedy došlo k prudkému nárastu organizovanej kriminality a rozmachu terorizmu, možno konštatovať, že jednou z úloh orgánov činných v trestnom konaní a súdov, ale aj legislatívy, tak vo vnútroštátom ako i medzinárodnom meradle, bude aj boj proti terorizmu a organizovanému zločinu.

1) NADAL,J.L.: Is the French Public Prosecution Service independent?,In: Journal of Criminal Law and Public Prosecution, číslo 1/2010, 2010. STS Science Centre Ltd.

Tieto, ako jedny z najzávažnejších hrozieb tak domácej ako aj medzinárodnej scény, sa vyznačujú vysokou organizovanosťou, významným finančným a technickým zázemím, logistikou, ako aj prepojením na zdroje informácií, ale najmä nebezpečenstvom použitia zbraní takmer každého druhu, čím sa líšia od ostatných trestných činov.

Ako uvádzajú Ivor, Klimek a Záhora, do polovice 80. rokov minulého storočia bola organizovaná trestná činnosť považovaná za problém, ktorý sa týkal len obmedzeného počtu krajín – predovšetkým Spojených štátov amerických a Talianska, ako aj s eventuálnym pridaním Japonska, Číny a Kolumbie. O dvadsať rokov neskôr sa obraz organizovanej trestnej činnosti dramaticky zmenil. V celosvetovom rozmere globalizácia urýchliala prepojenie skôr samostatných domáčich nelegálnych trhov a zvýšenie mobility zločincov cez hranice jednotlivých štátov.²⁾³⁾ Ako títo autori ďalej uvádzajú, vplyv na rozšírenie organizovanej trestnej činnosti v Európe malo najmä dokončenie vnútorného trhu spolu so zrušením kontrol na vnútorných hraniciach, čím sa jednotlivým zločineckým organizáciám uľahčil pohyb a otvoril priestor pre ich aktivity v rámci celej Európskej únie. Súvis s rozmáhajúcou sa organizovanou trestnou činnosťou mal aj pád železnej opony v roku 1989, čím sa otvorili pre ilegálne aktivity územia d'álších krajín, hlavne v strednej Európe.

Organizovaná kriminalita predstavuje z aktuálneho i dlhodobého hľadiska značné riziko pre spoločnosť a pre zabezpečenie práv a slobôd občanov. Nebezpečnosť organizovanej kriminality zvyšuje najmä jej transnacionálny charakter a prerastanie do politických, hospodárskych, správnych a mocenských štruktúr jednotlivých štátov.⁴⁾

Špecifickosť organizovaného zločinu spočíva najmä (avšak nielen) v podstate vyjadrenej už v jeho samotnom označení, a tou je organizovanosť. Pozornosť preto budeme venovať hmotnoprávnej úprave tejto problematiky v rámci OSN a Európskej únie, jej historickým aspektom a niektorým súčasným právnym a praktickým problémom právnej úpravy organizovaného zločinu.

Právna úprava do roku 1961

Po roku 1948, kvôli potrebe odstránenia právneho dualizmu, došlo v československom právnom poriadku k zmenám, a to predovšetkým prostredníctvom tzv. právnickej dvojročnice, ktorá sa okrem iného týkala aj trestného práva. Jej výsledkom v tejto oblasti bolo prijatie Trestného zákona č. 86/1950 Zb., Trestného poriadku č. 87/1950 Zb. a Trestného zákona správneho č. 88/1950 Zb., ktoré znamenali pre vtedajšie Československo kodifikáciu trestného práva.

V tomto období zjavne nedochádzalo k početnejším trestným činom, ktoré by vykazovali znaky organizovanej trestnej činnosti, čomu zodpovedá aj obsah právnej úpravy Trestného zákona z roku 1950, v rámci ktorej jediným ustanovením naznačujúcim problematiku postihu možného organizovaného zločinu v tomto Trestnom zákone bolo ustanovenie § 166 ods. 1 s názvom „Spolčenie“ tohto znenia: „Kto sa s niekým spolčí na trestný čin, na ktorý zákon ustanovuje trest dočasného odňatia slobody, ktorého dolná hranica je najmenej tri roky a neprevyšuje päť rokov, alebo kto také spolčenie alebo jeho účastníkov

- 2) PAOLI, L.: Organized Crime: New Label, New Phenomenon or Policy Expedient? In: International Annals of Criminology, Vol. 46 (1/2), 2008, s. 37 a 39.
- 3) IVOR, J., KLIMEK, L., ZÁHORA, J.: Trestné právo Európskej únie a jeho vplyv na právny poriadok Slovenskej republiky. I. vydanie. Žilina: EUROPÓDEX, 2013. 332 s. ISBN 978-80-8155-017-1.
- 4) KARABEC, Z.: Účinnosť právnych nástrojov proti organizovanej kriminalite (použití agenta). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 89 s. ISBN 978-80-7338-099-1.

podporuje v ich snaħách, potresce sa odňatím slobody až na jeden rok.“ Právna úprava ustanovenia § 166 ods. 2 tohto Trestného zákona zvyšovala túto trestnú sadzbu v prípade, ak sa čin uvedený v odseku 1 týkal trestného činu, na ktorý zákon ustanovoval trest dočasného odňatia slobody, ktorého dolná hranica prevyšovala päť rokov a § 166 ods. 3 tohto Trestného zákona umožňoval uloženie trestu odňatia slobody na tri až desať rokov v prípade, že sa čin uvedený v odseku 1 týkal trestného činu, na ktorý zákon ustanovoval trest smrti alebo doživotné odňatie slobody.

Spolčením sa na účely Trestného zákona č. 86/1950 Zb., ako to vyplýva z dôvodovej správy k predmetnému zákonu, rozumel úmyselný trestný čin, ktorého podstatou bolo združenie dvoch alebo viacerých osôb sledujúcich rovnaký trestný cieľ, ako aj pripojenie sa k takému združeniu. Rozhodujúcim nebolo či išlo o spolčenie v podobe spolupáchaťstva alebo či mal niektorý zo spoločníkov ostatným iba pomáhať. Cieľom takéhoto združenia bolo spáchanie trestného činu a k vytvoreniu spolčenia postačovala aj dohoda uzavorená mlčky.⁵⁾

Nakoľko spolčenie bolo druhom prípravy na spáchanie trestného činu, ten kto sa dopustil trestného činu, ku ktorému spolčenie smerovalo alebo pokusu takéhoto trestného činu, nemohol byť potrestaný súčasne aj za trestný čin spolčenia.

Podporovanie spolčenia alebo jeho účastníkov zahŕňalo tak poskytovanie prostriedkov, ukrývanie, sprostredkovanie dohody, ako aj radu, povzbudzovanie, varovanie a podobne.

Za páchateľa trestného činu spolčenia bol považovaný aj ten, kto nemohol byť priamy páchateľom trestného činu, ku ktorému spolčenie smerovalo, napríklad spolčenie k trestným činom vojenským s civilistami.

Príkladom rozhodovania súdov v tej dobe je aj rozhodnutie Štátneho súdu publikované v Zbierke rozhodnutí č. 23/51, ktorým Najvyšší súd zamietol odvolanie obžalovaného a potvrdil rozhodnutie Štátneho súdu, ktorým tento súd uznal vinným páchateľa za zločin velezrady podľa § 1 ods. 1 pism. c) a ods. 2 zákona č. 231/1948 Zb. na ochranu ľudovodemokratickej republiky, ktorého sa tento páchateľ dopustil tým, že sa s inými spolčil s úmyslom rozvrátiť a zničiť ľudovodemokratické zriadenie a spoločenskú a hospodársku sústavu republiky. Páchateľ bol sprostredkovateľom písomného styku medzi dvoma a viačerými osobami a tento písomný styk mal umožniť útek iných osôb do zahraničia.⁶⁾

Rok 1961 – 2006

Prvotnú právnu úpravu organizovanej trestnej činnosti v československom právnom poriadku badať až po prijatí Trestného zákona č. 140/1961 Zb. a Trestného poriadku č. 141/1961 Zb.

Tento Trestný zákon, na rozdiel od skôr analyzovaného, ktorý upravoval spolupáchaťstvo (§ 6) a len návod a pomoc (§ 7), už zakotvoval aj inštitút organizátora v § 10 tak, že tento mal postavenie účastníka pokusu alebo dokonaného trestného činu. Organizátorom trestného činu bola osoba, ktorá trestný čin zosnovala alebo riadila a teda jej konanie dávalo podnet na spáchanie trestnej činnosti, ktorej bola aj iniciátorom, a preto šlo

5) Šimák, J. a kol.: Trestní zákon, komentár k zákonom ze dne 12. července 1950 č. 86 Sb. Orbis Praha. 1953, 312 s.

6) tamtiež

o najnebezpečnejšieho účastníka trestného činu tým, že organizátor vyhľadával iné osoby na spáchanie trestného činu, rozdeľoval im úlohy a sám tieto usmerňoval.⁷⁾

V ustanovení § 34 písm. g) Trestného zákona č. 140/1961 Zb. bolo za príťažujúcu okolnosť podmieňujúcu použitie vyššej trestnej sadzby považované to, ak páchateľ spáchal trestný čin ako organizátor, ako člen organizovanej skupiny alebo člen spolčenia, pričom však až do prijatia novely Trestného zákona č. 140/1961 Zb. zákonom č. 183/1999 Z. z. zo 6. 7. 1999 a ustanovenia nového § 89 ods. 26, neboli pojmy organizovanej skupiny v Trestnom zákone zadefinované, čo znamená, že takto dlhodobo absentovala v Trestnom zákone legálna definícia uvedeného pojmu. K objasneniu pojmu organizovanej skupiny tak napomáhali komentáre Trestného zákona, najmä však dobové judikáty R 53/76 a R 45/86 a neskôr ďalej uvedená súvisiaca právna úprava. Jeden z dobových komentárov uvádzal, že organizovanou skupinou sa rozumie združenie viacerých osôb, v ktorom je určité rozdelenie úloh medzi jednotlivých členov združenia a ktorého činnosť sa v dôsledku toho označuje plánovitosťou a koordinovanosťou, čo zvyšuje pravdepodobnosť úspešného dokonania trestného činu a tým aj jeho nebezpečnosť pre spoločnosť. Skupina nemusí mať trvalejší charakter a týmto spôsobom možno spáchať aj ojedinelý, jednorazový trestný čin. Nevyžaduje sa výslovne prijatie za člena skupiny alebo výslovne pristúpenie k skupine; postačí, že páchateľ sa do skupiny fakticky včlenil a aktívne sa na jej činnosť podielal.⁸⁾

Tomu, kto spáchal trestný čin ako organizátor alebo člen organizovanej skupiny hrozila podľa osobitnej časti Trestného zákona vyššia trestná sadzba stanovená v niektornej z kvalifikovaných skutkových podstát trestných činov. Ak sa postupovalo týmto spôsobom, do úvahy už neprihádzala spomínaná všeobecná príťažujúca okolnosť podľa § 34 písm. g) Trestného zákona. Prikladom takého právneho stavu je aplikácia § 92 ods. 2 písm. a) vtedy platného Trestného zákona, upravujúceho skutkovú podstatu trestného činu Rozvracania republiky, ktorý stanovoval trest odňatia slobody na dvanásť až pätnásť rokov alebo trest smrti pre páchateľa, ktorý spáchal čin uvedený v odseku 1 (t. j. čin s úmyslom rozvrátiť ústavné zriadenie, územnú celistvosť alebo obranyschopnosť republiky alebo zničiť jej samostatnosť tým, že sa zúčastnil na násilných akciách proti republike alebo jej orgánom, resp. sa dopustil ďalšieho zákonom predpokladaného konania) ako člen organizovanej skupiny.⁹⁾

Judikát R 53/76 špecifikoval organizovanú skupinu tak, že sa ňou rozumelo združenie viacerých osôb, v ktorom je určité rozdelenie úloh medzi jednotlivých členov a ktorého činnosť sa v dôsledku toho prejavuje určitou plánovitosťou a koordinovanosťou a ktorým sa spáchanie činu uľahčuje a zvyšuje sa pravdepodobnosť dosiahnutia sledovaného cieľa.

V týchto súvislostiach je potrebné pripomenúť, že dňom 1. 9. 1994 nadobudol účinnosť zákon č. 249/ 1994 Z. z. o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších najmä organizovaných foriem trestnej činnosti a o zmenách niektorých ďalších zákonov, ktorý v § 3 definoval organizovanú skupinu ako najmenej trojčlennú skupinu páchateľov alebo účastníkov, ktorá sa spojila na spáchanie trestného činu uvedeného v tomto zákone

-
- 7) BREIER, Š. a kol.: *Trestný zákon. Komentár*. Prvé vydanie. Bratislava. Vydavateľstvo Osveta, 1964, 74 s.
 - 8) MATYS, K. a kol.: *Trestní zákon, komentář*. I. část obecná. 2. prepracované a doplnené vydání. Panorama. Praha, 1980, 165s.
 - 9) BREIER, Š. a kol.: *Trestný zákon. Komentár*. Prvé vydanie. Bratislava. Vydavateľstvo Osveta, 1964, 378 s.

(napr. teror, záškodníctvo, trestné činy postihujúce obchod s drogami, zbraňami, deťmi, ženami a iné).

Z hľadiska novodobejšej právnej úpravy problematiky organizovaného zločinu možno konštatovať, že najvýznamnejšími boli zákon č. 183/1999 Z. z. zo 6. 7. 1999, ktorým sa novelizoval Trestný zákon č. 140/1961 Zb. v znení neskorších predpisov, účinný od 1. 9. 1999, zákon č. 421/2002 Z. z. zo dňa 19. 6. 2002, účinný od 1. 9. 2002, zákon č. 457/2003 Z. z. zo dňa 21. 10. 2003, účinný od 1. 12. 2003 a napokon zákon č. 403/2004 Z. z. zo dňa 24. 6. 2004 o európskom zatýkacom rozkaze a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa novelizoval tak Trestný zákon č. 140/1961 Zb. v znení neskorších predpisov, ako aj zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok), účinný od 1. 8. 2004.

▀ **Význam noviel Trestného zákona č. 140/1961 Zb.**

Pre problematiku organizovaného zločinu význam novely Trestného zákona č. 140/1961 Zb. **zákonom č. 183/1999 Z. z.** účinným dňa 1.9. 1999 spočíva okrem iného tiež v tom, že sa ním prvýkrát priamo v Trestnom zákone, v § 89 ods. 26 a v ods. 27 definovali pojmy „organizovaná skupina“ a „zločinecká skupina“ a legislatívne sa v § 185a zakotvil nový trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny, s osobitnými ustanoveniami § 185b a § 185c.

Slovenská právna úprava tak reagovala na nové formy kriminality a tiež vytvorila nové právne prostriedky boja proti organizovanému zločinu v oblasti ďalšej medzinárodnej spolupráce v tejto oblasti boja proti kriminalite, ku ktorej sa Slovenská republika zaviazala medzinárodnými zmluvami, alebo ku ktorej ju zaväzovali opatrenia medzinárodných alebo nadnárodných integračných zoskupení, ktorých bola členom, alebo o členstvo v ktorých sa uchádzala (napríklad „Spoločný projekt Európskych spoločenstiev a Rady Európy o korupcii a organizovanom zločine v krajinách prechádzajúcich transformačným procesom“ z 3. 12. 1997 (Octopus) a Rezolúcia rady ES/EÚ z 20. 12. 1996 o jednotlivcoch, ktorí spolupracujú s orgánmi justície v rámci boja proti medzinárodnému zločinu).

Pod pojmom organizovaná skupina sa podľa § 89 ods. 26 Trestného zákona platného v tom čase, teda novelizovaného zákonom č. 183/1999 Z. z., rozumelo spolčenie najmenej troch osôb na účely spáchania trestného činu, ktoré sa vyznačovalo deľbou úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ich plánovaním a koordinovanosťou.

Za zločineckú skupinu bolo považované (rovako v intenciách uvedenej novely) podľa § 89 ods. 27 Trestného zákona dlhší čas trvajúce zoskupenie najmenej troch osôb na účely páchania trestnej činnosti s cieľom dosiahnuť zisk, alebo preniknúť do orgánov verejnej moci a tak získať nad nimi kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť, alebo preniknúť do orgánov podnikateľských alebo nepodnikateľských subjektov, a tak získať nad nimi kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť alebo príjmy z nej, ktoré sa vyznačuje vysokým stupňom deľby práce medzi jednotlivými členmi zločineckej skupiny v rámci jej vnútorného organizačného usporiadania.

Za založenie, zosnanie, podporovanie, členstvo alebo činnosť a podporu pre zločineckú skupinu podľa § 185a Trestného zákona hrozilo odňatie slobody na tri roky až desať rokov alebo prepadnutie majetku.

Ustanovenie § 185b Trestného zákona sa týkalo účinnej lústosti, ktorou, ak boli splnené zákonné podmienky, zanikla trestnosť trestného činu založenia, zosnania a podporovania

zločineckej skupiny. Podmienkou bolo predovšetkým oznamenie páchateľa o zločineckej skupine a jej činnosti prokurátorovi, vyšetrovateľovi alebo policajnému orgánu, ktoré bolo dobrovoľné a toto oznamenie muselo byť vykonané v čase, kedy nebezpečenstvo, ktoré hrozilo z činnosti takejto skupiny mohlo byť ešte odstránené. To však neznamenalo, že páchateľ neboli potrestaní za iné dokonané trestné činy, ktoré už spáchal.

V tejto právnej úprave bol zahrnutý aj inštitút agenta, a to v ustanovení § 185c Trestného zákona, a to tak, že išlo o taký čin, ktorý by bol inak trestný podľa § 185a a ktorého sa dopustil agent, ktorý bol ustanovený na plnenie úloh pri odhalovaní páchateľov a trestných činov, a ak sa ho agent dopustil s cieľom zistiť páchateľa a z toho dôvodu bol činný alebo podporoval zločineckú skupinu. Toto ustanovenie sa však nevzťahovalo na čin, ktorým by agent založil alebo zosnoval zločineckú skupinu. Ďalšie plnenie úloh agenta upravoval § 15c novelizovaného Trestného zákona.

Predmetná novela okrem iného do Trestného zákona zakotvila nové ustanovenie § 40 ods. 3, podľa ktorého súd mohol znižiť pod dolnú hranicu trest odňatia slobody aj v tom prípade, ak odsudzoval páchateľa, ktorý významnou mierou prispel k objasneniu trestného činu spáchaného v prospech zločineckej skupiny alebo ktorý napomáhal zábraneniu spáchania trestného činu, ktorý niekto iný pripravoval alebo sa o jeho spáchanie pokúsil a to vtedy, ak sa malo vzhľadom na možnosti nápravy páchateľa, povahu a závažnosť ním spáchaného trestného činu za to, že účel trestu bolo možné dosiahnuť aj trestom kratšieho trvania.

Význam novely Trestného zákona **zákonom č. 421/2002 Z. z.** vzťahujúcej sa k problematike organizovanej trestnej činnosti spočíva najmä v zavedení novej skutkovej podstaty trestného činu terorizmu v § 94, a to v súlade s návrhom Rámcového rozhodnutia Rady o boji proti terorizmu zo dňa 7. 12. 2001, ale aj v doplnení doterajšieho trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 185a aj o teroristickú skupinu (s doplnením tiež § 89 ods. 28 o definícii teroristickej skupiny a novelizovaním § 185b a § 185c). Táto novela teda reagovala aj na medzinárodnú úpravu organizovaného zločinu a takto novelizované znenie Trestného zákona už bolo v zhode s tými dohovormi, pri ktorých sa predpokladala ich ratifikácia, ako napríklad Dohovor o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácií príjmov z trestnej činnosti (Štrasburg, 8. 11. 1990), Trestnoprávny dohovor o korupcii, Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a doplňujúci Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu.

Nad rámec analyzovanej hmotnoprávnej úpravy organizovaného zločinu je nevyhnutné aspoň v stručnosti spomenúť, že novelou Trestného poriadku - zákonom č. 457/2003 Z. z. sa do právnej úpravy Slovenskej republiky zaviedol inštitút tzv. spolupracujúceho, resp. korunného svedka, a to predovšetkým § 162a o dočasnom odložení vznesenia obvinenia v znení (ods. 1) : „Ak by vznesenie obvinenia podstatne sťažilo objasnenie korupcie, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny (§ 185a Trestného zákona) alebo obzvlášť závažného úmyselného trestného činu (§ 41 ods. 2 Trestného zákona) spáchaného organizovanou skupinou, zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou alebo zistenie páchateľa tohto trestného činu, môže vyšetrovateľ s predchádzajúcim súhlasm prokurátora na nevyhnutnú dobu dočasne odložiť vznesenie obvinenia (§ 163 ods. 1) osobe, ktorá sa významnou mierou podieľa na objasnení niektorého z týchto trestných činov alebo na zistení páchateľa. Dočasne odložiť vznesenie obvinenia sa nesmie voči organizátorovi alebo návodcovi trestného činu, na ktorého objasnení sa podieľa.“

Potreba právnej úpravy a aplikácie tohto ustanovenie vyplynula najmä z praxe orgánov činných v trestnom konaní. Pri postihovaní najzávažnejšej organizovanej trestnej činnosti sa totiž mnohokrát vyskytovala dôkazná núdza, preto spolupracujúci alebo korunný svedok ako osoba, ktorá sa spolupodieľala na páchaní trestnej činnosti, avšak následne sa rozhodla dobrovoľne pre spoluprácu s orgánmi činnými v trestnom konaní, sa ukázala byť neodmysliteľnou. Prokurátor sa na základe svedectva takejto osoby v konaní o trestnom čine, v ktorom táto osoba vystupovala ako svedok, mohol rozhodnúť, či voči spolupracujúcemu alebo korunnému svedkovi zastaví trestné stíhanie, alebo bude pre takúto osobu požadovať mimoriadne zniženie trestu odňatia slobody.¹⁰⁾ Ďalšou z alternatív bolo prerušenie trestného stíhania proti takejto osobe.

Zložitosť legálnej definície zločineckej skupiny v § 89 ods. 27 Trestného zákona č. 140/1961 Zb. v znení neskorších predpisov a s ňou spojené ťažkosti pri dokazovaní spáchania citovaného trestného činu podľa § 185a Trestného zákona, ako aj skutočnosť, že toto ustanovenie bolo zákonom zakotvené v roku 1999, t. j. pred prijatím Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu viedli v roku 2004 k tomu, že novelou Trestného zákona – **zákonom č. 403/2004 Z. z. o európskom zatýkacom rozkaze** sa definícia zločineckej skupiny v § 89 ods. 27 Trestného zákona upravila tak, aby zodpovedala Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a Spoločnému opatreniu Rady EÚ z 21. 12. 1998, ako aj záverom Bezpečnostnej rady OSN z októbra 2003 konštatujúcim, že dovedajšia právna úprava zužovala možnosti medzinárodnej spolupráce. Došlo tak k úprave tejto definície tým, že na naplnenie znakov skutkovej podstaty tohto trestného činu sa vyžadovalo preukázanie štruktúrovanosti skupiny a koordinovanosti konania jej členov oproti predošlému preukazovaniu vysokého stupňa deľby práce medzi členmi skupiny a vnútorného organizačného usporiadania. Okrem toho sa zmenil najmä pôvodný znak dlhodobosti trvania skupiny na znak jej existencie len počas určitého časového obdobia a do jej novej definície pribudlo páchanie touto skupinou výslovne stanovených trestných činov, za ktoré bolo možné uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej päť rokov alebo niektorého z trestných činov podľa § 160 až § 162 Trestného zákona.

Došlo tak k zosúladeniu pojmu zločinecká skupina zakotveného v Trestnom zákone konkrétnie s článkom 2 písm. a) Dohovoru, ktorý používa pojem „organizovaná zločinecká skupina“ a túto definuje ako štruktúrovanú skupinu troch alebo viacerých osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinované s cieľom spáchať jeden alebo viacero závažných trestných činov alebo trestných činov ustanovených podľa tohto dohovoru na účely získania finančnej alebo inej materiálnej výhody priamo alebo nepriamo.¹¹⁾

Dôležitým bolo aj zohľadnenie pojmu „závažný trestný čin“ podľa článku 2 písm. b) Dohovoru, definovaný ako „konanie, ktoré je trestným činom, za ktorý možno uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou najmenej štyri roky alebo prísnejší trest.“¹²⁾

Významným tak pre zakotvenie úprav v slovenskej legislatíve bolo nielen definovanie základných pojmov v článku 2 Dohovoru, ale aj ciele Dohovoru upravené jeho článkom 1,

10) Dôvodová správa k zákonu č. 457/2003 Z. z.

11) ŠANTA, J.: Zločinecká skupina medzinárodnoprávne súvislosti a praktické skúsenosti, In: Justičná revue, 2008, 60, č. 8 – 9, str.1157.

12) Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky publ. pod č. 621/2003 Z. z.

ktorého podstatou je spolupráca pri predchádzaní nadnárodnému organizovanému zločinu a boj proti nemu.

Nadnárodný charakter trestného činu je vymedzený v článku 3 ods.2 písm. a) až d) Dohovoru a to ako trestný čin spáchaný vo viac ako v jednom štáte, alebo ak je spáchaný v jednom štáte, ale činnosti ako prípravy, plánovanie, riadenie, kontrola trestného činu sa vykonali v inom štáte, resp. organizovaná zločinecká skupina sa zapája do činnosti vo viac ako v jednom štáte alebo trestný čin spáchaný v jednom štáte má podstatný vplyv v inom štáte.

V aplikačnej praxi, odvolávajúc sa na tento dohovor, neobstojí menej formálne chápanie štruktúrovanosti skupiny, pretože obsahovo je jej pôsobnosť vnímaná až nadnárodné, vrátane takých jej nebezpečných a cezhraničných aktivít, akými sú spominaná príprava, plánovanie, riadenie, kontrola trestnej činnosti a podobne. Preto takto v rôznych štátoch pôsobiaca skupina v rámci jej úspešného fungovania z hľadiska štruktúry, deľby úloh a trvania členstva rozhodne nebude pôsobiť na báze nejakej náhodilosti alebo organizačnej voľnosti¹³⁾.

Na tomto mieste je žiaduce zdôrazniť, že pojem „zločinecká organizácia“ možno nájsť aj v Jednotnej akcii 98/733/SV z 21. 12. 1998, priatej Radou na základe článku K.3 Zmluvy o Európskej únii, v ktorom je zakotvené, že účasť v zločineckej organizácii je v členských štátoch Európskej únie trestným činom.

► **Rok 2006 – súčasnosť**

Od priatia Trestného zákona č. 140/1961 Zb. a zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) až do účinnosti doposiaľ platného Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov a Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, došlo k ich početným novelizáciám (štyridsiatim štyrom Trestného zákona a k tridsiatim piatim Trestného poriadku).

Potreba rekodifikácie trestného práva hmotného i procesného sa preto ukázala ako akútна, napokoľko ani početnými novelizáciami pôvodného Trestného zákona a Trestného poriadku sa nedosiahlo ich dostatočné zosúladenie s princípmi ústavného zriadenia Slovenskej republiky a ani zosúladenie s novými požiadavkami na trestnoprávnu ochranu spoločenských vzťahov.

Jedinou možnosťou nápravy bolo prijatie nového Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. a Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z., na príprave ktorých sa pracovalo už od roku 2000.

Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. definoval pôvodne zločineckú skupinu v § 129 ods.3, v súčasnosti v ods. 4, ako štruktúrovanú skupinu najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinované s cieľom spáchať jeden alebo viacej zločinov, trestný čin legalizácie prijmu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona alebo niektorý z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti na účely priameho alebo nepriameho ziskania finančnej alebo inej výhody. Pre úplnosť dodávame, že § 129 ods. 6 a 7 Trestného zákona upravuje činnosť pre zločineckú alebo teroristickú skupinu a ich podporu.

13) ŠANTA, J.: Zločinecká skupina medzinárodnoprávne súvislosti a praktické skúsenosti, In: Justičná revue, 2008, 60, č. 8 – 9, str. 1157-1166.

Činnosťou sa rozumie úmyselná účasť v takých skupinách alebo iné úmyselné konanie na účel zachovania existencie takých skupín alebo spáchania týchto trestných činov (ods. 6).

Podpora takýchto skupín je definovaná ako úmyselné konanie spočívajúce v poskytnutí prostriedkov, služieb, súčinnosti alebo vo vytváraní iných podmienok na účel založenia alebo zachovania existencie takých skupín alebo spáchanie týchto trestných činov (ods. 7). Z porovnania obidvoch odsekov je zrejmé, že kym spoločnými znakmi sú spáchanie trestných činov podľa ods. 4 alebo 5 a konania smerujúce k ich zachovaniu, teda udržaniu ich existencie – ods. 6 aj 7, rozdielnymi sú konania na účel ich založenia podľa ods. 7, teda iniciovanie ich vzniku. Činnosťou vo forme účasti alebo iného úmyselného konania možno rozumieť také konanie, ktoré je priamo páchaním trestnej činnosti touto skupinou (násilná, ekonomická trestná činnosť) alebo napĺňaním jedného zo znakov objektívnej stránky skutkovej podstaty konkrétneho trestného činu.

Pod podporou zločineckej alebo teroristickej skupiny vo forme poskytnutia prostriedkov, služieb, súčinnosti alebo vo vytváraní iných podmienok možno úplne typicky zahrnúť najmä financovanie takýchto skupín, ale tiež služby ako osobná ochrana, doprava, ubytovanie, právne služby, skladovanie nelegálne získaného tovaru, jeho legalizácia, vytváranie pozitívneho obrazu členov takýchto skupín v médiách a mnohé ďalšie prostriedky podpory.¹⁴⁾

Z rozsudku Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1 Tdo V 1 / 2010 vyplýva, že v tomto konkrétnom prejednávanom prípade podporovaním zločineckej skupiny bolo informovanie jej vodcu policiajtom o pripravovaným policajných zásahoch.

V rámci problematiky zločineckých skupín je nevyhnutné spomenúť aj trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny upravený § 296 Trestného zákona.

Zločinecká skupina je jednou z najzávažnejších foriem súčinnosti a negatívne pôsobí na spoločnosť už len tým, že jestvuje.¹⁵⁾ V zmysle Trestného zákona a s prihliadnutím na medzinárodné dokumenty, sú založenie, zosnovanie, podporovanie či činnosť pre zločineckú skupinu závažné trestné činy, za ktoré môže súd uložiť trest odňatia slobody vo výške 5 až 10 rokov.

Zločinecká skupina spolu so skupinou teroristickou vytvárajú podstatu osobitného kvalifikačného pojmu v zmysle § 141 Trestného zákona a tým je nebezpečné zoskupenie.

Pri kvalifikovaných skutkových podstatách trestných činov je však potrebné rozlišovať medzi znakom „v nebezpečnom zoskupení“ (§ 144 ods. 1, 3 písm. a, § 145 ods. 1, 3 písm. b) a znakom „ako člen nebezpečného zoskupenia“ (§ 147 ods. 1, 3 písm. b Trestného zákona a mnohé iné). Zatial čo pri spáchaní činu „v nebezpečnom zoskupení“ postačuje, ak páchateľ bol pre zločineckú skupinu činný či ju podporoval a nebol jej členom, pri právnej konštrukcii „ako člen nebezpečného zoskupenia“, ako to už vyplýva z názvu, je potrebné, aby páchateľ čin spáchal ako člen zločineckej skupiny, pričom sa vyžaduje zavinenie vo forme úmyslu.

Zo zákonnej definície, ako aj z rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 9. 8. 2007, sp. zn. 1 Ntdš 3/ 2007 vyplýva, že jedným zo znakov zločineckej skupiny je, že jej cieľom je spáchanie jedného alebo viacerých zločinov, pričom nie je možné

14) Čenteš, J. a kol.: Trestný zákon. Veľký komentár. Bratislava. Eurokódex. 2013. s. 241. ISBN: 978-80-8155-020-1

15) Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 9. 8. 2007, sp. zn. 1 Ntdš 3/ 2007.

posudzovať skutok ako trestný čin s kvalifikačným znakom „nebezpečné zoskupenie“ či „ako člen nebezpečného zoskupenia“, pokiaľ by išlo o prečin, posudzovanie trestnej činnosti páchanej zločineckou skupinou je teda obmedzené len na páchanie zločinov, nemôže dôjsť k spáchaniu prečinu, pretože by nešlo o jeho spáchanie zločineckou skupinou.¹⁵⁾

Od pojmu zločinecká skupina však treba odlišovať pojem organizovaná skupina, pričom tak u zločineckej ako aj u organizovanej skupiny ide o spolčenie osôb, ktorým sa rozumie dohoda troch alebo viacerých osôb, obsahom ktorej je spáchanie jedného či viacerých trestných činov, pri organizovanej skupine postačuje, ak aspoň jedna z osôb bude trestne zodpovedná.¹⁶⁾

Najvyšší súd Slovenskej republiky sa zaoberal jednotlivými znakmi organizovanej a zločineckej skupiny aj vo svojom rozhodnutí z 22. 8. 2007, sp. zn. 1 Ndt 12/2007, v ktorom dospel k záveru, že práve štruktúrovanosť je hlavným znakom odlišujúcim organizovanú skupinu od zločineckej a že nemožno zamieňať pojem štruktúrovanosti s deľbou úloh medzi jednotlivými členmi skupiny a ich plánovitosťou a koordinovanosťou, a že pod pojmom štruktúrovanosť treba rozumieť usporiadanie, hierarchiu, a práve tie je potrebné vyklaňať vždy vo vzťahu k definícii organizovanej skupiny.¹⁷⁾

K výraznému posunu v praktickej aplikácii pojmu a znaku zločinecká skupina došlo v praxi na základe judikátu R 51 / 2013, podľa ktorého zločinecká skupina je relativne časovo a organizačne stabilná skupina najmenej troch osôb, ktorej cieľom je páchať koordinovanú trestnú činnosť vo forme zločinov a v § 129 ods. 4 Trestného zákona vymedzených trestných činov. Na rozdiel od organizovanej skupiny je charakteristická aj vertikálnou organizačnou štruktúrou s formálnymi znakmi nadriadenosti a podriadenosti v jej rámci (resp. i jej časti) a so sofistikovaným riadením. Tieto znaky zločineckej skupiny musia byť predmetom dokazovania v trestnom konaní, pričom tzv. dôkazné bremeno ľaží prokurátora.

Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. definoval organizovanú skupinu v § 129 ods.2 ako spolčenie najmenej troch osôb na účel spáchania trestného činu, s určitou deľbou určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ktorej činnosť sa v dôsledku toho vyznačuje plánovitosťou a koordinovanosťou, čo zvyšuje pravdepodobnosť úspešného spáchania trestného činu.

Trestný čin spáchaný organizovanou skupinou je v zmysle § 138 písm. i) Trestného zákona súčasťou osobitného kvalifikačného znaku, a to závažnejšieho spôsobu konania, ktorý je obzvlášť príťažujúcou okolnosťou podmieňujúcou možnosť použitia vyššej trestnej sadzby.

Záver

Sumarizujúc túto stručnú históriu hmotnoprávnej úpravy organizovanej a zločineckej skupiny v Slovenskej republike (čiastočne vrátane Československa) možno konštatovať, že táto právna úprava počas svojho vývoja prešla viacerými fázami tak, ako to bolo skôr uvedené (do r. 1961, r. 1961 – r. 2006, r. 2006 – súčasnosť), pričom do polovice 90. rokov minulého storočia mala len vnútrostátny charakter a následne jej vývoj výrazne

16) BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol.: Trestný zákon. Všeobecná časť. Kommentár. I. diel. 1. vydanie. Praha: C.H. Beck, 2010. 1106s. ISBN 978-80-7400-324-0.

17) Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. 8. 2007, sp. zn 1 Ndt 12/2007.

ovplyvňovala medzinárodná právna úprava, ktorá reagovala na prudký nárast organizovaného zločinu v celosvetovom meradle. V súčasnosti tak má predmetná právna úprava Slovenskej republiky výrazne medzinárodnoprávne aspekty, čo vytvára vhodné predpoklady na boj príslušných, najmä špecializovaných orgánov s organizovanou trestnou činnosťou jednak v podmienkach Slovenskej republiky, ako aj v rámci medzinárodnej spolupráce.

Zoznam použitej literatúry:

- [1] BREIER, Š. a kol.: Trestný zákon. Komentár. Prvé vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo Osveta, 1964,
- [2] BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol.: Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1.vydanie. Praha: C .H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-324-0.
- [3] IVOR, J., KLIMEK, L., ZÁHORA, J.: Trestné právo Európskej únie a jeho vplyv na právny poriadok Slovenskej republiky. I. vydanie. Žilina: EUROKÓDEX, 2013. ISBN 978-80-8155-017-1.
- [4] KARABEC, Z.: Účinost právnych nástrojov proti organizované kriminalite (použití agenta). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-099-1.
- [5] MATYS, K. a kol.: Trestní zákon, Komentár. I. Časť obecná.2. prepracované a doplnené vydání. Panorama. Praha, 1980.
- [6] NADAL, J. L.: Is the French Public Prosecution Service independent?, In: Journal of Criminal Law and Public Prosecution, číslo 1/2010, 2010. STS Science Centre Ltd.
- [7] PAOLI, L.: Organized Crime: New Label, New Phenomenon or Policy Expedient? In: International Annals of Criminology, Vol. 46 (1/2), 2008.
- [8] ŠANTA, J.: Zločinecká skupina medzinárodnoprávne súvislosti a praktické skúsenosti, In: Justičná revue, 2008, 60, č. 8 - 9.
- [9] ŠIMÁK, J. a kol.: Trestní zákon, komentár k zákonu ze dne 12. července 1950 č. 86 Sb. Orbis Praha. 1953
- [10] Dôvodová správa k zákonu č. 457/2003 Z. z.
- [11] Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky publ. pod č. 621/2003 Z. z.
- [12] Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 9. 8. 2007, sp. zn. 1 Ntdš 3/2007.
- [13] Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. 8. 2007, sp. zn. 1 Ndt 12/2007.
- [14] R 51/2013

JUDr. Ján Šanta, PhD.

prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry SR, Bratislava
jan.santa@genpro.gov.sk

Bc. Linda Kordíková

študentka Paneurópskej vysokej školy, Fakulta práva, Bratislava
linda.kordikova@gmail.com

Predkupné právo v pozemkovom spoločenstve

Pre-emption right in the land association

JUDr. Ing. Jarmila Lazíková, PhD.

Kľúčové slová:

predkupné právo, pozemkové spoločenstvo, vlastník spoločnej nehnuteľnosti, blízke osoby

Key words:

pre-emption right, land association, owner of the common real-estate, relatives

▀ **Úvod**

Predkupné právo je právo toho, v prospech ktorého bolo zriadené, žiadať, aby mu vec, právo alebo iná majetková hodnota boli prednostne ponúknuté na predaj. Predkupné právo zodpovedá povinnosti vlastníka veci alebo majiteľa práva alebo inej majetkovej hodnoty ponúknuť tento predmet na predaj prednostne oprávnenému. Predkupné právo tak predstavuje obmedzenie vlastníka veci, resp. majiteľa práva alebo inej majetkovej hodnoty s predmetom svojho vlastníckeho, resp. majetkového práva volne disponovať.

Všeobecná právna úprava predkupného práva sa nachádza v Občianskom zákonníku, konkrétnie v ustanovení § 140, ktorý patrí pod rubriku podielové spoluľastníctvo a v ustanoveniach § 602 – § 606 upravujúce predkupné právo v rámci vedľajších dojednaní pri kúpnej zmluve. Nesystematická právna úprava právneho inštitútu predkupného práva v Občianskom zákonníku vyvoláva v aplikáčnej praxi množstvo otázok, právnych problémov a nejasností, s ktorými sa však už Najvyšší súd SR, ale aj Najvyšší súd ČR vysporiadali vo svojej rozhodovacej činnosti. Táto skutočnosť je dôležitá jednak vzhľadom na to, že v dohľadnej dobe nemožno očakávať pomoc zo strany slovenského zákonodarca vo veci systematickej právnej úpravy predkupného práva v Občianskom zákonníku a jednak vzhľadom na fakt, že Občiansky zákonník je základným pilierom právnej úpravy predkupného práva. Právny inštitút predkupného práva využívajú aj mnohé ďalšie právne predpisy, ktoré budú len odkazujú na právnu úpravu predkupného práva v Občianskom zákonníku alebo obsahujú pravidlá *lex specialis* so subsidiárhou aplikáciou Občianskeho zákonníka. Možno sa však stretnúť aj s osobitnou právnou úpravou predkupného práva, ktorá subsidiárnu aplikáciu Občianskeho zákonníka vylučuje. Takýmto príkladom je aj právna úprava obsiahnutá v ustanovení § 9 ods. 7 zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách. Skôr ako prejdeme k problematike predkupného práva v pozemkovom spoločenstve považujeme za potrebné venovať pozornosť pojmu pozemkové spoločenstvo a osobitnej forme spoluľastníctva, ktorú so sebou táto právna forma prináša.

▀ **1. Pozemkové spoločenstvo**

Pozemkové spoločenstvá majú svoj pôvod v urbariátoch, komposesorátoch a im podobných útvaroch vytvorených v stredovekom feudálnom zriadení. Tieto útvary predstavovali osobitný režim spoločného užívania pozemkov, ktorý pretrval dodnes, a ktorý sa

vymyká z bežných vlastníckych a užívacích vzťahov upravených v Občianskom zákonníku. Súčasná právna úprava je obsiahnutá v zákone č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách. Pozemkové spoločenstvo je v zmysle ustanovenia § 2 tohto zákona:

- a) *lesné a pasienkové spoločenstvo vlastníkov podielov spoločnej nehnuteľnosti, na ktoré sa vzťahovali osobitné predpisy a ktoré vzniklo podľa osobitných predpisov.* Týmto osobitnými predpismi sú zákonný článok XIX/1898 o štátom spravovaní obecných a niektorých iných lesov a hôľ, ďalej o upravení hospodárskej správy spoločne užívaných lesov a hôľ, ktoré sú nedielnym vlastníctvom komposesorátov a bývalých urbarialistov, zákonný článok X/1913 o nedielnych spoločných pasienkoch a zákonný článok XXXIII/1913 o predaji niektorých štátnych nemovitostí, počasne o zamenení týchto, ktoré boli platné a účinné až do prijatia zákona č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách. Ide o pozemky bývalých urbárikov, ku ktorým im boli odňaté iba užívanie práva, ale formálne im vlastnícke práva zostali zachované aj počas obdobia kolektivizácie, preto nebolo potrebné žiadať po roku 1989 o reštitúciu, iba o vydanie príslušných pozemkov a ich právne vzťahy sa naďalej riadili vyššie uvedenými zákonmi, ktoré neboli v tom čase ešte zrušené.
- b) *lesné spoločenstvo, pasienkové spoločenstvo alebo pozemkové spoločenstvo založené podľa osobitných predpisov.* Týmto osobitnými predpismi sú reštitučné predpisy, najmä zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a k inému polnohospodárskemu majetku a zákon č. 293/1992 Zb. o úprave niektorých vlastníckych vzťahov k nehnuteľnostiam. V zmysle § 11 zákona č. 293/1992 Zb. bolo možné rozhodnúť o spoločnom obhospodarovaní vydaných reštituovaných pozemkov a o nedeliteľnosti spoluľastníctva. Teda išlo o obnovenie zaniknutých útvarov, kde bývalým urbárikom a komposesorom neboli odňaté iba užívanie, ale aj vlastnícke práva k danej nehnuteľnosti na základe zákona č. 81/1949 Zb. SNR o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbárikov, komposesorátov a podobných právnych útvarov a zákona SNR č. 2/1958 Zb. SNR o úprave pomerov a obhospodarovaní spoločne užívaných lesov bývalých urbarialistov, komposesorátov a podobných útvarov.
- c) *spoločenstvo vlastníkov spoločnej nehnuteľnosti.* Ide o spoločenstvo založené podľa nových právnych predpisov po roku 1989, najmä podľa zákona č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách, resp. podľa súčasne platnej a účinnej právnej úpravy.
- d) *spoločenstvo založené vlastníkmi spoločne obhospodarovaných nehnuteľností.* Predchádzajúca právna úprava zákona č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách neumožňovala založiť pozemkové spoločenstvo vtedy, ak išlo o viacero nehnuteľností, ktorých vlastníci mali záujem o ich spoločné obhospodarovanie. Túto možnosť zavedla až súčasná platná a účinná právna úprava zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách.

Cieľ, ktorý pôvodne sledovalo pozemkové spoločenstvo, uvedené pod písmenom a) až c), je racionálne hospodárenie na spoločnej nehnuteľnosti, ktorú nebolo možné efektívne prerozdeliť do výlučného vlastníctva jednotlivcov majúcich na nej svoj podiel. Osovitne sa to týkalo lúk, pasienkov a lesov. „Urbárske a iné spoločenstvá vznikli a dones sa zachovávajú v obnovených formách. Má to svoje opodstatnenie v dôsledku racionálnej požiadavky spoločného efektívneho využívania.“¹⁾ Nový typ pozemkového spoločenstva

1) Štefanovič, M. Pozemkové právo. Bratislava: Eurounion, 2006, s. 167

pod písm. d) sleduje spoločné obhospodarovanie jednotlivých poľnohospodárskych alebo lesných nehnuteľností, ktoré ostávajú vo vlastníctve jednotlivých členov pozemkového spoločenstva.²⁾ Na rozdiel od predchádzajúcich troch typov pozemkového spoločenstva tu nedochádza k vytvoreniu spoločnej nehnuteľnosti. Vlastník spoločne obhospodarovej nehnuteľnosti iba prenecháva túto nehnuteľnosť do správy spoločenstva bez toho, aby vzniklo spoluľastníctvo členov spoločenstva k týmto nehnuteľnostiam. Z uvedeného vyplýva, že problematika predkupného práva sa bude dotýkať iba prvých troch typov pozemkových spoločenstiev, t. j. pozemkových spoločenstiev, ktoré hospodária na jednej spoločnej nehnuteľnosti, ktorá je nedeliteľná až na výnimky stanovené zákonom.³⁾ Z nedeliteľnosti spoločne obhospodarovanej nehnuteľnosti vyplýva viacero skutočností. Po prvé, podielové spoluľastníctvo spoločnej nehnuteľnosti nemožno zrušiť ani vysporiadať podľa ustanovení § 141 a 142 ObčZ o zrušení a vysporiadanií podielového spoluľastníctva. To znamená, že spoluľastníci spoločnej nehnuteľnosti sa nemôžu dohodnúť na zrušení spoluľastníctva a vzájomnom vysporiadanií a ani súd nemôže na návrh niektorého z nich vykonať vyporiadanie rozdelením veci, prikázaním veci do vlastníctva jedného vlastníka alebo viacerých spoluľastníkov za náhradu, či nariadením predaja spoločnej veci. Cieľom daného ustanovenia je zabrániť ďalšiemu drobeniu pozemkov v pozemkovom spoločenstve a predísť tak vytváraniu drobných pozemkov bez reálnej ekonomickej hodnoty ako aj bez možnosti ich efektívneho obhospodarovania.⁴⁾ Uvedené sa však dotýka iba prvého z troch spôsobov zrušenia a vyporiadania podielového spoluľastníctva. Dôvodová správa však nevysvetľuje dôvod vylúčenia zrušenia a vyporiadania pozemkového vlastníctva prikázaním veci za náhradu a predaj spoločnej veci na základe rozhodnutia súdu. Domnievame sa, že umožnením zrušiť a vysporiadať spoluľastníctvo k spoločnej nehnuteľnosti podľa zvyšných dvoch spôsobov by viedlo k sceľovanou pozemkov a vlastníckych práv k nim odhliadnuc od situácie, že na danej nehnuteľnosti majú podiel aj neznámi vlastníci, ktorých práva spravuje Slovenský pozemkový fond. V takom pripade by spôsob vyporiadania a zrušenia podielového spoluľastníctva k spoločnej nehnuteľnosti predajom veci spravidla neprichádzal do úvahy.

Po druhé, prevod vlastníckeho práva k podielu na spoločnej nehnuteľnosti len na niektorých pozemkoch do tej patriacich je zakázaný. Cieľom daného ustanovenia je zabrániť tomu, aby vznikali spoluľastnícke podiely s rozdielnou výškou na jednotlivých pozemkoch spoločnej nehnuteľnosti.⁵⁾ Teda spoluľastnícky podiel je možné previesť na iný subjekt iba vo vzťahu k všetkým pozemkom patriacim do spoločnej nehnuteľnosti. Týmto

- 2) Dôvodová správa k zákonu č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách,
- 3) ust. § 8 ods. 2 zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách: *Od pozemku alebo pozemkov patriacich do spoločnej nehnuteľnosti možno na základe rozhodnutia zhromaždenia oddeliť novootvorený pozemok (ďalej len „oddelená časť spoločnej nehnuteľnosti“), ak*
 - a) *ide o prevod vlastníckeho práva k pozemku zastavanému stavbou povolenou podľa osobitného predpisu (z. č. 50/1976 Zb.), ak nejde o neoprávnenú stavbu (§ 135 c ods. 1 ObčZ),*
 - b) *sa mení účelové využitie spoločnej nehnuteľnosti alebo jej časti podľa osobitných predpisov (§ 17 ods. 4 z. č. 220/2004 Z. z., § 7 ods. 1 zákona č. 326/2005 Z. z.),*
 - c) *ide o prechod vlastníckeho práva k pozemkom vyvlastnením alebo na účel, na ktorý možno pozemok vyvlastniť (napr. § 108 z. č. 50/1976 Zb.),*
 - d) *tak ustanovuje osobitný predpis (napr. § 11 ods. 13 z. č. 330/1991 Zb.) alebo*
 - e) *ide o prevod vlastníckeho práva k pozemku v chránenom území alebo jeho ochrannom pásmi podľa osobitného predpisu (§ 62 ods. 3 písm. c) a § 63 z. č. 543/2002 Z. z.).*
- 4) Dôvodová správa k zákonu č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách
- 5) Dôvodová správa k zákonu č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách

iným subjektom však nesmie byť pozemkové spoločenstvo samo (ust. § 9 ods. 9 zákona č. 97/2013 Z. z.).

Po tretie, spoluľastníci spoločnej nehnuteľnosti majú predkupné právo k spoluľastníckemu podielu člena pozemkového spoločenstva ale iba vo vzťahu k tretím osobám; ak by išlo o prevod podielu na spoločnej nehnuteľnosti medzi dvoma alebo viacerými členmi pozemkového spoločenstva, predkupné právo nie je dané *ex lege*. To však nebráni jeho zriadeniu zmluvou, napr. samotnou zmluvou o založení pozemkového spoločenstva.

2. Predkupné právo v spoluľastníckemu podielu v pozemkovom spoločenstve

Predkupné právo predstavuje právny vzťah medzi individuálne určeným subjektom ako oprávneným a vlastníkom veci ako povinným, v ktorom oprávnený má právo za určitých okolností vec nadobudnúť ako prvý za predpokladu, že povinná osoba chce vec predať, resp. scudziť iným spôsobom, a v ktorom je zároveň povinný zaviazaný vec ponúknutú pre tento prípad oprávnenému na kúpu, resp. nadobudnutie do vlastníctva.⁶⁾ Predkupné právo je v novom zákone č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách upravené v troch ustanoveniach.

Po prvé, ustanovenie § 11 ods. 2 tohto zákona stanovuje, že vlastníci podielov spoločnej nehnuteľnosti majú k podielom spoločnej nehnuteľnosti, ktoré spravuje Slovenský pozemkový fond a ktoré sú vo vlastníctve štátu, predkupné právo. Ak teda Slovenský pozemkový fond (ďalej len SPF) rozhodne o predaji týchto pozemkov spoločnej nehnuteľnosti, je povinný ich ponúknúť prednostne všetkým členom pozemkového spoločenstva a to prostredníctvom výboru ako štatutárneho orgánu pozemkového spoločenstva. Návrh SPF o prevode podielu spoločnej nehnuteľnosti má písomnú formu a obsahuje primernú lehotu na podanie písomnej žiadosti záujemcov o ponúkaný podiel a cenu, za ktorú je ochotný predať tento podiel. Cena ponúkaného podielu sa určí podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 492/2004 Z. z. o stanovení všeobecnej hodnoty majetku. Ak vlastníci spoločnej nehnuteľnosti využijú svoje predkupné právo, SPF je povinný uzavrieť s nimi zmluvu o prevode spoluľastníckeho podielu k tejto nehnuteľnosti. Ak žiadny z vlastníkov neprejaví záujem o kúpu ponúkaného spoluľastníckeho podielu, až potom môže SPF ponúknúť tento podiel na predaj v obchodnej verejnej súťaži tretím osobám. Nakol'ko ustanovenie § 11 ods. 2 až ods. 5 nevylučuje explicitne aplikáciu ustanovení o predkupnom práve Občianskeho zákonníka, možno ustanovenia § 140 a § 602 až 606 ObčZ aplikovať subsidiárne k tomuto ustanoveniu ako ustanovenia *lex specialis*. Občiansky zákonník upravuje zmluvné predkupné právo v ustanoveniach § 602-606; tieto ustanovenia sa použijú aj v prípade predkupného práva spoluľastníkov.⁷⁾ Právna úprava o predkupnom práve spoluľastníckeho podielu v ustanovení § 140 ObčZ je až príliš strohá, preto sa pre výslovne neriešené situácie analogicky uplatňujú ustanovenia § 602 a nasl. ObčZ, ktoré právna prax považuje za všeobecné ustanovenia o predkupnom práve.⁸⁾

Po druhé, ustanovenie § 11 ods. 8 tohto zákona vylučuje aplikáciu všeobecných ustanovení o predkupnom práve.⁹⁾ Ide o prípad bezodplatného prevodu podielu štátu na

6) Jehlička, O. – Švestka, J. Nad predkupním právem. In: Právni rozhledy, 1994, č. 5, s. 160

7) Lazar, J. a kol. Občianske právo hmotné. 1. Bratislava: Iuraedition, 2010. s. 494

8) Šugrová, M. Předkupní právo. Praha: Linde, 2008. s. 48

9) t. j. ustanovení § 140 ObčZ a tým aj ustanovení § 602-606 ObčZ

člena pozemkového spoločenstva, ktorý je oprávnenou osobou podľa reštitučných predpisov.¹⁰⁾ SPF tak môže vydať oprávneným osobám nielen ich pôvodný podiel na nehnuteľnosti v pozemkovom spoločenstve, ktorý im patrí v zmysle reštitučných predpisov, ale ak sú členmi pozemkového spoločenstva, môže im vydať namiesto ich pôvodného pozemku ako náhradu spoluľastnícky podiel na spoločnej nehnuteľnosti v pozemkovom spoločenstve, ktorý spravuje a ktorý je vo vlastníctve štátu (teda nie vo vlastníctve tzv. neznámych vlastníkov). Cieľom reštitučných predpisov je zmierniť majetkové krivdy, ku ktorým došlo voči vlastníkom poľnohospodárskeho a lesného majetku v období rokov 1948 až 1989. Ak tito vlastníci už nežili, oprávnenými osobami sa stali ich právni nástupcovia, ktorých definuje zákon. V zmysle ustanovenia § 4 ods. 2 z. č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku a ustanovenia § 2 ods. 2 z. č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov je oprávnenou osobou aj právny nástupca poškodeného, ktorým je dedič zo záveta, inak deti a manžel oprávnenej osoby, inak rodičia oprávnenej osoby, inak súrodenci oprávnenej osoby, resp. deti tohto súrodencu, ak už nežije. V tomto prípade by aplikácia predkupného práva voči všetkým členom pozemkového spoločenstva bola neprimerane tvrdým zásahom do vlastníckeho práva člena pozemkového spoločenstva, ktorý je oprávnenou osobou podľa reštitučných predpisov. Preto zákonodarca explicitne vylúčil aplikáciu predkupného práva v tomto prípade poslednou vetou ustanovenia § 11 ods. 8 zákona č. 97/2013 o pozemkových spoločenstvách.

Po tretie, ustanovenie § 9 ods. 7 tohto zákona vylučuje aplikáciu predkupného práva podľa Občianskeho zákonného pri prevode podielu spoločnej nehnuteľnosti medzi členmi pozemkového spoločenstva s výnimkou prevodu podielu v správe SPF.¹¹⁾ Uvažujeme kvôli zjednodušeniu o situácii, že v danom pozemkovom spoločenstve neexistuje podiel v správe SPF. Tým vylúčime aplikáciu dôvetku prej vety ustanovenia § 9 ods. 7. Z díkcie zákona „*na prevod podielu spoločnej nehnuteľnosti medzi členmi spoločenstva sa nevzťahuje všeobecné ustanovenie o predkupnom práve*“ možno usudzovať, že ak sa člen pozemkového spoločenstva rozhodne previesť (napr. predajom alebo darovaním) svoj podiel na niektorého iného člena, resp. niektorých členov pozemkového spoločenstva, nie je povinný ho predtým ponúknut' na predaj všetkým členom pozemkového spoločenstva v zmysle ustanovenia § 140 ObčZ a ustanovení § 602-606 ObčZ. Ustanovenie je zrozumiteľné a zrejmý je aj cieľ, ktorý ním zákonodarca sledoval a to scel'ovanie spoluľastníckych podielov na spoločnej nehnuteľnosti znižovanie rozdrobenosti pozemkov a pozemkového vlastníctva. Avšak zmätok do ustanovenia § 9 ods. 7 prináša druhá veta, ktorá už bola medzičasom novelizovaná. Podľa pôvodného znenia tejto vety „*ak vlastník podielu spoločnej nehnuteľnosti prevádzza svoj spoluľastnícky podiel, môže ho ponúknut' na predaj ostatným vlastníkom podielov spoločnej nehnuteľnosti prostredníctvom výboru; ak o podiel neprejavia záujem ostatní vlastníci podielov, môže ho predať tretej osobe.*“ V súvislosti s prvou vetou možno citované ustanovenie vyklaďať tak, že ak vlastník spoločnej nehnuteľnosti nemá záujem previesť svoj podiel na niektorého, resp. len na niektorých členov pozemkového spoločenstva, predkupné právo členov pozemkového spoločenstva zostáva zachované voči tretím osobám (vrátane blízkych

10) Tóthová, L. Nový zákon o pozemkových spoločenstvách. In: Justičný revue, 2013, roč. 65, č. 10, s. 1252

11) Túto problematiku upravuje už vyššie uvedené ustanovenie § 11 ods. 2 zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách.

osôb¹²⁾ prevodcu) a prevodca ho môže zrealizovať buď sám vo vlastnej rézii alebo prostredníctvom výboru ako štatutárneho orgánu pozemkového spoločenstva. Tieto alternatívy vyplývajú zo slova „*môže*,“ ktoré zákonodarca v pôvodnom zákonnom texte použil. Hoci z dôvodovej správy k tomuto ustanoveniu vyplýva skôr povinnosť ako právo prevodcu svojho podielu na spoločnej nehnuteľnosti ponúknuť svoj podiel ostatným členom pozemkového spoločenstva prostredníctvom výboru: „*Ak vlastník podielu spoločnej nehnuteľnosti chce predať svoj spoluľastnícky podiel inému spoluľastníkovi spoločnej nehnuteľnosti, ostatní spoluľastníci nemajú predkupné právo. Môže sa však rozhodnúť, že tento svoj podiel ponúkne všetkým spoluľastníkom spoločnej nehnuteľnosti; v tomto prípade túto ponuku realizuje prostredníctvom výboru, ktorý ju členom spoločenstva oznámi prostredníctvom pozvánky na zasadnutie zhromaždenia.*“¹³⁾ Zrejme táto nezrovnalosť díkcia zákona a textu dôvodovej správy bola príčinou jeho veľmi skorej novelizácie. Zákonodarca zákonom č. 34/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony zmenil slovo *môže* na slovo *musí*. Dôvodová správa k tomuto zákonu vysvetľuje zmenu nasledovne: „*Z doterajšej aplikačnej praxe vyplynula potreba upraviť ustanovenie tak, aby z neho jednoznačne vyplývala povinnosť ponuky predaja podielu prostredníctvom výboru spoločenstva.*“¹⁴⁾ Teda zákonná novela obmedzila možnosť vlastníka podielu previesť svoj spoluľastnícky podiel na ostatných členov pozemkového spoločenstva na jedinú možnú cestu a to cestu štatutárneho orgánu (výboru) pozemkového spoločenstva. To platí za predpokladu, že prevodca nevyužije možnosť previesť svoj podiel len na jedného, resp. niektorých členov pozemkového spoločenstva, kedy nie je dané predkupné právo ostatných spoluľastníkov podielov spoločnej nehnuteľnosti.

Zákonodarca však nezvolil šťastnú formuláciu daného ustanovenia a jeho novelizácia ešte dovršila jeho nezrozumiteľnosť pre adresáta tejto právnej normy, najmä ak adresát nepozná pôvodnú díkciu zákona a zákonný text číta bez dôvodovej správy. Súčasné znenie ustanovenia § 9 ods. 7 vyvoláva dojem, že si prvá a druhá veta vzájomne odporujú: „*Na prevod podielu spoločnej nehnuteľnosti medzi členmi spoločenstva sa nevzťahuje všeobecné ustanovenie o predkupnom práve, ak nejde o prevod podľa § 11 ods. 2. Ak vlastník podielu spoločnej nehnuteľnosti prevádzza svoj spoluľastnícky podiel, musí ho ponúknuť na predaj ostatným vlastníkom podielov spoločnej nehnuteľnosti prostredníctvom výboru; ak o podiel neprejavia záujem ostatní vlastníci podielov, môže ho predať tretej osobe.*“ Kým prvá veta ruší predkupné právo členov pozemkového spoločenstva, ak chce prevodca previesť svoj podiel len na niektorého, resp. len na niektorých z nich; druhá veta budí dojem, že prevodca nemá pri prevode svojho podielu inú možnosť ako previesť svoj podiel tak, že ho musí ponúknuť na predaj ostatným vlastníkom podielov spoločnej nehnuteľnosti, t. j. že predkupné právo títo ostatní

12) Blízka osoba je podľa ust. § 116 ObčZ príbuzný v priamom rade, súrodenec a manžel; iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby sebe navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pociťovala ako vlastnú ujmu.

13) Dôvodová správa k zákonom č. 97/2013 z. z. o pozemkových spoločenstvách

14) Dôvodová správa k zákonom č. 34/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

vlastníci majú zachované a prevodca ho musí respektovať. Že sa slovo *musí* nevzťahuje na predkupné právo ostatných spoluľastníkov podielov spoločnej nehnuteľnosti, ale iba na spôsob realizácie ich predkupného práva prostredníctvom výboru, ak nevyužije prevodca možnosť ponúkanú podľa diktie prvej vety, vyplýva až po zdĺhavom systematickom (zo vzťahu medzi prvou a druhou vetou cit. diktie ustanovenia § 9 ods. 7), historickom (z pôvodného a súčasného znenia ustanovenia) a teleologickom (najmä z dôvodových správ) výklade cit. diktie zákona, prezentovaného vyššie.

Taktiež cit. ustanovenie § 9 ods. 7 môže viest k výkladu, že prvá veta ruší aplikáciu všeobecného predkupného práva podľa Občianskeho zákonníka pri prevode podielu medzi členmi pozemkového spoločenstva. Medzi nimi zostane sice predkupné právo zachované, avšak bude sa riadiť výlučne ustanovením *lex specialis*, t. j. druhou vetou ustanovenia § 9 ods. 7 zákona o pozemkových spoločenstvách. V podmienkach Slovenska však toto nie je štandardná legislatívna technika. Zákonodarca buď upravi špeciálne ustanovenia, z ktorých vyplynie, že aplikácia všeobecných ustanovení je vylúčená iba implicitne alebo explicitne vylúčí aplikáciu všeobecných ustanovení v poslednej vete daného ustanovenia (napr. § 11 ods. 8 zákona o pozemkových spoločenstvách). Odhliadnuc od legislatívnej techniky druhú vetu by zvádzalo vyklaňať v tom zmysle, že spoluľastník pri prevode svojho podielu na spoločnej nehnuteľnosti je vždy povinný ponúknut' ho najprv všetkým spoluľastníkom v pozemkovom spoločenstve a to výlučne cestou výboru a iba v prípade, že nik z členov pozemkového spoločenstva neprejaví oň záujem, ho môže ponúknut' tretej osobe vrátane jeho blízkej osobe, nakoľko *lex specialis* výnimku blízkych osôb, obdobnú ust. § 140 ObčZ, nestanovuje.

Preto de *lege ferenda* odporúčame zvážiť iné znenie citovaného a v súčasnosti značne zmätočného ustanovenia. Uvedieme dve alternatívy, ktoré zachovajú význam, o ktorý sa snažil zákonodarca.

Prvá alternatíva: Na prevod podielu spoločnej nehnuteľnosti medzi členmi spoločenstva sa nevzťahuje všeobecné ustanovenie o predkupnom práve,¹⁵⁾ ak nejde o prevod podľa § 11 ods. 2. Ak vlastník podielu spoločnej nehnuteľnosti *neprevádza* svoj spoluľastnícky podiel *podľa prvej vety*, musí ho ponúknut' na predaj ostatným vlastníkom podielov spoločnej nehnuteľnosti prostredníctvom výboru; ak o podiel neprejavia záujem ostatní vlastníci podielov, môže ho predaať tretej osobe (*previesť na tretiu osobu*).¹⁶⁾

Druhá alternatíva: Na prevod podielu spoločnej nehnuteľnosti medzi členmi spoločenstva sa nevzťahuje všeobecné ustanovenie o predkupnom práve,¹⁷⁾ ak nejde o prevod podľa § 11 ods. 2. Ak vlastník podielu spoločnej nehnuteľnosti *ponúka* svoj spoluľastnícky podiel *všetkým členom pozemkového spoločenstva*, *musí ho ponúknut' na predaj prostredníctvom výboru*; ak o podiel neprejavia záujem ostatní vlastníci podielov, môže ho predaať tretej osobe (*previesť na tretiu osobu*).

Z uvedených diktí vyplýva, že ak vlastník podielu nevyužije možnosť *previesť* svoj podiel na niektorého člena, resp. niektorých členov pozemkového spoločenstva, ale zároveň svoj podiel chce *previesť*, predkupné právo členom pozemkového spoločenstva zosťava zachované a realizuje sa výlučne cestou výboru ako štatutárneho orgánu pozemkového spoločenstva a tento význam sledoval aj zákonodarca v ustanovení § 9 ods. 7 zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách.

15) § 140 Občianskeho zákonníka.

16) K tejto zmene pozri výklad nižšie.

17) § 140 Občianskeho zákonníka.

Ďalší problém spočíva vo výklade ustanovenia § 9 ods. 7 druhej vety, presnejšie v jeho dôvetku „*ak o podiel neprejavia záujem ostatní vlastníci podielov, môže ho predat tretej osobe*“ vo vzťahu k tretím, ale blízkym osobám. Ak totiž vychádzame z dielne prevej vety, ustanovenia o predkupnom práve podľa Občianskeho zákonníka sú vylúčené v prípade, že prevodca svoj podiel prevádzza na jedného, resp. viacerých spoločníkov pozemkového spoločenstva. Z toho potom a *contrario* vyplýva, že ak ho ponúka tretej osobe, predkupné právo zostáva zachované členom pozemkového spoločenstva v plnom rozsahu, tak ako ho ustanovuje Občiansky zákonník. Z toho by vyplývalo, že predkupné právo členovia pozemkového spoločenstva nebudú mať zachované, ak by prevodca chcel svoj podiel previesť na svoju blízku osobu (§ 140 ObčZ). Vyššie cit. dôvetok druhej vety ust. § 9 ods. 7 však obsahuje ustanovenie *lex specialis*, ktoré vylučuje aplikáciu ust. § 140 ObčZ vo veci blízkych osôb. Umožňuje majiteľovi podielu previesť svoj podiel na tretiu osobu (bez výnimky vo vzťahu k blízkej osobe) iba za predpokladu, že žiadny člen pozemkového spoločenstva neprejaví záujem o ponúkaný podiel. Z toho možno vyvodiť záver, že predkupné právo voči všetkým vlastníkom podielov spoločnej nehnuteľnosti je zachované aj voči blízkej osobe prevodcu podielu a preto nie je možné previesť podiel v pozemkovom spoločenstve na blízku osobu prevodcu bez predchádzajúceho uplatnenia predkupného práva ostatných členov pozemkového spoločenstva. Dôvodová správa nevysvetľuje túto časť dielne zákona, avšak jedným z cieľov, ktorý tento zákon sleduje aj v mnohých ďalších svojich ustanoveniach, je zabrániť drobeniu pozemkového vlastníctva v pozemkových spoločenstvách a prispieť k sceľovaniu pozemkov a spoluľastníckych podielov.

Posledný problém, ktorý zmätočné ustanovenie so sebou prináša, spočíva opäť v dielci už spomínaného dôvetku a to „*môže ho predat tretej osobe*.“ Ani z dôvodovej správy ani z cieľov, ktoré zákonodarca sleduje zákonom č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách nevyplýva dôvod, prečo by nemohol prevodca svoj podiel na spoločnej nehnuteľnosti v pozemkovom spoločenstve tretej osobe (vrátane svojich blízkych osôb) scudziť aj inak ako predajom. V tomto prípade ide zrejme iba o nepozornosť zákonodarcu pri aplikácii pravidiel legislatívnej techniky, keď opomenuj aj iné spôsoby scudzovania vecí, napríklad otázku, či sa predkupné právo vzťahuje len na predaj alebo aj iné spôsoby scudzenia vecí právna veda a aplikačná prax už vyriešili. „Sporná je otázka, či predkupné právo vzniká len pri prevode odplatnom alebo i pri prevode bezodplatnom. Pre jej správne zodpovedanie nie je rozhodujúce samo o sebe jazykové znenie § 140, ktoré sa neobmedzuje len na prevody odplatné, ale predovšetkým účel komentovaného ustanovenia. Ak má predkupné právo poskytnúť ostatným spoluľastníkom možnosť ochrany pred tým, aby sa novým vlastníkom stala určitá osoba, nemožno ho obmedzovať len na prevody odplatné.“¹⁸⁾ Rovnaký názor má aj Najvyšší súd Slovenskej republiky: „Predkupné právo podielového spoluľastníka sa uplatňuje aj pri prevode spoluľastníckeho podielu na základe darovacej zmluvy.“¹⁹⁾ De lege ferenda by bolo vhodné cit. dielcu ustanovenia zmeniť niektorým z nasledujúcich spôsobov: „*môže ho previesť na tretiu osobu*,“ resp. „*môže ho scudziť tretej osobe*,“ príp. demonštratívnym výpočtom „*môže ho predat, darovať alebo inak scudziť tretej osobe*.“ Súčasné znenie totiž neprimerane obmedzuje vlastnícke právo vlastníka podielu na spoločnej nehnuteľnosti v pozemkovom spoločenstve voľne so svojím podielom disponovať. Vlastníckemu právu poskytuje ochranu jednako Ústava SR v článku 20 a jednako Európsky dohovor o ľudských právach a základných slobodách (ďalej len EDLP) v dodatkovom protokole č. 1 v článku 1 (ochrana majetku). Je však

18) Fiala, J. a kol. Občanskýzákoník. Komentár. I. díl. Praha: WoltersKluwer ČR, 2009. s. 472

19) Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. októbra 2005, sp. zn. I Cdo 102/2005

potrebné pripustiť, že ani žiadne ľudské právo okrem zákazu mučenia (čl. 3 EDLP) nie je absolútne, t. j. možno ho obmedziť a to:

- iným ľudským právom, pričom je potrebné hľadať rozumný kompromis medzi oboma dotknutými ľudskými právami alebo
- požiadavkami verejného záujmu.

Pritom zase treba rešpektovať princíp proporcionality, t. j. či existoval „rozumný vzťah medzi použitými prostriedkami a sledovaným účelom alebo inými slovami, či bola docieleaná spravodlivá rovnováha medzi požiadavkami všeobecného záujmu a záujmami jednotlivca.“²⁰⁾ V prípade Sporrong a Lönnroth c. Švédsko musel Európsky súd pre ľudské práva pre účely ustanovenia čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 EDLP určiť, či existuje spravodlivá rovnováha medzi požiadavkami všeobecného záujmu spoločnosti a požiadavkami na ochranu základných práv jednotlivca. V opačnom prípade by jednotlivec musel niesť neúmerné bremeno.²¹⁾ Otázkou je, či existuje spravodlivá rovnováha medzi záujmom vlastníka – prevodcu podielu spoločnej nehnuteľnosti v pozemkovom spoločenstve voľne disponovať s predmetom svojho vlastníctva a verejným záujmom, ktorý zákonodarca sledoval obmedzením scudziť tento podiel tretej osobe predajom. Dôvody prijatia tohto opatrenia neuvádzajú dôvodová správa k zákonu č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách ani implicitne. Možno skonštatovať, že na vlastníka podielu na spoločnej nehnuteľnosti je tak kladené neprimerané bremeno, pretože tu absentuje akýkoľvek všeobecny záujem, ktorý by mal prednosť pred individuálnymi záujmami vlastníka. Cit. diktia tak núti vlastníkov podielov v pozemkovom spoločenstve prevádzka svoj podiel simulovanými kúpnymi zmluvami a vedie tak vlastne len ku konaniu *in fraudem legis*.

Zhrnutie

Predchádzajúci zákon č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách neupravoval problematiku predkupného práva osobitne, ale odkazoval na ustanovenie § 140 Občianskeho zákonnika. Nový zákon č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách priniesol zmenu aj do právnej úpravy predkupného práva. V zmysle ustanovenia § 9 ods. 7 sa na prevod podielu spoločnej nehnuteľnosti medzi členmi pozemkového spoločenstva už viac nevzťahujú všeobecné ustanovenia o predkupnom práve. Článok sa zaobrá analýzou ustanovení o predkupnom práve v novom zákone o pozemkových spoločenstvách, osobitne so zameraním na ustanovenie § 9 ods. 7, ktoré napriek svojej krátkej existencie bolo už predmetom novelizácie zákona č. 34/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Summary

The previous law no. 181/1995 Coll. on the land association did not include any special regulation on the pre-emption rights; its rules referred only on the general provisions of pre-emption rights regulated in the Civil Code. The new law no. 97/2013 Coll.

20) Agosi c. Taiansko (z 24. októbra 1986, Annuaire, č. 108) citované z Svák, J. Ochrana ľudských práv. Bratislava: Eurokodex, 2003, s. 735-736

21) Svák, J. Ochrana ľudských práv. Bratislava: Eurokodex, 2003, s. 749-750

on the land associations includes some special rules related to the pre-emption rights. According to the paragraph 9 (7) of this law, the general rules of the pre-emption rights regulated in the Civil Code are excluded from the relations between the members of the land associations when the share of some member should be ceded. The paper analyses the rules regulated the pre-emption rights in the new law on the land associations, especially the paragraph 9(7), which was amended in spite of its short existence.

Zoznam použitej literatúry:

- [1] FIALA, J. a kol. Občanskýzákoník. Komentář. I. díl. Praha: WolterKluwer ČR, 2009. 904 s. ISBN 978-80-7357-395-9
- [2] JEHLIČKA, O. – ŠVESTKA, J. Nad předkupním právem. In: Právnírozhledy, 1994, č. 5, s. 160-165
- [3] LAZAR, J. a kol. Občianske právo hmotné. 1. Bratislava: Iuraedition, 2010. 715 s. ISBN 978-80-8078-346-4
- [4] SVÁK, J. Ochrana ľudských práv. Bratislava: Eurokodex, 2003. 934 s. ISBN 80-88931-19-3
- [5] ŠTEFANOVIČ, M. Pozemkové právo. Bratislava: Eurounion, 2006.299 s. ISBN 80-88984-92-0
- [6] ŠUGROVÁ, M. Předkupní právo. Praha: Linde, 2008. 127 s. ISBN 978-80-7201-715-7
- [7] TÓTHOVÁ, L. Nový zákon o pozemkových spoločenstvách. In: Justičný revue, 2013, roč. 65, č. 10, s. 1247 – 1254 ISSN 1335-6461
- [8] Dôvodová správa k zákonu č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách
- [9] Dôvodová správa k zákonu č. k zákonu č. 34/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
- [10] Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. októbra 2005, sp. zn. I Cdo 102/2005
- [11] Agosi c. Taiansko (z 24. októbra 1986, Annuaire, č. 108) citované z Svák, J. Ochrana ľudských práv. Bratislava: Eurokodex, 2003, s. 735-736

JUDr. Ing. Jarmila Lazíková, PhD.

katedra práva

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Tr. A. Hlinku 2

949 01 Nitra

e-mail: jarmila.lazikova@uniag.sk

tel.: 037/ 641 50 76

Recenzia na dielo Peter Mosný – Miriam Laclavíková „Vybrané kapitoly z vývoja právnych inštitútorov“,

**Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2013,
ISBN 978-80-8082-703-8. 195 s.**

**Review of the Book Written by Peter Mosný – Miriam Laclavíková „Selected Chapters from the Development of Legal Institutions“,
Trnava: University of Trnava, Faculty of Law, 2013, ISBN 978-80-8082-703-8. 195 p.**

JUDr. PhDr. Róbert Jáger, PhD.

V druhej polovici roka 2013 bola publikovaná Právnickou fakultou Trnavskej univerzity v Trnave nová učebná pomôcka autorskej dvojice Peter Mosný a Miriam Laclavíková s názvom „Vybrané kapitoly z vývoja právnych inštitútorov“, ktorá je čiastkovým výstupom grantového projektu KEGA č. 003TTU-4/2012 „Formácia podnikateľských schopností študentov spojená s reformnou optimalizáciou výučby dejín štátu, prameňov práva a právnych inštitútorov“.

Učebná pomôcka „Vybrané kapitoly z vývoja právnych inštitútorov“ je do značnej miery cielene určená študentom nie právnych odborov a za svoj prioritný cieľ si kladie informovať o základoch práva a jeho inštitútoch. Autori sa preto zamerali na popis všeobecných znakov práva a to na jednej strane na znaky práva v jeho historicko-právnej rovine, na druhej strane na znaky pozitívno-právne. Práve v tomto pokuse o skĺbenie náhľadu historicko-právneho a teoreticko-právneho na jednej strane s náhľadom pozitívno-právnym na druhej strane vidíme novosť prístupu autorov k spracovávanej problematike, nakoľko súčasná aj minulá spisba pomerne striktne oddelovala tieto aspekty, čo študentom nepomáhalo v zorientovaní sa v danej problematike. V zmysle vyššie uvedeného je obsah učebnej pomôcky navrhnutý tak, že prvé dve kapitoly sa zameriavajú na analýzu práva a právneho systému z historicko-teoretického pohľadu. Následne tretia kapitola analyzuje právo v jeho objektívnom a pozitívnom slova zmysle.

Prvá kapitola je zameraná na prezentáciu základov teórie štátu. Autori sa tu podrobnejšie zaoberajú problematikou terminologického vyjadrenia pojmu štát a popisujú základné definičné znaky štátu a systému štátnych orgánov. Následne popisujú formu štátu a formu vlády, pričom nevynechávajú ani historický pohľad na formovanie sa štátnosti na našom území. Zaujímavé je, že na rozdiel od väčšiny autorov venujúcich sa popisu vývoju štátu a práva v našich dejinách nepoužívajú autori tejto učebnej pomôcky zaužívaný všeobecnejší a pomerne diplomatický termín „vývoj štátu a práva na našom území“, ale pokročili o krok ďalej, a hovoria o „formovaní štátu a štátnosti Slovákov“. Používaním tohto termínu autorí vytvárajú priestor pre diskusiu o možnosti, či priam nutnosti prehodnotenia používania doterajšej – možno až príliš všeobecnej – terminológie, a jej nahradenie terminológiou umožňujúcou hrdé hlásenie sa k identite národa slovenského, ktoré na rozdiel od ostatných vyspelých národov Európy je v našom priestore stále ešte zaznávané. V zmysle tohto možno dospieť k záveru, že Slovenská republika vzniknutá v roku 1993 je štátom, ktorý vznikol ako nevyhnutnosť a výsledok snáh národa slovenského

v posledných storočiach, a teda je štátom národným: určite teda nie je nesprávne použiť terminu „formovanie štátu a štátnosti Slovákov“.

Akcent druhej kapitoly je kladený na základy teórie práva. Autori sa v tejto časti práce zaoberajú bližším popisom a charakterizovaním práva a spoločnosti, právnych noriem, neprávnymi normativnimi systémami, právnym štátom, právnym systémom, prameňmi práva, ale aj realizáciou práva a právnymi vzťahmi. Pozornosť čitateľa je teda zameraná hlavne na zrozumiteľné predstavenie obsahu definície právneho systému ako takého i jeho špecifických znakov, ale tiež aj na rozbor jednotlivých znakov právnej normy.

Obsahovo najrozšíahlejšou časťou recenzovanej učebnej pomôcky je tretia kapitola, ktorá má tendenciu dotvoriť celý predstavaný komplex prvých dvoch kapitol snahou o vystihnutie podstaty jednotlivých právnych odvetví pozitívneho práva platného na území Slovenska v rovine prepojenia súčasnosti s minulosťou. Túto kapitolu autori správne rozdelili na dve základné časti: na časť pojednávajúcu o verejnem práve a časť pojednávajúcu o súkromnom práve. Časť venujúca sa verejnemu právu následne bližšie popisuje inštitúty ústavného práva, správneho práva, trestného práva, občianskeho práva procesného, a vo všeobecnej rovine popisuje aj ostatné odvetvia verejného práva. Časť venujúca sa súkromnému právu bližšie popisuje inštitúty občianskeho práva hmotného (s bližšou špecifikáciou vecného práva, dedičského práva, záväzkového práva, rodinného práva) a obchodného a pracovného práva.

Jedinú výhradu, ktorú voči uvedenej učebnej pomôcke možno mať, je nepresnosť obsiahnutá v poznámke pod čiarou č. 10, kde je pomerne nepresne uvedené, že „...najstaršie štátne útvary (*Egypt a Mezopotámia*) vznikli v období staroveku (3000 pred Kr)“. Nie celkom presný je údaj datovania, nakoľko najnovšia historiografia kladie vznik egyptského štátu do obdobia ešte pred rokom 3100 pred Kr. (štáty Mezopotámie vznikali dokonca ešte o storočie skôr pred vznikom egyptského štátu). Zároveň nie je správne Mezopotámiu označovať terminom štátne útvary nakoľko Mezopotámia bola a je len geografické označenie, na priestore ktorého vznikali, vyvijali sa a zanikali rôzne štátne útvary. Uvedená nepresnosť pravdepodobne vznikla len ako dôsledok o snahu eliminácie zbytočného množstva informácií obsiahnutých na obmedzenom rozsahu tejto učebnej pomôcky.

Celkovo je však možné hodnotiť učebnú pomôcku „*Vybrané kapitoly z vývoja právnych inštitútorov*“ veľmi pozitívne. Rovnako je možné konštatovať, že publikácia je rozhodne obohatením spisby venovanej popisu právnych inštitútorov aj pre „neprávnikov“, a posúva ho o značnú dĺžku ďalej najmä pre svoje skíbenie poznatkov v troch základných rovinách: teoreticko-právnej, historicko-právnej a v neposlednom rade aj v rovine pozitívno-právnej. Publikáciu hodnotíme pozitívne aj z pohľadu formy akou je písaná. Autori sa vyvarovali akýmkoľvek ľažkopádnym nezrozumiteľným termínom a práca je zrozumiteľná pre kohokoľvek, kto so štúdiom práva a právej terminológie má čo i len minimálne (alebo žiadne) predchádzajúce skúsenosti.

Čitateľ má tak možnosť sa oboznámiť s historickým vývojom štátu a práva na území Slovenska a zároveň sa môže zorientovať aj v súčasnom pozitívnom práve. Práve táto skutočnosť by mala podľa autorov prispieť k vytvoreniu a ďalšiemu posilňovaniu právneho poviedomia aj u čitateľov neprávnického zamerania. To všetko so zámerom napomáhať procesu, u širokej vysokoškolskej aj neprávnickej verejnosti, úspešnejšieho štartu pri praktickom začleňovaní sa na pracovnom trhu.

JUDr. PhDr. Róbert Jáger, PhD.

*Katedra teórie a dejín Štátu a práva,
Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta*

Správa z inauguračného konania doc. JUDr. Jozefa Čentéša, PhD. za profesora v odbore trestného práva

***Report of the Inaugural doc. JUDr. Jozef Čentéš, PhD.
as professor of Criminal Law***

prof. JUDr. Mgr. Jana Viktoryová, PhD.

Docent JUDr. Jozef Čentéš, PhD. – právnik, prokurátor GP SR, pedagóg, vedec, špecialista so širokým teoretickým a praktickým rozhlľadom sa uchádzal o inauguračné konanie za profesora v odbore trestného práva na Masarykovej univerzite v Brne. Vlastné inauguračné konanie prebiehalo v troch na sebe nezávislých kolách, ktoré pozostávali z prezentovania právnych názorov a výsledkov vedeckého výskumu uchádzača o vymenovanie za profesora.

V rámci realizácie vymenovacieho konania profesorom v odbore trestného práva doc. JUDr. Jozefa Čentéša, PhD. dňa 23. 10. 2013 sa uskutočnila inauguračná prednáška pre verejnosť a to na pôde Masarykovej univerzity Právnickej fakulty v Brne. Témou tejto prvej prednášky uchádzača bol „Zásah do práva na súkromie pri odpočúvaní“. Ide o problematiku, ktorej sa uchádzač venuje systematicky a dlhodobo, vyjadroval sa k nej prostredníctvom svojich odborných statí, ako aj formou vedeckej monografie, pričom využil svoje dlhorocné skúsenosti z pôsobenia v rezorte prokuratúry, z pedagogickej činnosti na rôznych vysokoškolských inštitúciach doma aj v zahraničí a z riešených výskumných projektov. Uchádzač analyzuje inštitút odpočúvania v Slovenskej republike ako zásah do základných práv, najmä do práva na súkromie, pričom vo svojich postojoch a názoroch rešpektuje predmetné právo. Cieľom prednášky bola charakteristika zásahov do práva na súkromie z hľadiska kritérií legality, legitimity a proporcionality. Uvedená charakteristika vytvára predpoklady na posúdenie aspektov, ktoré má orgán verejnej moci zohľadniť pri zásahu do základných práv a slobôd, najmä do práva na súkromie pri odpočúvaní. Docent Čentéš zaujal poslucháčov pútavou prednáškou, ktorej obsah bol zameraný na právo na súkromie ako súčasť zabezpečenia slobody každého pred zákonom, zabezpečenia ľudských práv a právnej istoty. Osobitnú pozornosť upriamil na právny štát, jeho podstatu a základné atribúty, upozornil prítomných na význam medzinárodných a európskych aspektov práv na súkromie. Nosnou časťou prednášky bol invenčný výklad Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Vymenovacie konanie pokračovalo v poradí druhou inauguračnou prednáškou zo dňa 3. 12. 2013 pred Vedeckou radou Masarykovej univerzity Právnickej fakulty v Brne na tému „Veda trestného práva z pohľadu vedeckej a pedagogickej činnosti“. Uchádzač si zvolil problematiku koncepcie vedy trestného práva z hľadiska vedeckej a pedagogickej činnosti z dôvodu nutnosti poukázať na niektoré všeobecné otázky, ktoré považuje z hľadiska tejto témy za zásadné a vhodné k ďalšiemu skúmaniu. Vymedzil tri základné okruhy pozostávajúce z trestného práva ako právneho odboru, z koncepcie vedeckej činnosti v oblasti vedy trestného práva a z koncepcie pedagogickej činnosti – vyučovacieho procesu v odbore trestného práva. Celá prednáška sa niesla v duchu úvodného motta preuzatého od prof. J. Musila: „Najvyššou hodnotou moderného trestného práva určeného

pre 21. storočie musí byť princíp humanity, totiž spravodlivé trestné právo určené pre ľudí – pre páchateľa, pre obeť a pre celú spoločnosť“. Trestné právo ako právny odbor podal cteným prítomným cez poznanie historických súvislostí a vzťahu trestného práva k iným právnym odborom. Trestné právo vymedzil ako odvetvie verejného práva, ktoré chráni práva a oprávnené záujmy fyzických a právnických osôb, záujmy spoločnosti a ústavné zriadenie štátu pred trestnými činmi taxatívne vypočítanými v trestnoprávnych normách. Zdôraznil, že trestné právo neexistuje vo vákuu a nezávisle od ostatných spoločenských vzťahov, ktoré sú regulované normami iných právnych odborov. Súčasne zvýraznil a zároveň si aj položil radu otázok k téze, že nie je trestného činu bez porušenia norem súkromného práva, či verejného práva. Vyjadrenia uchádzača napr. k princípu ultima ratio, či jeho závery, že vo svojej podstate by sa trestné právo malo uplatňovať len vtedy, pokiaľ použitie iných prostriedkov právneho poriadku neprihádza do úvahy alebo ich využitie je zjavne neúčelné, či konštatovanie, že podľa jeho právneho názoru je neprípustná prax, keď štandardné civilné vzťahy sa riešia na úkor jedného z účastníkov prostriedkami trestného práva, ktoré vytvárali v diskusii množstvo rôznych otázok, na ktoré uchádzač odpovedal pohotovo a s prehľadom. Čo sa týka koncepcie vedeckej činnosti docent Čentéš sa chce v budúcnosti zamerať na riešenie dvoch protichodných tendencií súčasného trestného práva, ktorími sú na jednej strane snahy o sprísňovanie trestného práva prostredníctvom zavádzania nových skutkových podstát trestných činov a sprísňovania trestných sadzieb a na druhej strane zavádzanie systémových zmien tým, že riešenie trestného činu, za zákonom splnených podmienok sa ponecháva samotným účastníkom, t. j. často len s čiastočnou participáciou súdov resp. prokuratúry, napr. v podobe zmieru, podmeňného zastavenia trestného stíhania. Ďalej naznačil problémy spojené napr. so snahami priať európske trestné právo, či zavádzanie nových inštitútorov prevzatých z angloamerického trestného poriadku do nášho právneho systému. Uchádzač veľmi intenzívne vníma tieto neraz až sporné otázky aktuálneho vývoja trestného práva a cíti potrebu sa k nim v budúcnosti vyjadriť vo forme monografických prác. Je si vedomý, že tieto témy sa u odbornej verejnosti stretávajú aj s negatívnymi reakciami a sú predmetom mnohých odborných diskusií. Mietou docenta Čentéša je prispieť svojím dielom k rozvoju vedy trestného práva tak, aby aplikačná prax mala dostatok východísk pre formulovanie konkrétnych záverov pre svoju prácu. Všetky tieto zámery si vyžadujú systematickú vedeckú prácu, ktorá musí nadväzovať na výstupy iných predstaviteľov vedy trestného práva, na úspešné vedenie doktorandov a riešenie mnohých čiastkových výskumných projektov, pretože len tak môže uchádzač úspešne obstatť pred komunitou vedcov, pred svojimi žiakmi a kolegami. Výsledky svojho vedeckého výskumu docent Čentéš, ako aj svoje teoretické a praktické poznatky prenáša do konkrétnej pedagogickej činnosti pri výučbe trestného práva, ako o tom informoval prítomných v tretej časti svojej prednášky. Poukázal na nevyhnutnosť v oblasti vyučovacieho procesu venovať sa nielen teórii trestného práva, osvojeniu si pojmomologického aparátu a právej úpravy jednotlivých hmotnoprávnych a procesnoprávnych inštitútorov, ale zvýrazniť aj praktickú stránku výučby, či už vo forme riešenia vopred pripravených káuz, alebo praktickú činnosť vo forme kliniky trestného práva, ako vyššej podoby pedagogickej činnosti. Následne odporučil v oblasti klinického vzdelávania na právnických fakultách venovať sa aj študentským právnym poradniám.

Tretia inauguračná prednáška sa uskutočnila dňa 11. 3. 2014 pred Vedeckou radou Masarykovej univerzity v Brne, v rámci ktorej uchádzač upriamil svoju pozornosť na najdôležitejšie aspeky jeho vedeckej a pedagogickej práce.

Vedecké a odborné výsledky diela docenta Čentéša ho právom zaradujú do generácie prelomových právnikov, ktorí sa vyznačujú snahou o zodpovedný prístup k svojej práci, zmyslom pre spravodlivosť a napĺňanie zásad trestného konania.

Napredovaniu vo vedeckej činnosti mu napomáhala práca na prokuratúre a následne pedagogická činnosť. Od roku 1999 až doteraz pedagogicky pôsobí na Katedre trestného práva, kriminológie a kriminalistiky Právnickej fakulty UK v Bratislave. Originalitu a vedeckú erudíciu v plnom rozsahu preukázal vo svojej vedecko-výskumnej činnosti, a to ako zodpovedný riešiteľ takých významných projektov, ako boli napr. „Rozvoj metodiky vyšetrovania jednotlivých druhov trestných činov“, „Právne a inštitucionálne aspekty v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti ako integrálnej súčasti organizovaného zločinu“, „Vymožiteľnosť práva v Slovenskej republike“, „Hospodárska kriminalita v Slovenskej republike“, „Vojnové a súvisiace trestné činy a ich trvanie v súčasnosti“ atď. Riešil vedecko-výskumné úlohy v rámci projektu grantu VEGA v Slovenskej republike, podielal sa aj na projekte APVV „Trestná zodpovednosť právnických osôb“. Šírka jeho vedeckého nasadenia je obdivuhodná a svedčí o tom, že uchádzač patrí medzi vyhľadávané vedecké osobnosti.

S rovnakým nasadením pristupoval docent Čentéš aj k napĺňaniu vedecko-teoretických aktivít. Aktívne sa zúčastňuje na významných medzinárodných a domácich konferenciách, pričom príspevky prednesené na týchto podujatiach sú publikované ako vedecké štúdie v recenzovaných zborníkoch. Inicioval realizáciu zásadných domácich konferencií, kde vystupoval ako ústredná osobnosť organizačných a programových výborov.

Do povedomia širokej odbornej verejnosti sa docent Čentéš nezmazateľne zapísal publikovaním svojich vedeckých monografií „Hmotnoprávne aspekty trestnej činnosti páchanej v súvislosti s nealkoholovou toxikomániou v Slovenskej republike“ a „Odpočúvanie – procesnoprávne a hmotnoprávne aspekty“, rovnako ako aj vedeckou monografiou vydanou v spoluautorstve „Dejiny prokuratúry na Slovensku“.

Svoje osobité miesto na právnickej scéne v Slovenskej republike naplno preukázal ako člen komisie Ministerstva spravodlivosti SR, ktorá vypracovala návrh nového Trestného poriadku v roku 2005, čím prispel k rekodifikácii trestného práva procesného.

Svoju vedeckú činnosť ďalej rozvíja ako člen vedeckých rád, člen komisií pre udelenie akademických alebo vedecko-pedagogických titulov a odborových komisií.

V centre jeho vedeckého a pedagogického záujmu však vždy bol študent, jeho vzdelávanie a uvádzanie do tajov právnickej profesie.

Docent Čentéš vždy ostáva ľudský, zodpovedný, bojujúci o naplnenie spravodlivosti v trestnom konaní.

Dňa 18. 12. 2014 si doc. JUDr. Jozef Čentéš, PhD. prevzal z rúk českého ministra školstva titul profesor v odbore trestného práva, čím formálne zavŕsil svoje vedecké a pedagogické smerovanie. Získaním tohto prestížneho titulu osvedčil svoju profesionálnu erudíciu. Systematicky s osobným nasadením vedecky pracoval, aby úspešne obstál pred komunitou vedcov, pred svojimi kolegami, študentmi, priaznivcami, ale aj oponentmi a môže hrdo používať titul profesor.

Informácia z medzinárodnej konferencie Dny práva Visegradu v Kroměříži 2014 – Problémy ústavnosti v trestním i civilním řízení

Information of the international conference Days of Visegrad Law in Kroměříž 2014 – The Problems of Constitutionality in Criminal and Civil Proceedings

▀ Doc. JUDr. Zdeněk Koudelka, Ph.D.

Justiční akademie ve spolupráci s Vysokou školou Karla Engliše Brno a Katedrou ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity 27. – 28. 2. 2014 usporádala v Kroměříži mezinárodní konferenci – **Problémy ústavnosti v trestním i civilním řízení**, což bylo třetí pokračování **Dnů práva Visegradu v Kroměříži**, které se poprvé konaly roku 2012. Na konferenci za účasti soudců, státních zástupců a dalších právníků z Maďarska, Polska, Slovenska, Moravy, Slezska i Čech vystoupili zástupci zemí Visegradske skupiny.

Konferenci zahájil Bolesław Banaszkiewicz z polské Varšavy na téma **Soudní řízení je nejméně dvojinstanční – ústavní norma a její chápání v polské judikatuře**. Polško má ústavně zakotveno povinné dvojinstanční soudní řízení bez výjimky. Norma byla přijata jako reakce na zrychlené procesy během válečného stavu v Polsku 1981 i dříve. Nicméně praxe toto ustanovení vykládá zužujícím způsobem, kdy jsou z této povinnosti vyňata řízení, kdy rozhoduje Nejvyšší soud jako soud jediné instance a dále kdy nerozchoduje soud od počátku do konce (soudní přezkum kárného řízení exekutorů) s tím, že však platí pro soudní řízení správní. Dvojinstančnost se však užívá při rozhodování odvolacího soudu o nákladech odvolacího řízení, kdy je umožněno další odvolání. Příspěvek ukazuje na situaci, kdy se určité právo dá do ústavního předpisu. Nemůže však být prakticky realizováno, přitom není politická vůle na jeho změnu.

Druhý příspěvek měl **Zdeněk Koudelka** z moravského Brna na téma **Příslušnost státního zastupitelství**, v němž poukázal na činnost nepříslušných státních zastupitelství (kauza Rath, kauza bývalého náměstka ministra spravedlnosti Steinera a ředitele Vězeňské služby generála Kuly, kauza Nagyová a spol., nepříslušnost Okresního státního zastupitelství v Přerově v dozoru nad stiháním senátora Jiřího Čunka). Nepříslušnost státního zastupitelství má dopad na ústavní právo na zákonného soudce pro přípravné řízení (rozhodování o vazbě). Jde o závažnou procesní vadu, na kterou soudy mohou reagovat vrácením věci příslušnému státnímu zástupci k došetření po podání obžaloby a nevyhověním návrhů nepříslušnému státnímu zástupci v přípravném řízení trestním.

Třetím vystupujícím byl soudce Ústavního soudu v Brně **Radovan Suchánek**, který působí též na právnické fakultě v Praze v Čechách, s příspěvkem **Pochybností nad ústavností rozsudku pro zmeškání**. Sporné bylo především to, že se jej nemůže domoci žalovaný, ale jen žalobce. Nicméně ústavnost tohoto institutu Ústavní soud připustil.

Čtvrtým vystupujúcim byl **Ivan Halász** z Ústavu práva Maďarské akademie vied a z Fakulty veřejné správy Národní univerzity veřejné služby v Budapešti na téma **Odnětí a přikázání v kontextu rozhodování maďarského Ústavního soudu**. Zde bylo poukázáno na problematiku práva předsedkyně Úřadu pro správu justice překládat jednotlivé kauzy před zahájením jejich projednávání z přetížených soudů na méně zatížené soudy. Tuto možnost v původní variantě prohlásil Ústavní soud za neústavní. Parlament ji nezrušil, ale doplnil přezkumem ze strany Kurie (Nejvyšší soud).

Další vystoupení byly ze Slovenska – **Jozef Čentés** z Generální prokuratury a Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě: **Vybrané aspekty ústavnosti v prípravnom konaní v podmienkach Slovenska, Patrik Príbel'ský** z Okresního soudu Trnava a Právnické fakulty Trnavské univerzity: **Problémy ústavnosti v konaní všeobecnej justicie**. Slovenské příspěvky byly zajímavé i z pohledu toho, jak se původně jednotný československý právní řád vyvíjí rozdílně v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a na Slovensku. Jozef Čentés poukázal na porušování práva na přiměřenou délku trestního řízení, kdy v některých případech trvalo trestní stíhání více než 10 let.

Součástí konference v moravské Kroměříži byly i večerní neformální debaty spojené s ochutnávkou výborného moravského vína Josefa Balíka z Kostic ročníku 2013. Odebrané příspěvky jsou publikovány v čísle 2/2014 časopisu **Trestní právo** vydavatelství Wolters Kluwer ČR a.s.

Informácia z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou „Aktuálne problémy prípravného konania trestného“

**Information from the National Conference with International Participation
“Actual Problems of Pre-trial Criminal“**

■ Mgr. JUDr. Martin Vlha, PhD.

Dňa 3. apríla 2014 sa na Fakulte práva Pan-európskej vysokej školy v Bratislave konaла celoštátna konferencia s medzinárodnou účasťou s názvom „Aktuálne problémy prípravného konania trestného“. Konferencia bola zorganizovaná v rámci riešenia vedecko-výskumného projektu „Optimalizácia prípravného konania trestného v podmienkach Slovenskej republiky“, ktorý je podporený z prostriedkov Agentúry na podporu výskumu a vývoja.

Konferencie sa zúčastnilo viac ako 50 účastníkov zo Slovenskej republiky, Českej republiky a Ruskej federácie. Účastníci zastupovali 20 rôznych inštitúcií trestno-právnej teórie a praxe v pomere 60:40. Na konferencii boli zastúpené všetky právnické fakulty pôsobiace v Slovenskej republike, tri právnické fakulty z Českej republiky, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Policejní akademie České republiky, Univerzita Cyrila a Metoda v Trnave a Astrakhanská štátна univerzita (Ruská federácia). Spomedzi predstaviteľov praxe so svojimi príspevkami vystúpili zástupcovia Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, Prezidia Policajného zboru Slovenskej republiky, Úradu špeciálnej prokuratúry Slovenskej republiky, Okresného súdu Bratislava II a Nejvyššího státného zastupiteľstv České republiky. Okrem aktívnych účastníkov, ktorí predniesli svoje príspevky, sa konferencie zúčastnili viacerí zástupcovia akademickej obce, napríklad prof. JUDr. Ján Svák, DrSc., predstavitelia odbornej praxe ako napríklad predsedu trestnoprávneho kolégia Nejvyššieho soudu České republiky JUDr. Stanislav Rizman, predsedu Slovenskej advokátskej komory JUDr. Ľubomír Hrežďovič, členovia predsedníctva Slovenskej advokátskej komory JUDr. Peter Filip a JUDr. Ondrej Mularčík, krajská prokurátorka v Trenčíne JUDr. Viera Kováčiková, a aj zástupcovia Policajného zboru Slovenskej republiky.

Konferenciu otvoril svojim príhovorom dekan Fakulty práva Pan-európskej vysokej školy a zároveň zodpovedný riešiteľ vedecko-výskumného projektu „Optimalizácia prípravného konania trestného v podmienkach Slovenskej republiky“ prof. JUDr. Jaroslav Ivor, DrSc. Profesor Ivor v rámci svojho príhovoru privítal hostí, oboznámił ich s programom a základnými cieľmi konferencie ako aj vedeckého projektu ako takého. Následne dal slovo prvému rečníkovi, ktorým bol preident Policajného zboru Slovenskej republiky generál PaedDr. Tibor Gašpar. Generál Gašpar sa zameral na objektívne aj subjektívne problémy prípravného konania z pohľadu Policajného zboru Slovenskej republiky.

Po úvodnom príspevku generála Gašpara nasledovali príspevky venované rôznym problémom prípravného konania trestného v podmienkach Slovenskej republiky

z pohľadu prihlásených účastníkov. Prvým vystupujúcim bol doc. JUDr. Peter Polák, PhD., ktorý sa vo svojom príspevku zaoberal funkciami prípravného konania, ako základným východiskom pre určenie účelu prípravného konania a jeho vzťahu k súdnemu konaniu. Vzťahu prípravného konania a hlavného pojednávania sa venovali aj doc. JUDr. Miroslava Vráblová, PhD. spolu s JUDr. Jánom Šantom. Ďalšou veľmi dôležitou a zaujímavou diskutovanou otázkou bol predmet a rozsah dokazovania v prípravnom konaní, ktorý načrtli prof. Ivor a Mgr. Michal Černanský. Obaja však konštatovali, že táto problematika je nesmierne široká a preto len naznačili základné problémy. Na tieto príspevky nadviazali prof. JUDr. Jana Viktorová, PhD. spolu s JUDr. Jaroslavom Blatnickým, PhD., ktorí publiku predostreli problematiku procesných chýb v procese dokazovania. Teoretickú časť svojej štúdie doplnili vedeckým prieskumom, ktorý vykonali medzi vyšetrovateľmi Policajného zboru Slovenskej republiky. Policajtom ako subjektom trestného konania sa venoval najmä Mgr. JUDr. Zoltán Perhács, PhD. Prednášajúci neopomenuli ani otázky dozoru prokurátora v prípravnom konaní. Osobitne treba na tomto mieste spomenúť príspevky JUDr. Jána Zanovitu a JUDr. Miroslava Růžičku, Ph.D., ktorí prezentovali predovšetkým praktické problémy dozoru prokurátora (státného zástupce) nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní, ktoré sú založené na ich dlhorčných praktických skúsenostiach. Praktické skúsenosti priniesol aj JUDr. Peter Štift, ktorý sa zameral na pôsobnosť sudskej preprávnej konanie v konaní pred začiatím trestného stíhania a v prípravnom konaní. Pozornosť bola venovaná aj obhajcovi a jeho účasti na prípravnom konaní. Na túto problematiku upriamil pozornosť prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc., ktorý zdôraznil význam účasti obhajcu na vyšetrovacích úkonoch a poukázal na viaceré problémy spojené s týmto právom v Českej republike. Predmetom viacerých referátov boli práva obvineného v prípravnom konaní. Doc. Sergej Romža, PhD. sa venoval právu obvineného na obhajobu a jeho realizácii v trestnom konaní. Vo svojom vystúpení poukázal na problémy, ktoré sa vyskytujú pri substitučnom zastúpení obhajcu advokátskym koncipientom. Ďalším diskutovaným právom je právo navrhovať, vyhľadávať a zabezpečovať dôkazy v prípravnom konaní. S týmto príspevkom vystúpil JUDr. Juraj Chylo, PhD., ktorý poukazoval najmä na nedostatky uplatňovania kontradiktórnosti a predniesol aj možnosti riešenia de lege ferenda. Veľmi zaujímavú problematiku otvoril prof. JUDr. Jozef Záhora, PhD., ktorý sa vo svojom vystúpení zameral na právo na prejednanie trestnej veci v primeranej lehote, ako základný predpoklad spravodlivosti. V rámci vystúpenia načrtol na podklade dôkladnej analýzy judikatúry ústavných súdov Slovenskej republiky a Českej republiky ako aj judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva niekoľko základných problémov spôsobujúcich prieťahy a navrhol možnosti ich riešenia. Rýchlosť konania sa venoval aj doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D. v rámci svojej odbornej úvahy o tom, či je možné zisťovať v prípravnom konaní skutkový stav veci rýchlo a jednoducho, ako aj doc. Klátik v rámci svojho vystúpenia, ktorého predmetom bol postup podľa § 204 Trestného poriadku. Na jeden z problémov, ktoré načrtol doc. JUDr. Jaroslav Klátik, PhD. nadviazal aj JUDr. Daniel Ivanko, ktorý sa vo svojom príspevku sústredil na problematiku zákonného sudskej preprávnej konanie pri postupe nadvážajúcim na postup podľa § 204 Trestného poriadku. Zabudnutými nezostali ani odklony, ktorým sa venovalo hned' niekoľko účastníkov. Doc. JUDr. Tomáš Strémy, PhD. vo svojom vystúpení predstavil svoju analýzu využívania inštitútu zmieru v porovnaní s inštitútom podmienečného zastavenia trestného stíhania, ktoré ilustroval na štatistikách Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a následne načrtol dôvody, prečo je zmier menej využívaný ako podmienečné zastavenie trestného stíhania. Ďalším odklonom, ktorému bola venovaná pozornosť, bola dohoda o vine a treste, ktorou sa zaobrali JUDr. Bystík Šramel, PhD. a JUDr. Jaromír Šmátrala. JUDr. Šramel poukázal predovšetkým na negatíva, ktoré vidí na tomto inštitúte. JUDr. Šmátrala predstavil výsledky prieskumu, ktorý uskutočnil

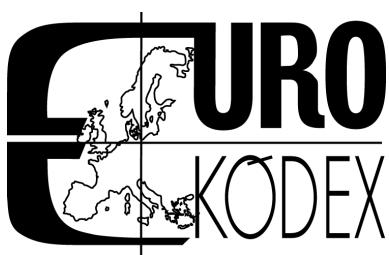

medzi prokurátormi, súdcami a advokátmi. Ďalšou zaujímavou otázkou bolo nahradenie väzby v prípravnom konaní. Teoretickým a praktickým problémom nahradenia väzby sa venovala Mgr. Lucia Leflerová. Možnosti nahradenia väzby technickými prostriedkami predstavila JUDr. Ľubomíra Vrobelová, ktorá využila informácie priamo zo zdroja, z Ministerstva spravodlivosti SR, a prítomným objasnila aktuálny stav príprav na zavedenie elektronického monitoringu. S veľmi zaujímavým príspevkom prišiel prof. JUDr. Ivan Šimoviček, CSc., ktorý prezentoval svoje postrehy k veľmi málo diskutovanej otázke možnosti revízie rozhodnutí, ako inštitútu nápravy, v prípravnom konaní. Svoje miesto si našli aj príspevky venované prípravnému konaniu s medzinárodným prvkom. Svoje postrehy k tejto problematike predstavil Mgr. JUDr. Martin Vlha, PhD., ktorý svoju pozornosť zameral na vplyv inštitútov medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veicach na trestné konanie, a to najmä prevzatiu a odovzdaniu trestnej veci, resp. dožiadaniam. Doc. JUDr. Lucia Kurilovská upriamila svoju pozornosť na Európsku prokuratúru ako orgán, ktorý sa má stať významným prostriedkom na ochranu finančných záujmov EÚ. S veľmi aktuálnou téhou sa predstavil aj JUDr. Libor Klimek, PhD., ktorý sa venoval charakteristike konania o európskom príkaze na dohľad v predsúdnom konaní na úrovni EÚ. Opomenúť nemôžeme ani ďalšie zaujímavé príspevky ako napríklad Ústavnoprávne aspekty predbežných opatrení využívaných v prípravnom konaní trestnom v Českej republike, s ktorým vystúpil doc. JUDr. Alexandr Nett, CSc., procesnoprávne aspekty zaistenia dát v podaní JUDr. Jana Koloucha, Ph.D., prípravné konanie pri sexuálnych trestných činoch JUDr. Ing. Anny Jurovčíkovej, či správna veda a veda trestného práva v kontexte optimalizácie trestného konania JUDr. Ing. Ladislava Hrtánka, PhD. Zaujímavým spestrením boli príspevky Mgr. Ekateriny Petrovny Marmilovej, ktorá predstavila novú formu vyšetrovania v Ruskej federácii a JUDr. Patrika Raka, ktorý priblížil právny rámec prípravného konania v Hong Kongu.

Po prednesení posledného príspevku konferencie bol daný priestor pre diskusiu, do ktorej sa zapojilo veľké množstvo rečníkov. Obzvlášť aktívnym účastníkom bol predseda trestnoprávneho kolégia Nejvyššího soudu České republiky JUDr. Rizman, ktorý priniesol podnetné návrhy a postrehy k viacerým vystúpeniam.

Na záver možno konštatovať, že konferencia splnila organizátormi konferencie stanovený cieľ, ktorým bola identifikácia najväčších problémov prípravného konania z uhla pohľadu zástupcov trestno-právnej teórie a praxe. S týmito výsledkami budú riešitelia vedeckovýskumného projektu „Optimalizácia prípravného konania trestného v podmienkach Slovenskej republiky“ pracovať, postupne sa budú snažiť prinášať riešenia a v spolupráci s príslušnými orgánmi ich implementovať do praxe. Jednotlivé príspevky budú publikované v recenzovanom zborníku, ktorý bude všetkým účastníkom zaslaný v knižnej podobe a zároveň bude zverejnený na webovom sídle projektu www.optipriko.sk.

Prehľad vydanej odbornej literatúry

www.eurokodex.sk

PREHĽAD VYDANEJ ODBORNEJ LITERATÚRY

názov publikácie autor/i vydaných publikácií	cena	mesiac/rok vydania
PRÁVNICKÉ PUBLIKÁCIE		
ČIERNE EUROKÓDEXY		
<i>Advokát pred európskymi súdmami</i> SVÁK, J. a kol.	13,94 €	4/2004
<i>Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii</i> 3. prepracované a doplnené vydanie ĎURICA, M.	42 €	12/2012
<i>Ochrana ľudských práv</i> , II. vydanie SVÁK, J.	65,29 €	5/2006
<i>Pojmy dobrého práva</i> BARÁNY, E.	19,75 €	9/2007
<i>Pracovné právo v zjednotenej Európe</i> Kolektív	13,82 €	12/2004
<i>Právnická bibliografia 1993 – 2000</i> BLAHO, P., SVÁK, J.	68,01 €	2001
<i>Právnická bibliografia 2001 – 2004</i> BLAHO, P., SVÁK, J.	70,58 €	2005
<i>Právo Európskej únie</i> PROCHÁZKA, R., ČORBA, J.	45,82 €	2/2007
<i>Rozsudky Veľkej komory Európskeho súdu pre ľudské práva</i> SVÁK, J. a kol.	85,32 €	9/2006
<i>Slovenská a európske pracovné právo</i> BARANCOVÁ, H.	52,14 €	9/2004
<i>Súdny systém EÚ</i> SIMAN, M., SLAŠŤAN, M.	33,45 €	8/2008
SCRIPTA IURIDICA QUAE MANSERUNT		
<i>Corpus Iuris Civilis, Digesta (Tomus I.)</i> BLAHO, P., VAŇKOVA, J.	49,75 €	9/2008
<i>História advokácie na Slovensku</i> KERECLMAN, P., MANIK, R.	66 €	8/2011
<i>Súd a tvorba práva</i> RATICHA, J.	24,99 €	12/2009
<i>TRIPARTITUM</i> ŠTENPIEN, E.	43,11 €	12/2008
KOMENTÁRE K ZÁKONOM		
<i>Veľký komentár k Občianskemu zákonníku</i> FEKETE, I.	137,50 €	11/2011
<i>Občiansky zákonník, Veľký komentár</i> , 1. zväzok Všeobecná časť (§ 1 – § 122) FEKETE, I.	73 €	9/2014
<i>Občiansky zákonník, Veľký komentár</i> , 2. zväzok Vecné práva a zodpovednosť za škodu (§ 123 – § 459) FEKETE, I.	73 €	2/2015
<i>Komentár k Ústave Slovenskej republiky</i> ČIČ, M. a kolektív	79 €	12/2012
<i>Praktické komentáre pre mestá a obce</i> kolektív	16,50 €	1/2015
<i>Trestný poriadok – Veľký komentár</i> ČENTÉŠ, J. a kolektív	63 €	4/2014

Prehľad vydanej odbornej literatúry

názov publikácie autor/i vydaných publikácií	cena	mesiac/rok vydania
Trestný zákon – Veľký komentár ČENTÉŠ, J. a kolektív	65 €	9/2013
Trestný zákon – Veľký komentár, 2. aktualizované vydanie ČENTÉŠ, J. a kolektív	65 €	1/2015
Zákon o ochrane osobných údajov – komentár MACOVÁ, M., VRABKO, M.	20 €	11/2013

UČEBNICE

PRÁVNICKÉ

Antológia z politickej a právnej filozofie, 3. rozšírené vydanie CHOVANCOVÁ, J.	16 €	12/2009
Civilné právo procesné ŠTEVČEK, M. a kolektív	45,76 €	5/2010
Civilné právo procesné, 3. zmenené a doplnené vydanie ŠTEVČEK, M. a kolektív	27,50 €	10/2014
Československé právne dejiny, 2. prepracované vydanie VOJÁČEK, L., KOLÁRIK, J., GÁBRIŠ, T.	20 €	3/2013
English for Legal Purposes KURUCOVÁ, Z., DEMOVIČOVÁ, A., ROZINA, E., BOJSOVÁ, P.	22 €	9/2013
Európska integrácia a právo EU STRÁŽNICKÁ, V.	19,90 €	11/2009
Europeizace trestního práva FENYK, J., SVÁK, J.	13,21 €	4/2008
Európske právo/European Law, 3. vydanie FISCHER, P.	12,11 €	9/2009
Finančné právo, 2. vydanie BALKO, L., BABČÁK, V. a kol.	45,67 €	10/2009
Finančné právo na Slovensku a v Európskej únii PRIEVOZNÍKOVÁ, K., ŠTRKOLEC, M., BABČÁK, V.	35 €	10/2012
Forenzná psychológia pre psychológov, právnikov, lekárov a iné pomáhajúce profesie – 3. prepracované a rozšírené vydanie HERETIK, A.	35,17 €	9/2010
International Commercial Arbitration / Medzinárodná obchodná arbitráž CHOVANCOVÁ, K.	11,61 €	2/2009
Investigatívna psychológia KUBÍK, O.	22 €	6/2012
Komparatívne perspektívy verejnoprávnych deliktov (v právnom poriadku SR) POTÁSCH, P.	15,50 €	2/2011
Kontrola v obecnej samospráve TEKEĽI, J., HOFFMANN, M.	14 €	3/2013
Legal English, 3. edition KUMMEROVÁ, S., URBÁNKOVÁ, D., POTÁSCH, P.	22,20 €	12/2010
Legal Sources of Private International Law – Pramene medzinárodného práva súkromného a procesného VERSCHRAEGEN, B., HAŤAPKA, M.	35 €	2/2010
Maloletí v slovenskom rodinnom práve, Právne postavenie rodiča vo výchove maloletého dieťaťa, 2. časť PAVELKOVÁ, B.	5,70 €	6/2009
Materiálne jadro ústavy Slovenskej republiky a jeho ochrana BALOG, B.	9,90 €	4/2014
Medzinárodná arbitráž investičných sporov/ International Arbitration of Investment Disputes – dvojjazyčná publikácia CHOVANCOVÁ, K.	17 €	12/2009
Medzinárodná a európska ochrana ľudských práv STRÁŽNICKÁ, V. a kolektív	35 €	3/2013
Medzinárodné právo verejné (všeobecná časť) VALUCH, J., VRŠANSKÝ, P. a kolektív	27,50 €	5/2012

Prehľad vydané odbornej literatúry

názov publikácie autor/i vydaných publikácií	cena	mesiac/rok vydania
Medzinárodné právo verejné (osobitná časť) VALUCH, J., VRŠANSKÝ, P. a kolektív	35,50 €	4/2013
Model optimálneho fungovania modernej štátnej správy HRTÁNEK, L.	9,90 €	2/2013
Občanské právo hmotné I. HURDÍK, J., LAVICKÝ, P., TELEC, I.	7,44 €	9/2008
Od zločinu k trestu (Sprievodca občana v trestnom konaní) IVOR, J. a kolektív	25 €	9/2012
Odporučané právo SVÁK, J.	26 €	9/2013
Ochrana osobnosti a medicínske právo HUMENÍK, I.	13,90 €	12/2011
Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch SVÁK J.	100 €	6/2011
Ochrana ústavnosti Ústavným súdom Slovenskej republiky DRGONEC, J.	33,50 €	9/2010
Penológia FÁBRY, A.	16,52 €	10/2009
Právne dejiny Slovenska , 3. prepracované vydanie KOLÁRIK, J.	10 €	10/2012
Právne dejiny Slovenska II. VOJÁČEK, L.	8,33 €	4/2008
Právo životného prostredia , 2. zmenené a rozšírené vydanie KOŠIČIAROVÁ, S. a kol.	25 €	3/2009
Prejudiciálne konanie pred súdnym dvorom EÚ DANIELA JEŽOVÁ	13,20 €	11/2013
Principy medzinárodného práva verejného IAN BROWNIE	49 €	6/2013
Prokuratúra SR – orgán ochrany práva HOFFMANN, M.	5,80 €	10/2010
Prvky európskej právnej kultúry , I. diel OGRIS, W., OLECHOWSKI, T.	9,30 €	2/2009
Prvky európskej právnej kultúry , II. diel OGRIS, W., OLECHOWSKI, T.	9,30 €	4/2009
Repetitórium kriminológie KNÁPKOVÁ, D., TÓTHOVÁ, M., POLÁK, P.	10 €	3/2013
Sasko – magdeburgské právo na Slovensku. Krajinské právo v Žilinskej knihe PAPSONOVÁ, M.	36,30 €	10/2014
Slovník mezinárodních vztahů NOVOTNÝ, A., DVORÁK, P.	19,90 €	4/2013
Soudní lékařství DOGOŠI, M.	13,24 €	11/2008
Správne právo – osobitná časť , 2. prepracované vydanie SOBIHARD, J. a kolektív	22,50 €	3/2013
Svedok v trestnom konaní POLÁK, P.	15 €	6/2011
Súdna moc a moc súdcov na Slovensku /The Judiciary and the Power of Judges in Slovakia SVÁK, J.	27 €	11/2011
Súdne inžinierstvo BRADÁČ, A., PORADA, V. a kol.	12,28 €	11/2008
Svetové právne systémy ŠTEFANOVIČ, M.	8,89 €	6/2007
Sportové právo GÁBRIŠ, T.	19,90 €	10/2011
Teória a prax legislatívy , 3. rozšírené vydanie SVÁK, J. et al.	19,90 €	2/2012
Teória práva , 5. rozšírené a doplnené vydanie VEČERÁ, M. a kolektív	15,50 €	8/2013

Prehľad vydanej odbornej literatúry

názov publikácie autor/i vydaných publikácií	cena	mesiac/rok vydania
Theorie a praxe mezinárodních vzťahů , 3. vydání NOVOTNÝ, A.	18,50 €	4/2011
Trestné právo Európskej únie a jeho vplyv na právny poriadok SR IVOR, J., KLIMEK, L., ZÁHORA, J.	36 €	8/2013
Ústavné právo SR – Osobitná časť , 5. aktualizované vydanie SVÁK, J., CIBULKA, L.	46,10 €	4/2013
Ústavné právo SR (Všeobecná časť) , 4. aktualizované vydanie SVÁK, J., KLÍMA, K., CIBULKA, L.	45,28 €	4/2013
Všeobecné správne právo , 7. aktualizované vydanie MACHAJOVÁ, J. a kolektív	25,70 €	10/2014
Volný pohyb osôb v EÚ KUNOVÁ, V., SVITANA, R.	8,07 €	8/2008
Vplyv WTO na právny systém členských štátov WTO z pohľadu Číny WANG, G.	33 €	3/2012
Vybrané problémy miestnej samosprávy (v komparácii niektorých štátov EÚ) KUKLÍŠ, P., VIROVÁ, V.	10 €	3/2012
Vybrané správne procesy , 3. rozšírené a prepracované vydanie s judikátorou HASANOVÁ, J., POTÁSCH, P. a kolektív	25,50 €	4/2013
Výskum obetí kriminality v Slovenskej republike HOLOMEK, J. a kolektív	10 €	10/2013
Základy masmediálneho práva DRGONEC, J.	36,35 €	9/2008
Základy stavebného práva PLOS, J. a HUTTA, V.	14,60 €	12/2011
Základy teórie konstitucionalizmu , 2. vydanie OROSZ, L., SVÁK, J., BALOG, B.	29,90 €	10/2012
EKONOMICKÉ		
Celostný manažment PORVAZNÍK, J.	23,46 €	9/2007
Dane podnikateľských subjektov HARUMOVÁ, A., KUBÁTOVÁ, H.	18,72 €	10/2006
Kreativní ekonomika – vybrané ekonomické, právni, masmédiálni a informatizační aspekty KLOUDOVÁ, J. a kolektív	13,39 €	3/2010
Makroekonomie , 3. vydanie KLOUDOVÁ, J.	12,38 €	11/2009
Medzinárodné podnikanie DVOŘÁČEK, J.	10,90 €	12/2006
Podnikanie a jeho komunálna a regionálna podpora JEŽKOVÁ, R., JEŽEK, J.	15,50 €	5/2011
Podnikanie v nových ekonomických a sociálnych podmienkach PERNSTEINER, H., WAGNER, E., KABÁT, L.	7,95 €	10/2011
Podnikatelské prostredí v EU z hľadiska veřejných financí KUBÁTOVÁ, K. a kolektív	6 €	11/2012
Rostoucí hospodárství a řídící stát DI FABIO, U.	7,95 €	10/2011
Sociální kompetence MIKULÁŠTIK, M.	22,64 €	5/2008
Základy marketingovej komunikácie LABSKÁ, H., TAJTÁKOVÁ, M., FORET, M.	13,04 €	11/2009
Úvod do mikroekonómie STIASSNY, A.	18,12 €	1/2008
Základy statistiky SOUČEK, E.	11,25 €	5/2006
MASMEDIÁLNE		
Ako sa robia noviny TUŠER, A.	21,90 €	7/2010

Prehľad vydané odbornej literatúry

názov publikácie autor/i vydaných publikácií	cena	mesiac/rok vydania
Kompetentný hovorca TUŠER, A., CHUDINOVÁ, E.	12 €	11/2013
Marketing kultúry: Ako oslovíť a udržať si publikum TAJTÁKOVÁ, M. a kol.	13,10 €	10/2010
Médiá a novinári na Slovensku 2010 BREČKA, S., ONDRÁŠIK, B., KEKLAK, R.	10,10 €	11/2010
Médiá & právo TUŠER, A., KRESÁK KAMENSKÁ, Z.	23,10 €	12/2014
Kapitoly o fotografií PAUER, M.	17,60 €	10/2014
Od tamtamo po internet BREČKA, S. a kol.	19,50 €	3/2009
O podstatě reklamy SVĚTLÍK, J.	16,60 €	10/2012
O novinárstve TUŠER, A.	16,60 €	3/2012
Populárna kultúra a masové médiá: Od karnevalovej ulice po virtuálny svet KASARDA, M.	8,10 €	10/2013
Praktická príručka písania pre profesionálov KASARDA, M.	10 €	3/2012
Praktikum mediálnej tvorby TUŠER, A. a kol.	23 €	2/2010
Praktikum sociálnej komunikácie HRADISKÁ, E., HUDÍKOVÁ, Z., ČERTÍKOVÁ, H.	29 €	6/2013
Psychológia médií HRADISKÁ, E., BREČKA, S., VYBÍRAL, Z.	20,17 €	11/2009
Teorie a praxe kulturních průmyslů ZELINSKÝ, M. a kolektív	12,50 €	12/2012
Teória žurnalistiky pre žurnalistickú prax KORKONOSENKO, S. G.	15 €	12/2014

PSYCHOLOGICKÉ

Efektívne riadenie ľudských zdrojov KUBALÁK, M.	25 €	10/2013
Forenzná psychológia pre psychológov, právnikov, lekárov a iné pomáhajúce profesie – 3. prepracované a rozšírené vydanie HERETIK, A.	35,17 €	9/2010
Investigatívna psychológia KUBÍK, O.	22 €	6/2012
Psychodiagnostika manažérov KOLLÁRIK, T., LISÁ, E., RITOMSKÝ, A.	11 €	10/2013
Psychologické aspekty výchovy MARTA VALIHOROVÁ	14,30 €	12/2013

INFORMAČNÉ TECHNOLÓGIE

Softvérové technológie na platforme Microsoft .NET HANÁK, J.	16,01 €	11/2009
--	---------	---------

ZBORNÍKY

Akademické akcenty Kolektív	12 €	3/2011
Akademické akcenty 2011 Kolektív	12,50 €	10/2012
Akademické akcenty 2012 Kolektív	16,50 €	12/2012
Aktuálne otázky ekonomickej teórie a praxe v medzinárodnom podnikaní 2011 Kolektív	13 €	5/2012

Prehľad vydanej odbornej literatúry

názov publikácie autor/i vydaných publikácií	cena	mesiac/rok vydania
Aktuálne otázky trestného zákonodarstva Kolektív	10,50 €	1/2012
Biomedicínsky výskum – právne, eticky, filozoficky Kolektív	12,50 €	4/2012
Ekonomická kríza – nové podnety pre ekonomickú teóriu a prax Kolektív	14 €	12/2010
Diela v ohrození Kolektív	8,47 €	7/2010
Domáce násilie – nová prax a nová legislatíva v Európe ZÁHORA, J. (ed.)	4,71 €	3/2008
Forecasting Crime Development and Control of Crime in Central and Eastern European Countries Kolektív	9,85 €	5/2008
Human rights forum 2008 OSTRÓ, N. (ed.)	7,15 €	2/2012
HUMAN RIGHTS FORUM 2012 – Medicínske právo interdisciplinárne JÁNOŠÍKOVÁ, L., OSTRÓ, N. (eds.)	11 €	9/2012
Informovaný súhlas a inštitút predchádzajúceho priania HUMENÍK, I. (ed.)	7,24 €	9/2008
Kroky slov (Zborník z kolokvia o živote a diele prof. PhDr. Andreja Tušera, CSc.) Kolektív	12,50 €	11/2013
Ludský faktor v spravodajských službách Kolektív	2 €	6/2008
Národné verzus nadnárodné záujmy v činnosti spravodajských služieb Kolektív	3 €	4/2011
Návrh legislatívneho zámeru kodifikácie súkromného práva LAZAR, J. (ed.)	7,24 €	9/2008
Obete kriminality Kolektív	13 €	12/2010
Pluralizmus moci a práva LENGYELOVÁ, D. (ed.)	11,50 €	9/2009
Problémy spravodajských služieb v otvorenej spoločnosti CIBULA, I. (ed.)	5 €	1/2012
Rekodifikovaný Trestný zákon a Trestný poriadok – analýza poznatkov z teórie a praxe KURUC, P. (ed.)	9,50 €	12/2011
Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti ZÁHORA, J. (ed.)	8,82 €	6/2008
Rímska rodina Kolektív	3,25 €	6/2007
Správne delikty a správne trestanie v stredoeurópskom právnom priestore – súčasnosť a vízie POTASCH, P. (ed.)	12 €	1/2011
Spravodajské služby v demokratickej spoločnosti CIBULA, I. (ed.)		1/2009
Športové právo JÁNOŠÍKOVÁ, L., ČORBA, J. (eds.)	7,50 €	3/2012
Terorizmus a medzinárodné právo Kolektív	9,22 €	11/2007
Trestná zodpovednosť právnických osôb Kolektív	9,50 €	2/2010
Trestnoprávne a kriminologické aspekty mládeže Kolektív	12,10 €	12/2013
Zmeny v spravodajských službách CIBULA, I. (ed.)	2,25 €	3/2008

ČASOPISY

Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – I/2007	10,38 €	1/2007
---	---------	--------

Prehľad vydanej odbornej literatúry

názov publikácie autor /i vydaných publikácií	cena	mesiac /rok vydania
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – I/2008	6,30 €	5/2008
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – II/2008	10,38 €	12/2008
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – I/2009	6 €	4/2009
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – II/2009	6 €	6/2009
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – III/2009	6 €	11/2009
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – IV/2009	6 €	12/2009
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – I/2010	6 €	4/2010
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – II/2010	6 €	5/2010
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – III/2010	6 €	10/2010
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – IV/2010	6 €	12/2010
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – I/2011	6 €	4/2011
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – II/2011	6 €	8/2011
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – III/2011	6 €	10/2011
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – IV/2011	6 €	12/2011
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – I/2012	6 €	3/2012
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – II/2012	6 €	6/2012
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – III/2012	6 €	9/2012
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – IV/2012	6 €	12/2012
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – I/2013	6 €	6/2013
Notitia ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae – II/2013	6 €	12/2013

Pripravujeme:

GAJDOSOVÁ, E.: Školská psychológia a školský psychológ v 21. storočí

MACKOVÁ, M. a kol.: Otáz(ni)ky osobnosti

SEDLÁK, M., LIŠKOVÁ, C.: Manažment

Uvedené publikácie si môžete zakúpiť na predajných miestach:

Predajňa EuroKódex, Tomášikova 20, Bratislava	02/ 434 26 815
Predajňa EuroKódex, Fučíkova 269, Sládkovičovo	031/ 789 99 29
Predajňa EuroKódex, Tematínska 10, Bratislava	02/ 682 03 655
Predajňa EuroKódex, Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika, Kováčska 26, Košice	055/ 622 04 78
Distribúciu pre ČR zabezpečuje Aleš Čeněk, s. r. o. www.alescenek.cz , tel. č.: +420 222 311 629	

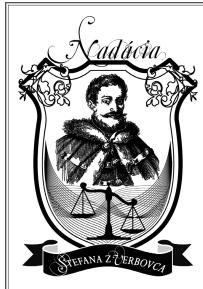
**Uvedené publikácie si môžete zakúpiť
za výhodné ceny aj prostredníctvom
nášho e-shopu na stránke:**

www.eukodex.sk

PANEURÓPSKA VYSOKÁ ŠKOLA

Fakulta práva

Vydané s podporou Nadácie Štefana z Verbova.

Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae 1-2/2014

Vydavateľ:

EUROKÓDEX, s. r. o.
Martina Rázusa 23A
010 01 Žilina
IČO: 44 871 384, DIČ: 2022865999

www.eurokodex.sk

Pre Fakultu práva Pan-európskej vysokej školy, v roku 2014.

Grafické spracovanie:

Mgr. Jozef Kotačka

Sadzba dodaná do tlače:

jún 2014

ISSN: 1337-6810

Evidenčné číslo: EV 3537/09